

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANONİM ORTAKLIKTA SERMAYE KOYMA
BORCUNDA TEMERRÜT VE PAY
SAHİPLİĞİNDEN ISKAT

MUHAMMET ŞAHİN
2501190732

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET FATİH ARICI

İSTANBUL – 2022

ÖZ

ANONİM ORTAKLIKTA SERMAYE KOYMA BORCUNDA TEMERRÜT VE PAY SAHİPLİĞİNDEN ISKAT

Muhammet ŞAHİN

Bu çalışmada öncelikle anonim ortaklıkta sermaye ve sermaye koyma borcu hususları üzerinde durulmuştur. Sermaye koyma borcunun genel ve ayırt edici özelliklerine değinildikten sonra sermaye koyma borcunda temerrüt ve temerrüdün sonuçları incelenmiştir.

Pay sahibinin sermaye koyma borcunda temerrüde düşmesi hâlinde ortaklığın, gecikmiş ifanın talep ve dava edilmesi ile pay sahipliğinden ıskat yaptırımının uygulanması olmak üzere iki seçimlik hakkı vardır. Gecikmiş ifanın talep ve dava edilmesi; bünyesinde temerrüt faizi, cezai şart ve munzam zarar gibi hususları barındıran genel bir borçlu temerrüdü sonucudur. Pay sahipliğinden ıskat ise borçlu temerrüdünde uygulanabilecek genel yaptırımların yanı sıra öngörülen ve sadece sermaye koyma borcunda temerrüt halinde uygulanabilen anonim ortaklığa özgü bir yaptırımdır.

Iskat, pay kavramı merkez alınarak, pay üzerinden pay sahibine uygulanır. Iskata ilişkin hükümler emredici nitelik taşır. Iskat uygulanırken, yönetim kurulu tarafından eşit işlem ilkesine uyulur ve kanunda öngörülen usul takip edilir. Eşit işlem ilkesine veya ıskat usulüne aykırı davranılması halinde geçerli bir ıskattan söz edilemez. Pay sahibi, emredici hükümlere aykırı davranılarak uygulanan ıskat kararına karşı dava açarak mahkemeden yokluğun ve butlanın tespitini talep edebilir.

Anahtar Kelimeler: Anonim Ortaklık, Ortaklık Payı, Pay Sahibinin Temerrüdü, Temerrüdün Sonuçları, Pay Sahipliğinden Iskat

ABSTRACT

DISMISSAL OF SHAREHOLDERS AND DEFAULT IN THE CAPITAL DEBT IN THE JOINT-STOCK COMPANY

Muhammet ŞAHİN

This study emphasizes capital contributions and non-payment (default) of capital contribution capital investment debt issues in joint-stock companies. After mentioning the general and distinctive features of the capital contribution obligation, the default and its consequences are examined.

If the shareholder fails to pay the capital contribution, the company has two options: suing the shareholder for the payment of capital contribution or following the dismissal procedure. Within the scope of demanding and litigation of delayed performance, it results from a general debtor default, which includes default interest, penal clause, and collateral damage. Dismissal of a shareholder is a sanction specific to joint-stock companies that can only be applied in case of default in capital contribution, in addition to the sanctions that can be applied in the debtor's default.

Dismissal of a shareholder is based upon the shares held. The board of directors follows the principle of equal treatment, and the procedure stipulated in the law for dismissal. The dismissal shall not be considered valid if the board of directors acts contrary to the equal treatment principle or the dismissal procedure stated in the law. The shareholder may request a declaratory judgment from the court to determine the absence and nullity of the dismissal decision which was made in violation of the mandatory provisions.

Keywords: Joint Stock Company, Partnership Share, Default of Shareholder, Consequences of Default, Dismissal of a Shareholder

ÖNSÖZ

Katı bir sermaye ortaklığı olan anonim ortaklıkta, sermaye koyma borcunda temerrüt sonucu uygulanabilecek yaptırımlardan en ağır olanı pay sahipliğinden ıskattır. İskat, sermayenin ve malvarlığının korunmasına matuf anonim ortaklığa özgü bir yaptırımdır. Bu çalışmada, öncelikle sermaye koyma borcu ve bu borçta temerrüdün ıskat dışındaki yaptırımlarına değinilmiştir.

Sermaye koyma borcu ve bu borçta temerrüdün genel yaptırım niteliğinde olan sonuçlarını incelendikten sonra ıskat yaptırımının kapsamı ve sınırlarının belirginleştirilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda, çalışmanın ağırlık merkezinde bulunan ıskatın kavramsal çerçevesi, benzer müesseselerden farkı, hukuki niteliği, uygulanma şartı ile usulü, sonuçları ve hükümsüzlüğü detaylarıyla ele alınmaya çalışılmıştır.

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı bünyesinde hazırlanan bu yüksek lisans tez çalışmasında, tez konusu seçim sürecinden başlayarak tezin noktalandığını ana kadar her zaman görüş ve önerileriyle destekleyen ve bu tezin ortaya çıkmasına vesile olan Sayın Hocam Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Fatih Arıcı'ya teşekkürü borç bilirim.

Muhammet ŞAHİN

17.03.2022 – Beyoğlu/İstanbul

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ANONİM ORTAKLIKTA SERMAYE KAVRAMI VE SERMAYE KOYMA BORCUNUN İFA EDİLMESİ

I. ANONİM ORTAKLIKTA SERMAYE KAVRAMI.....	3
A. Genel Olarak (Sermaye Kavramı)	3
B. Sermaye Çeşitleri.....	8
II. SERMAYE KOYMA BORCUNUN İFA EDİLMESİ	9
A. Sermaye Koyma Borcu.....	9
1. Hukuki Niteliği ve Kapsamı	10
2. İfa Yükümlüsü ve İfa Zamanı.....	14
3. İfayı Talebe Yetkili Organ ve İfa Yeri	19
B. Sermaye Koyma Borcuna İlişkin Özellik Arz Eden Hususlar	21
1. İbra Edilemezlik	21
2. Takas İmkânı	24
3. Zamanaşımı	26
4. Muacceliyet Koşulu	28

İKİNCİ BÖLÜM
SERMAYE KOYMA BORCUNDA TEMERRÜT VE TEMERRÜDÜN
SONUÇLARI

I. SERMAYE KOYMA BORCUNDA TEMERRÜT	31
A. Nakdi Sermaye Koyma Borcunda Temerrüt	35
B. Ayni Sermaye Koyma Borcunda Temerrüt	35
 II. TEMERRÜDÜN SONUÇLARI	41
A. İfa Davası ve İcra Takibi	43
B. Temerrüt Faizi	44
C. Cezai Şart	48
D. Munzam Zarar	52
E. Pay Sahipliğinden Iskat	55

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ÖZELLİK ARZ EDEN BİR MÜEYYİDE; PAY SAHİPLİĞİNDEN ISKAT

I. ISKAT KAVRAMI	56
A. Genel Olarak	56
B. Iskatın Mer'i Hukuktaki Yeri	57
1. Kanundan Doğan Bir Hak Olması	57
2. Pay Sahibinin Temerrüdü Dışında Uygulanamaması	59
3. Iskat Hükümlerinin Emredici Niteliği	61
 II. ISKAT İLE BENZER HUKUKİ MÜESSESELERİN KİYASI	63
A. Limited Ortaklıklarda Çıkarma	63
B. Kollektif ve Komandit Ortaklıklarda Çıkarma	67
C. Kooperatiflerde Çıkarma	68
 III. ISKATIN HUKUKİ NİTELİĞİ	71

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ISKATIN UYGULANMA ŞARTI VE USULÜ

I. SERMAYE KOYMA BORCUNDA TEMERRÜDE DÜŞÜLMESİ	73
A. Genel Olarak	73
B. Iskatın Ayni Sermaye Koyma Borcunda Temerrüt Halinde Uygulanması	74
C. Ayni Sermaye Borcunda İmkânsızlığın Iskata Etkisi	76
 II. PAY SAHİPLİĞİNDEN ISKAT USULÜ	 79
A. Iskatı Uygulayacak Organ	79
B. Iskatın Uygulanma Zamanı	80
C. Iskatın Uygulanmasında Eşit İşlem İlkesi	82
D. Iskat Usulü.....	83
1. <i>Iskat İhtarı</i>	83
a. <i>Temerrüt İhtarından Farklı İkinci Bir İhtar Olması</i>	83
b. <i>İhtarın Muhatabı</i>	84
c. <i>Şekli ve İçeriği</i>	86
2. <i>Iskat Kararı</i>	91
a. <i>Şekli ve İçeriği</i>	91
b. <i>Hukuki Niteliği ve Pay Sahibine Bildirilmesi</i>	92
E. İade Edilmeyen Pay Senetlerinin İptal Edilmesi	94

BEŞİNCİ BÖLÜM
ISKATIN SONUÇLARI VE PAYIN DEĞERLENDİRİLMESİ

I. ISKATIN SONUÇLARI	96
A. Iskatın Pay Sahibi Yönünden Sonuçları	96
1. <i>Pay Sahipliğinin Sona Ermesi</i>	96
2. <i>Sermaye Koyma Borcu İçin Yapılan Ödemelerin İade Edilmemesi</i>	97
B. Iskatın Ortaklık Yönünden Sonuçları	98
C. Pay ve Paydan Doğan Haklar Yönünden Sonuçlar	100

1. <i>Rehin ve İntifa Hakkının Sona Ermesi</i>	100
2. <i>Payın Akıbeti</i>	101
3. <i>Paydan Doğan Hakların Donması</i>	102
D. <i>Iskat Edilen Pay Sahibinin Açık Kalan Tutardan Sorumluluğu</i>	103
II. PAYIN DEĞERLENDİRİLMESİ	105
A. <i>Pay Değerlendirilirken İzlenecek Usul</i>	105
B. <i>Payın Değerlendirilmesinde Eşit İşlem İlkesi</i>	106
C. <i>Bağlam Hükümleri ve Öncelikle Satın Alma Hakkının Etkisi</i>	107
D. <i>Iskat Öncesi Yapılan Kısmi Ödemenin Kanuni Yedek Akçeye Eklenmesi</i> . 110	
E. <i>Payın Değerlendirilmesinin Hukuki Niteliği</i>	112
III. PAYI İKTİSAP EDENİN HUKUKİ DURUMU	113

ALTINCI BÖLÜM

ISKATIN HÜKÜMSÜZLÜĞÜ VE HÜKÜMSÜZLÜĞE KARŞI HUKUKİ ÇARELER

I. ISKATIN HÜKÜMSÜZLÜĞÜ	115
A. <i>Iskata İlişkin Hükümsüzlük Sebepleri</i>	116
B. <i>Yönetim Kurulu Kararının Hükümsüzlük Sebepleri</i>	117
C. <i>Eşit İşlem İlkesine ve Dürüstlük Kuralına Aykırılık</i>	119
II. HÜKÜMSÜZLÜĞE KARŞI HUKUKİ ÇARELER	119
A. <i>Iskat Kararının Genel Kurulda Değerlendirilmesi</i>	120
B. <i>Dava Yoluna Gidilmesi</i>	122
1. <i>Yokluğun ve Butlanın Tespiti Davası</i>	122
2. <i>İptal Davası</i>	123
SONUÇ	125
KAYNAKÇA	130

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: adı geçen eser
a.g.m.	: adı geçen makale
a.g.t.	: adı geçen tez
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHFY	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları
AÜSBFY	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları
Batider	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
bkz.	: bakınız
BTHAE	: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü
C.	: Cilt
dn.	: dipnot
E.	: Esas
E.T	: Erişim Tarihi
eTK	: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
HD.	: Hukuk Dairesi
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İİK	: 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İÜY	: İstanbul Üniversitesi Yayınları
K.	: Karar

KoopK.	: 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu
md.	: madde
MÜ	: Marmara Üniversitesi
N.	: Numara
s.	: sayfa
S.	: Sayı
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
SerPK	: 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu
sh.	: sahife
T.	: Tarih
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TD	: Ticaret Dairesi
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
Y.	: Yıl

GİRİŞ

Anonim ortaklık, pay sahipleri tarafından getirilen sermaye ile teşekkül eder ve sahip olduğu sermayeyi kuruluş amacına yönelik faaliyette bulunmak için kullanır. Sermaye, anonim ortaklığın faaliyetini gerçekleştirmesi için olmazsa olmaz bir unsurdur. Zira anonim ortaklık katı bir sermaye ortaklığıdır.

Anonim ortaklığın katı bir sermaye ortaklığı olmasının doğal sonucu olarak sermayenin ve mal varlığının korunmasına ilişkin mevzuatta emredici hükümler düzenlenmiştir. Gerek anonim ortaklığın faaliyetlerini gerçekleştirmesi için sermayenin olmazsa olmaz unsur olması gerek ise ortaklığın borçlarından dolayı pay sahiplerine başvurulamaması sebebiyle ortaklığın sermayesinin ve mal varlığının korunması ayrı bir önem arz etmektedir.

Anonim ortaklığa hâkim olan ilkelerden birisi olan mal varlığının korunması ilkesinin etkin olabilmesi için öncelikle pay sahipleri tarafından taahhüt edilen sermayenin ortaklığa getirilmesi gerekmektedir. Pay sahibinin sermaye koyma borcunda temerrüde düşmesi halinde tazminat, temerrüt faizi, munzam zarar tazmini ve cezai şart gibi temerrüde karşı uygulanan genel yaptırımların yanı sıra anonim ortaklığa özgü ıskat müessesesi de öngörülmüştür. İskat müessesesi ile hem anonim ortaklığın kendisinin menfaatlerinin korunması hem de ortaklık alacaklarının menfaatlerinin korunması sağlanmaktadır.

İskat, temerrüdün diğer sonuçlarından daha ağır bir yaptırımdır. Bu nedenle ortaklığın ve ortaklık alacaklılarının menfaatlerinin korunması amacıyla getirilen bir imkân olan ıskatın keyfi uygulanmasının önüne geçilmesi icap eder. Nitekim bu icapla ıskat, emredici hükümlerle düzenlenmiş ve uygulama koşulları ile usulü açısından belirli zorunluluklar getirilmiştir.

Çalışmamızda, öncelikle anonim ortaklıkta sermaye kavramına, sermaye koyma borcunun ifa edilmesine ve sermaye koyma borcunda temerrüde düşülmesine ilişkin açıklama ve değerlendirilmelerde bulunulacaktır. Anonim ortaklıkta sermaye hususuna ilişkin bu açıklama ve değerlendirmelerden sonra çalışmamızın ağırlık merkezi olan ıskat müessesesine ilişkin inceleme ve tespitler yapılacaktır.

Iskata ilişkin inceleme ve tespit yapılırken öncelikle ıskat kavramı açıklanarak ıskat ile benzer hukuki müesseseler kıyasen incelenecek ve ıskatın hukuki niteliği ortaya konulmaya çalışılacaktır. Daha sonra ıskatın uygulanma şartları ile usulü üzerinde durulacak ve ıskatın sonuçları ile payın değerlendirilmesi irdelenecektir. Nihayet son bölümde ise ıskatın hükümsüzlüğü ve hükümsüzlüğe karşı hukuki çareler ele alınacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ANONİM ORTAKLIKTA SERMAYE KAVRAMI VE SERMAYE KOYMA BORCUNUN İFA EDİLMESİ

I. ANONİM ORTAKLIKTA SERMAYE KAVRAMI

A. Genel Olarak (Sermaye Kavramı)

Anonim ortaklık, esas sözleşme adı verilen ve taraf olarak kurucu pay sahipleri arasında akdedilen bir sözleşme ile kurulur. Bu sözleşmede bulunması zorunlu olan unsurlardan birisi de belirli ve paylara bölünmüş sermayedir¹.

Anonim ortaklığın temel taşı olan sermaye kavramı, sözlük anlamı olarak *“Bir ticaret işinin kurulması, yürütülmesi için gereken anapara ve paraya çevrilebilir malların tamamı, anamal, başmal, kapital, meta, resülmal”* şeklinde tanımlanmıştır². Sermaye kavramı, hukukun yanı sıra ekonomi ve muhasebe başta olmak üzere birçok alanda değişik anlam ve öneme sahip bir kavramdır. Hukuki anlamda sermaye, bir ticari işletmenin veya ortaklığın amacını gerçekleştirebilmesi için bu işletme veya ortaklığa özgülenen maddi veya gayri maddi malvarlığı unsurlarıyla ticari itibar, emek ve para ile ölçülebilen diğer değerleri ifade etmektedir³. Anonim ortaklıktaki sermaye kavramı ise pay sahiplerinin ortaklığa getirmeyi taahhüt ettikleri malvarlığının toplamına karşılık gelen değerın nakit olarak ifade edilmesidir. Pay sahipleri tarafından taahhüt edilen bu değerin ortaklık ana sözleşmesinde sabit bir sayı olarak yer alması zorunludur⁴.

Anonim ortaklıkta sermaye kavramı, pay sahipleri tarafından ortaklığa getirilmesi taahhüt edilen malvarlığı toplamına karşılık gelen değerin nakit olarak

¹ Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Şerhi C. III**, Yargıtay, İsviçre ve Alman Federal Mahkeme Kararları İşlenerek Tamamen Yenilenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018, s.2221.

² <https://sozluk.gov.tr> (E.T:23.12.2020)

³ M. Fatih Arıcı, **Alacak Hakkının Anonim Ortaklığa Sermaye Olarak Taahhüdü**, İstanbul, Beta Yayınları, 2003, s.3.

⁴ Erdoğan Moroğlu, **Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı**, Güncelleştirilmiş 4. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018, s.1; Reha Poroy/Ünal Tekinalp/Ersin Çamoğlu, **Ortaklıklar Hukuku I**, Güncellenmiş, Yeniden Yazılmış 14. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019, N.430; Pulaşlı, **Şerh**, s.2221.

gösterilmesinin yanı sıra, anonim ortaklıktaki en önemli unsurlardandır ve belli başlı işlevleri vardır. Sermayenin tek özelliği veya işlevi pay sahiplerinin ortaklığa getirmeyi taahhüt ettikleri malvarlığının toplu olarak ve nakit şeklinde gösterilmesi değildir⁵.

Anonim ortaklıkta sermayenin özellikleri; *‘önceden belirlenmesi ve esas sözleşmede belirtilen sabit bir değer olması’*, *‘tamamen taahhüt edilmesi’*, *‘itibari değerli paylara bölünmesi’* ve *‘kanunen bağlı mal varlığına dâhil olması’* şeklinde sıralanabilir⁶. Sermayenin bu özellikleri kanunda düzenlenmiştir.

Sermayenin *‘önceden belirlenmesi ve esas sözleşmede belirtilen sabit bir değer olması’* özelliğinin gereği olarak -ister esas sermaye sistemi isterse de kayıtlı sermaye sistemi olsun- sermaye, ortaklığın kuruluşundan önce esas sözleşmede nakit olarak gösterilmelidir(TTK md.339/2-c). Sermayenin belirli ve sabit bir değer olması özelliği de sermaye tutarının ortaklık faaliyetleri neticesinde ortaklık malvarlığının artması veya azalması karşısında kendiliğinden değişmeyeceğini ve sabit bir değer olarak kalmaya devam edeceğini göstermektedir⁷. TTK md.329’da anonim ortaklığın tanımı yapılırken sermayenin ‘belirli’ olması gerektiği açıkça ifade edilmiştir. Bu bağlamda ortaklığa getirilen sermayenin tamamı aynı sermaye olsa dahi TTK md.343 çerçevesinde sermayeye değer biçilerek sermaye miktarının esas sözleşmede mutlaka nakit olarak ifade edilmesi gerekir⁸.

Sermayenin *‘tamamen taahhüt edilmesi’* özelliği TTK md.332’de kuruluş için TTK md.459’da ise sermaye artırımı açısından açıkça ifade edilerek yasal zemine oturtulmuştur. Bu durum TTK md.332/1’de *‘esas sermayenin tamamının esas sözleşmede taahhüt edilmiş bulunacağı’*, TTK md.459/1’de *‘artırılan sermayeyi temsil eden payların tamamının ya değişik esas sözleşmede ya da iştirak*

⁵ İsmail Cem Soykan, **Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Ortaklıklarda Sermaye Taahhüdü Yoluyla Sermaye Artırımı**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s.8.

⁶ Anonim ortaklıkta esas sermayenin temel özellikleri hakkında detaylı açıklamalar için bkz. Arıcı, **Alacak Hakkı**, s.6-10; Soykan, **a.g.e.**, s.9-11.

⁷ Moroğlu, **Sermaye Artırımı**, s.1.

⁸ Arıcı, **Alacak Hakkı**, s.6; Tuğrul Ansay, **Anonim Şirketler Hukuku**, Altıncı Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1982, s.51; F. Von Steiger, **İsviçrede Anonim Şirketler Hukuku**, 3. Baskı, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1968, s.8; Mehmet Bahtiyar, **Anonim Ortaklıkta Kayıtlı Sermaye Sistemi ve Sermaye Artırımı**, İstanbul, Beta Yayınları, 1996, s.8-9.

taahhütnamelerinde taahhüt edileceği’ şeklinde ifade edilerek hüküm altına alınmıştır⁹. Bu bağlamda; bir anonim ortaklığa taahhüt edilen sermayenin tamamının henüz ortaklığa ödenmemiş olmasının kanuna aykırılık teşkil etmemesine karşın sermaye tutarının tamamının taahhüt edilmesinin kanuni bir zorunluluk olduğunu belirtmek gerekir¹⁰. Sermayenin sadece bir kısmının taahhüt edilmesiyle yetinilmesi kanuna aykırıdır ve tüm sermayenin taahhüt edilmesi zorunludur¹¹.

Sermayenin *‘itibari değerli paylara bölünmesi’* özelliği TTK md.329/1’de *‘...sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan...’* şeklinde ifade edilmiştir. TTK md.476’da ise *‘...her bir payın itibarî değerinin en az bir kuruş olduğu ve bu değer birer kuruş ve katları olarak yükseltilebileceği...’* hükme bağlanmıştır. TTK md.329 ve md.476 birlikte değerlendirildiğinde anonim ortaklık sermayesinin paylara bölünmesinin ve her bir payın bir itibari değerinin olmasının kanundan doğan bir zorunluluk olduğu sonucuna varılmaktadır. Ancak, ortaklık paylarının itibari değerinin eşit olması zorunlu değildir¹².

Sermayenin *‘kanunen bağlı mal varlığına dâhil olması’* özelliği sermayenin pay sahiplerine dağıtılamayacağı hususunu ifade etmektedir. Sermayenin pay sahiplerine dağıtılamaması, kanunen bağlı mal varlığına dâhil olmasından ve temelde *‘sermayenin korunması ilkesinden’* ileri gelmektedir¹³.

Sermayenin özelliklerine ilişkin açıklamalarımızı tamamladıktan sonra sermayenin işlevlerine değinmek gerekir. Sermayenin işlevleri; *yürütülen ticari faaliyet için gerekli finansmanın sağlanması, ortaklık alacaklılarının korunması, pay sahiplerinin işletme rizikosuna katılmasını sağlama, ortaklığın kuruluşu esnasında ciddiyet eşiği oluşturma, ortaklığın mali durumunun kötüleşmesi hâlinde uyarıcı görevi görme, kurucuları ölçülü davranmaya sevk etme* gibi işlevlerdir¹⁴.

⁹ Soykan, **a.g.e.**, s.10.

¹⁰ Arıcı, **Alacak Hakkı**, s.7-8.

¹¹ Soykan, **a.g.e.**, s.10.

¹² Arıcı, **Alacak Hakkı**, s.9.

¹³ Soykan, **a.g.e.**, s.5-6.

¹⁴ Sermayenin işlevlerine ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bkz. Ali Murat Sevi, **Anonim Ortaklıkta Sermayenin Oluşturulması ve Pay Sahiplerine İade Edilmesi Yasağı**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2013, s.50 vd.; M. Halil Çonkar, **Anonim Ortaklıkta Ayni Sermaye**, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2016, s.13 vd.

Yukarıda sayılan işlevlerin tamamının anonim ortaklık sermayesi açısından ayrı bir önemi vardır. Buna karşın tüm işlevleri ele almak yerine inceleme konumuz açısından nispeten daha önemli kabul edilebilecek işlevi ele almakla yetineceğiz. Bu bağlamda '*Sermaye Koyma Borcunda Temerrüt*' ve '*Pay Sahipliğinden Iskat*' müesseseleri ile daha yakından ilgili olan '*ortaklık alacaklılarının korunması*' işlevi üzerinde durulacaktır.

Anonim ortaklıklarda pay sahipleri kişi ortaklıklarının aksine ortaklığın borçlarından şahsen sorumlu değildir. Pay sahiplerinin sorumluluğu sadece taahhüt ettikleri sermaye miktarıyla sınırlıdır(TTK md.329/2). Bu durumun doğal sonucu; ortaklık alacaklılarının tek güvencesinin ortaklığın kendi malvarlığı olmasıdır¹⁵. Ortaklık alacaklılarının tek güvencesinin ortaklığın kendi malvarlığı olması sebebiyle kanunda birtakım düzenlemeler öngörülmüştür. Bu düzenlemelerin amacı pay sahiplerinin esas sözleşmede belirlenen taahhütlerinin ortaklığa gerçek değeriyle getirilmesini sağlamak ve sonra da pay sahiplerine herhangi bir şekilde iadesini önlemektir¹⁶.

Ortaklık alacaklılarının korunması için kanunda öngörülen başlıca tedbirler şunlardır; itibari değerden aşağı bedelle pay veya pay senedi çıkarılması yasağı(TTK md.347), esas sözleşmede gösterilen esas sermayenin tamamının kuruluştan önce pay sahiplerine taahhüt edilmesi(TTK md.335), esas sermayenin azaltılması(TTK md.473vd.) ile tasfiye dışında iştirak paylarının iade edilememesi(TTK md.480/3), ortaklığın iktisap ettiği kendi payları için iktisap değerlerini karşılayan tutarda yedek akçe ayırması zorunluluğu(TTK md.520/1) ve anonim ortaklığın kendi paylarını iktisap edememesidir(TTK md.379).

Sermayenin ortaklık alacaklılarını koruma işlevi bağlamında; esas sermaye rakamına bilançonun pasif tablosunda yer verilerek sermaye kapsamında bulunan ortaklık malvarlığının pay sahiplerine iade edilmesinin önüne geçilmiştir. Böylece esas sözleşmede yer alan sermaye rakamı, pay sahiplerince ortaklığa getirilen malvarlığının genel kurul kararıyla dağıtılamayan bağlı malvarlığı haline gelmesi

¹⁵ Moroğlu, **Sermaye Artırımı**, s.1.

¹⁶ Moroğlu, **Sermaye Artırımı**, s.2.

sağlanmıştır. Bu durumun doğal sonucu olarak da üçüncü kişiler veya alacaklılar korunmuş olmaktadır¹⁷.

Ancak esas sermayenin ortaklık alacaklılarını koruma işlevi demek, ortaklığın net malvarlığı miktarının her zaman esas sermaye kadar olacağı veya ortaklığın alacaklılarını her halükarda tatmin etmeye yetecek malvarlığına sahip olacağı demek değildir. Ortaklık, girdiği faaliyetler neticesinde zarar edebilir ve bu zararın boyutları ortaklığı iflas edecek seviyeye dahi çıkarabilir. Ortaklık alacaklarını koruma işlevi tek başına bu duruma engel olamaz¹⁸.

Anonim ortaklıklarda *esas sermaye sistemi* ve *kayıtlı sermaye sistemi* olmak üzere iki ayrı sermaye sistemi vardır. Esas sermaye sistemi anonim ortaklık malvarlığının ortaklık alacaklılarını şirkete borç vermeye ikna edecek nitelikte bir teminat teşkil etmesini sağlamak için konulan ilkeler ve hükümlerden meydana gelen sistemdir¹⁹. Esas sermaye sisteminde bir anonim ortaklığın kurulabilmesi için asgari Elli Bin Türk Lirası sermayenin tamamının esas sözleşmede taahhüt edilmesi gerekir(TTK md.332/1).

Esas sermaye kavramının aksine kayıtlı sermaye kavramının TTK’da tanımı yapılmamıştır. Kayıtlı sermaye kavramı Kayıtlı Sermaye Sistemi Tebliği’nin 4/1-d maddesinde ‘*Ortaklıkların, esas sözleşmelerinde hüküm bulunmak kaydıyla, yönetim kurulu kararı ile 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun esas sermayenin artırılmasına dair hükümlerine tabi olmaksızın pay çıkarabilecekleri azami miktarı gösteren, ticaret sicilinde tescil ve ilan edilmiş sermayelerini*’ ifade etmektedir şeklinde düzenlenmiştir. TTK md. 332’ye göre kayıtlı sermaye sistemini kabul etmiş bulunan halka açık olmayan anonim ortaklıklarda başlangıç sermayesi Yüz Bin Türk Lirası’ndan aşağı olamaz. TTK md. 460/1 uyarınca halka açık olmayan bir anonim şirkette, ilk veya değiştirilmiş esas sözleşmeyle, esas sözleşmede belirlenen kayıtlı sermaye tavanına kadar sermayeyi artırma yetkisi yönetim kuruluna tanınabilir.

¹⁷ Bahtiyar, *Sermaye Artırımı*, s.12; Moroğlu, *Sermaye Artırımı*, s.2.

¹⁸ Sevi, *İade Yasası*, s.52; Çonkar, *a.g.e.*, s.16-17.

¹⁹ Çonkar, *a.g.e.*, s.9.

Kayıtlı sermaye sisteminde esas sözleşmeyle taahhüt edilerek ortaklığa fiilen getirilen gerçek anlamda bir sermaye söz konusu değildir²⁰. Kayıtlı sermaye sisteminde fiilen ortaklığa getirilen sermayeye çıkarılmış sermaye, bir dönem sonunda ortaklığın borçları çıkarıldıktan sonra geriye kalan miktara ise öz sermaye denilmektedir²¹.

Anonim ortaklığa sermaye olarak getirebilecek değerlerin neler olacağı hususunda ise ticaret şirketlerine sermaye olarak getirebilecek unsurları örnekseme yoluyla düzenleyen TTK md.127 hükmü ve anonim ortaklığa ayni sermaye olarak getirilebilecek malvarlığı unsurlarını düzenleyen TTK md.342 hükmü birlikte değerlendirilmelidir. Her iki maddenin de lafzından anlaşıldığı üzere nakden değerlendirilebilen ve devrolunabilen her türlü değer ayni sermayenin konusunu oluşturabilir. Ancak hizmet edimleri, kişisel emek, ticari itibar ve vadesi gelmemiş alacakların anonim ortaklığa sermaye olarak kabul edilemeyeceği kanunda açıkça düzenlenmiştir(TTK md.342).

B. Sermaye Çeşitleri

Sermaye, nakdi ve ayni sermaye olmak üzere iki çeşittir. Nakdi sermayenin neyi ifade ettiği ve nakdi sermaye kavramından ne anlaşılması gerektiği doktrin ve uygulamada net bir şekilde ortaya konulmuştur. Nakdi sermaye belirli bir miktar paranın nakit olarak ortaklığa getirilmesidir. Nakdi sermayenin ifade ettiği anlam üzerinde doktrinde veya uygulamada herhangi bir uyuşmazlık yoktur. Ancak ayni sermaye kavramında ise durum farklıdır.

Ayni sermaye, paradan başka her türlü sermayeyi içine alan bir kavramdır. Para dışındaki tüm ekonomik değerlerin ayni sermaye olarak nitelendirilmesi

²⁰ Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016, s.303; Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Temel Esaslar**, 10. Baskı, İstanbul, Karahan Yayınevi, 2011, s.196-197; Mehmet Bahtiyar, **Ortaklıklar Hukuku**, Güncellenmiş 14. Bası, İstanbul, Beta Yayınları, 2020, s.111-112.

²¹ Esas sermaye ve öz sermaye kavramları arasındaki ilişki için ayrıca bkz. Celal Göle, **Anonim Ortaklıklarda Nakdi Sermaye Koyma Borcu ve Bu Borcu İfade Temerrüt**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1976, s.7-9.

mümkündür²². Doktrinde aynı sermaye için ‘*paradan başka sermaye*’²³, ‘*nakit dışı sermaye*’²⁴ ve ‘*gayrinakdî sermaye*’²⁵ gibi ifadeler de kullanılmıştır. Ancak kanunda ‘aynı sermaye’ kavramının kullanılması sebebiyle bu çalışmada aynı sermaye ifadesi kullanılmıştır. Ayrıca TTK md.342’de “...*nakden değerlendirilebilen ve devrolunabilen, fikrî mülkiyet hakları ile sanal ortamlar da dâhil, malvarlığı unsurları aynı sermaye olarak konulabilir.*” denilerek aynı sermaye kavramının fikrî mülkiyet hakları ve sanal ortamları da içine alan malvarlığı unsurlarını kapsayan bir üst başlık olarak kullanıldığını belirtelim.

Aynı sermaye kavramı kanunda birçok yerde kullanılmasına rağmen, açıkça tanımı yapılmamış bir kavramdır²⁶. Kanunda açıkça tanım yapılmamakla birlikte TTK md.342’de aynı sermaye olarak konulabilecek malvarlığı unsurları düzenlenmiştir. Buna göre hizmet edimleri, kişisel emek, ticari itibar ve vadesi gelmemiş alacaklar hariç olmak üzere, üzerlerinde sınırlı aynı bir hak, haciz ve tedbir bulunmayan, nakden değerlendirilebilen ve devrolunabilen, fikrî mülkiyet hakları ile sanal ortamlar da dâhil, malvarlığı unsurları aynı sermaye olarak konulabilecektir²⁷. Aynı sermaye ortaklığa getirilirken ortaklık merkezinin bulunacağı yerdeki asliye ticaret mahkemesince atanan bilirkişilerce değer biçilir(TTK md.343).

II. SERMAYE KOYMA BORCUNUN İFA EDİLMESİ

A. Sermaye Koyma Borcu

Anonim ortaklıklarda pay sahibinin tek borcu vardır. Bu borç sermaye koyma borcudur. Sermaye koyma borcu, pay bedeli kadardır ve ortaklığa karşı bir borçtur²⁸. Pay sahibine -kanunda öngörülen istisnalar dışında- esas sözleşmeyle, pay bedelini

²² Göle, **a.g.e.**, s.27.

²³ Halil Arslanlı, **Anonim Şirketler C. I-II-III**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1960, s.199.

²⁴ ‘Aynı sermaye’ teriminin eleştirisi için bkz. Arıcı, **Alacak Hakkı**, s.24-26.

²⁵ Cenker Degirmenci, **Anonim Ortaklıkta İskat**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2006, s.24vd.

²⁶ Aynı sermaye kavramına ilişkin detaylı açıklamalar için bkz. Çonkar, **a.g.e.**, s.30vd.

²⁷ Aynı sermayenin ortak özelliklerine ilişkin detaylı açıklamalar için bkz. Arıcı, **Alacak Hakkı**, s.14vd.

²⁸ Rıza Ayhan/Hayrettin Çağlar/Mehmet Özdamar, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020, s.442.

veya payın itibarî değerini aşan primi ifa dışında borç yükletilmesi mümkün değildir(TTK md.480/1). Bu bağlamda örnek kabilinden olmak üzere pay sahibi, iradesi dışında, ortaklık tarafından sermaye artırımına katılma, yeni pay alma gibi haklarını kullanmaya zorlanamaz²⁹.

Pay sahibine, sermaye koyma borcu dışında borç yükletilememesine *tek borç ilkesi* denilmektedir. Tek borç ilkesi hem aynı hem de nakdi sermaye borcu için geçerlidir. İlke, TTK ve halka açık olmayan anonim ortaklıklar açısından geçerlidir. Çünkü SerPK’da ilkenin istisnasını oluşturacak, bu durumun da ötesinde, halka açık anonim ortaklıklarda ilkenin varlığı konusunda tereddüt yaratacak oldukça geniş kapsamlı pay sahipliği yükümlülükleri düzenlenmiştir³⁰. Ancak SerPK’daki geniş kapsamlı düzenlemelere rağmen anonim ortaklıklarda tek borç ilkesinin hâkim olduğunu ve bu sebeple anonim ortaklıkların ‘*tek borç ortaklığı*’ olarak anıldığını da belirtmek gerekir³¹.

Tek borç ilkesinin amacı, anonim ortaklıklarda emredici olarak düzenlenen esas sözleşme düzenini egemen kılmak ve esas sözleşme dışında yapılan sözleşmeler ile oluşturulabilecek yan düzenin esas sözleşme düzenini ortadan kaldırmasına engel olmaktır³².

1. Hukuki Niteliği ve Kapsamı

Sermaye koyma borcu, -anonim ortaklığın kuruluş veya faaliyet aşamasında olması fark etmeksizin- çok taraflı sözleşmeden doğan bir borçtur³³. Buradaki çok taraflı sözleşme anonim ortaklıktaki pay sahiplerinin etrafında birleştiği esas sözleşmedir. Esas sözleşme etrafında birleşen pay sahiplerinin yerine getirmeleri gereken edim sermaye koyma borcudur.

²⁹ Şaban Kayıhan, **Şirketler Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2020, s.234.

³⁰ Reha Poroy/Ünal Tekinalp/Ersin Çamoğlu, **Ortaklıklar Hukuku II**, Güncellenmiş, Yeniden Yazılmış 14. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019, N.1019.

³¹ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1019.

³² Soner Altaş, **Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketler**, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 8. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2017, s.448.

³³ Sermaye koyma borcunun niteliğinin saptaması yapılırken; çok taraflı sözleşmeden doğan bir borç mu, tam iki taraflı sözleşmeden doğan bir borç mu yoksa eksik iki taraflı sözleşmeden doğan bir borç mu olduğuna ilişkin ayrıntılı değerlendirmeler için ayrıca bkz. Göle, **a.g.e.**, s.31 vd.

Sermaye koyma borcunun kaynağı kuruluş aşamasında ve esas sermaye artırımlarında, kanuna uygun olarak düzenlenen esas sözleşme veya iştirak taahhütnamesinde yer alan taahhüttür³⁴.

TTK md.344'te nakden taahhüt edilen payların itibarî değerlerinin en az yüzde yirmi beşinin tescilden önce ödenmesinin zorunlu tutulması bir an için sermaye koyma borcunun kanundan doğan bir borç olduğu izlenimi yaratsa da bu izlenimin aksine borcun kaynağı esas sözleşmedir³⁵. Nitekim TTK md.344'te yer alan düzenleme sermaye borcunun doğumuna ilişkin olmayıp borcun yerine getirilmesine ilişkin bir usul öngörmektedir. Sermaye koyma borcunun doğum anı esas sözleşmenin veya iştirak taahhüdünün imzalandığı andır³⁶.

Çok taraflı sözleşmeden doğan borç olan sermaye koyma borcu ile ortaklığın pay sahiplerine karşı doğacak olan borçlarının aynı anda meydana gelmemesi sebebiyle sermaye koyma borcu tam iki taraflı sözleşmelerden doğan borçlardan ayrılır. Bununla birlikte ortaklığın tüzel kişilik kazandığı anda pay sahiplerine karşı bir borcunun olmaması ve sonradan bazı koşulların yerine gelmesiyle ortaklığın pay senedi vermek, temettü dağıtmak gibi borçlar altına girebilmesi taraflar arasındaki ilişkiyi eksik iki taraflı sözleşmeye yakınlaştırmaktadır. Ancak yine de pay sahibi ile ortaklık arasındaki ilişki ortaklık sözleşmesinden doğan ve ortaklıklar hukukuna has bir ilişki olması sebebiyle eksik iki taraflı sözleşme ilişkisinden ayrılmaktadır³⁷.

Anonim ortaklıklarda sermaye koyma borcunun kapsamı esas sözleşme ile belirlenmektedir³⁸. Ancak kanunda bu kapsamın azami sınırı emredici şekilde düzenlenmiştir. TTK md.480/1'de açıkça ifade edildiği üzere esas sözleşmeyle pay sahibine, pay bedelini veya payın itibarî değerini aşan primi(agio) ifa dışında borç yükletilmesi mümkün değildir.

³⁴ Ünal Tekinalp, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, Değişikler ve İkincil Düzenlemelerle Güncelleştirilmiş 4. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2015, s.329; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1023.

³⁵ Göle, **a.g.e.**, s.33-34 dn.15.

³⁶ Hayri Domaniç, **Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması TTK Şerhi II**, İstanbul, Temel Yayınları, 1988, s.1116; Aytekin Çelik, **Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma**, Güncellenmiş 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016, s.108-109.

³⁷ Göle, **a.g.e.**, s.35-40

³⁸ Göle, **a.g.e.**, s.55.

Kanunda düzenlenen bu emredici hükmün varlığı karşısında genel kurul kararıyla veya esas sözleşme değişikliğiyle sermaye koyma borcunun kapsamının genişletilmesine olanak yoktur. Esas sözleşme ile belirlenen pay bedelini ve kararlaştırılması halinde agio bedelini ifa eden pay sahibinin sermaye koyma borcu kapsamında başkaca bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bununla birlikte pay devirlerinin şirketin onayına bağlı olduğu hâllerde, esas sözleşmeyle pay sahiplerine sermaye taahhüdünden doğan borçtan başka, belli zamanlarda tekrarlanan ve konusu para olmayan edimleri yerine getirmek yükümlülüğü de yüklenmesi mümkündür(TTK md.480/4). Ancak bu yükümlülükler mezkûr maddenin lafzında da açıkça ifade edildiği üzere bir *‘ikincil yükümlülük’* niteliğindedir. Bu ikincil yükümlülükler, konusunun para olmaması sebebiyle sermaye koyma borcunun kapsamına dâhil değildir³⁹.

Sermaye koyma borcunun kapsamına ilişkin incelemede bulunulurken, anonim ortaklık pay senetlerinin bazılarının agiolu çıkarılması halinde agionun sermaye koyma borcunun kapsamına dâhil olup olmadığı hususunun da irdelenmesi gerekmektedir.

Yürürlükte bulunan 6102 sayılı TTK ile getirilen düzenlemeye göre payların çıkarma primlerinin tamamının tescilden önce ödenmesi zorunludur.(TTK md.344). Bu hüküm önceki kanunlarda yer almayan bir düzenlemedir. Önceki kanun döneminde agionun ödenme zamanına ilişkin ve/veya agionun sermaye borcunun kapsamında olup olmadığına ilişkin açık bir düzenleme olmadığı için doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

Göle, agionun sermaye koyma borcuna dâhil olduğunu belirterek kanunda sadece payın itibari değerinin mi yoksa itibari değeri aşan miktarın mı dörtte birinin ödenmesi gerektiğinin açıkça yazmaması nedeniyle değerlendirmelerde bulunmuştur. Yazar, kanunun lafzında payın itibari değerinden hiç bahsedilmemiş olmasından hareketle, payın itibari değerinin yanı sıra itibari değeri aşan miktarın da en az dörtte birinin ortaklığın kuruluş safhasında ödenmesi gerektiği sonucuna varmıştır⁴⁰.

³⁹ Göle, **a.g.e.**, s.56-57.

⁴⁰ Göle, **a.g.e.**, s.58.

Tekinalp, agioyu tek borç ilkesinin bir istisnası kabul ederek, agionun nakdi sermaye koyma borcunun kapsamına dâhil olmadığını ve bu durumun doğal sonucu olarak agionun ödenmemesi sebebiyle ıskat müessesine başvurulamayacağını ifade etmiştir⁴¹.

Kırca ise agionun sermaye koyma borcuna dâhil edilmeyip eTK md.466 kapsamında değerlendirilmesi yönünde görüş bildirmiştir⁴².

Kanaatimizce, agio sermaye koyma borcunun kapsamı dışındadır. Zira TTK md. 480/1’de ‘...pay bedelini veya payın itibarî değerini aşan primi ifa dışında borç yükletilemez.’ denilerek payın itibari değerini aşan primin pay bedelinden ayrı bir miktar olduğu ifade edilmiştir. Sermaye koyma borcunun pay bedelini ifa borcu olduğu göz önüne alındığında pay bedeli dışındaki miktara isabet eden agionun sermaye borcu kapsamı dışında kaldığı sonucuna varılabilmektedir. Bu bağlamda *Tekinalp*’in de ifade ettiği gibi, agioyu sermaye koyma borcunun kapsamı dışında tutarak tek borç ilkesinin bir istisnası olarak kabul etmek daha isabetli olacaktır⁴³.

Pay sahibinin sermaye koyma borcunu ifa etmede temerrüde düştüğü varsayımında, ortaklık tarafından talep edilebilecek temerrüt faizi, cezai şart ve munzam zarar sermaye koyma borcunun kapsamında değildir⁴⁴. Temerrüt faizi, cezai şart ve munzam zarar gibi ödeme kalemleri pay sahibinin temerrüde düşmesinden doğan ancak sermaye koyma borcunun dışında kalan yükümlülüklerdir.

TTK md.344’de nakden taahhüt edilen payların itibarî değerlerinin en az yüzde yirmi beşinin tescilden önce, kalan kısmın da anonim ortaklığın tescilini izleyen yirmi dört ay içinde ödeneceği hükme bağlanmıştır. Hükümden de anlaşılacağı üzere kuruluş aşamasında, taahhüt edilen sermayenin tamamının ödenmesi zorunlu değildir. Esas sermayenin tamamının kuruluş aşamasında ödenmediği durumlarda pay sahipleri tarafından, bakiye sermaye tescili izleyen yirmi dört ay içinde ortaklığa getirilir. Yönetim kurulu, azami yirmi dört aylık sürede, bir

⁴¹ *Tekinalp* (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1020.

⁴² İsmail Kırca, “Anonim Şirketlerde Sermayenin İadesi Yasası İle İlgili Bir İnceleme” **Haluk Konuralp Anısına Armağan C.III**, Ankara, Yetkin Yarınları, 2009, s.647.

⁴³ *Tekinalp* (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1020.

⁴⁴ Göle, **a.g.e.**, s.57.

defa veya birden fazla çağrıda bulunarak bakiye sermaye koyma borcunun ifasını talep edebilir. Yönetim kurulu tarafından pay sahiplerine yapılan ödeme çağrısına *apel* adı da verilmektedir⁴⁵. Yönetim kurulu tarafından birden fazla çağrı yapılması durumunda 1. apel, 2. apel ve 3. apel gibi isimlendirme yapılmaktadır⁴⁶.

2. İfa Yükümlüsü ve İfa Zamanı

Sermaye koyma borcunun ifa yükümlüsü kural olarak esas sözleşmeyi imzalayarak sermaye koyma taahhüdünde bulunan kişidir⁴⁷. Sermaye koyma taahhüdünde bulunan kişi ifadesiyle kast edilen ortaklık pay defterinde kayıtlı olan pay sahibidir⁴⁸.

TTK md.499/1'de senede bağlanmamış pay ve nama yazılı pay senedi sahiplerinin, ad, soyad, unvan ve adresleriyle, pay defterine kaydedileceği hüküm altına alınmıştır. TTK md.501/1'de ise '*Bedeli tamamen ödenmemiş bulunan nama yazılı bir payı iktisap eden kimse, pay defterine kaydedilmekle şirkete karşı geri kalan pay bedelini ödemekle yükümlü olur.*' ifadesi yer almaktadır. Bu iki hüküm birlikte değerlendirildiğinde, anonim ortaklık tarafından tutulan pay defterinde yazılı pay sahibinin sermaye koyma borcunun ifa yükümlüsü olduğu ve bir payı iktisap eden kimsenin de pay defterine kaydedilmek şartıyla ortaklığa karşı bakiye pay bedelinden sorumlu olduğu anlamı çıkmaktadır.

Kanunun lafzından bir payı iktisap eden ancak pay defterine kaydedilmeyen kimsenin bakiye pay bedelini ödemekle yükümlü olmadığı anlamı çıkabilmektedir. Ancak Yargıtay konuyla ilgili ilke kararında '*...Olayda bedelleri tamamen ödenmemiş olan pay senetlerinin dava tarihinden önce davalı tarafından dava dışı Adil'e devredilmiş ve bu devir keyfiyetine de ana sözleşmenin 7. maddesi hükmüne uygun bir şekilde davacı şirket yönetim kurulunca da muvafakat edilmiş bulunmasına*

⁴⁵ Fatih Bilgili/Ertan Demirkapı, **Şirketler Hukuku Dersleri**, 7. Basım, Bursa, Dora, 2020, s.330; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1024; Göle, **a.g.e.**, s.65; Hüseyin Ekinci, '**Anonim Şirketlerde Sermaye Koyma Borcunun Yerine Getirilmemesinin Hukuki Sonuçları**' Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi SBE, 2010, s.69; Emine Tuncay Kaplan, 'Tamamı Ödenmemiş Hisse Senedi Sahibinin Durumu ve Konkordato' **Batider**, C. XI, S. 4, s.124.

⁴⁶ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1024; Pulaşlı, **Genel Esaslar 2016**, s.601.

⁴⁷ Göle, **a.g.e.**, s.59.

⁴⁸ Değirmenci, **a.g.e.**, s.42.

nazaran dava tarihinde artık pay sahipliği sıfatı ortadan kalkmış olan davalının, yukarıda belirttiği şekilde bir başkasına devrettiği hisse senedine ilişkin olarak ve TTK. nun 407. maddesinin 1. fıkrası hükmü gereğince (temerrüt faizi) ile yükümlü tutulması ve bu faizin tahsili cihetine gidilmesi doğru değildir.’ diyerek pay defterinde kayıtlı olan kişinin gerçek pay sahibi olmaması durumunda pay defterindeki kayda göre değil maddi gerçekliğe göre hareket edileceği yönünde karar vermiştir⁴⁹.

Yukarıda belirtildiği üzere her ne kadar TTK md.501/1’in lafzından payı iktisap eden kişinin sorumlu olması için pay defterine kaydının gerekli olduğu anlamı çıksa da TTK md.64/4’ün gerekçesinde açıkça belirtildiği üzere pay defterinin ticari defter sayılmasına ilişkin kuralın amacı *‘karine oluşturmak ve ispatta yardımcı olmak’* gibi işlevlere sahip olmasını sağlamaktır. Bu sebeple pay defterindeki kayıtların kurucu değil açıklayıcı olduğu kabul edilmelidir⁵⁰. Ancak pay defterindeki kayıtlarının aksinin iddia eden kişi iddiasını ispatla mükelleftir. Anonim ortaklık pay defterini, kendisine yapılan bildirimler dâhilinde tutmaktadır ve kaydın aksini araştırma gibi bir yükümlülüğü de yoktur⁵¹.

Payın üzerinde intifa hakkı veya rehin hakkı kurulması sermaye koyma borcunun ifa yükümlüsünü değiştirmeyecektir. Zira payın intifa veya rehin hakkına konu olması pay sahipliği sıfatında bir değişiklik meydana getirmemektedir⁵². İntifa veya rehin hakkı sahibi ile ortaklıkla ilişkisinden bağımsız bir hukuki ilişkiye giren pay sahibinin sermaye koyma borcunda bir değişiklik meydana gelmemektedir.

⁴⁹ Kararın tam metni için bkz. Yargıtay 11. HD. E. 1978/4631 K. 1978/5252 T. 23.11.1978 www.lexpera.com.tr (E.T.:13.01.2021)

⁵⁰ Abuzer Kendigelen, **Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler**, Değişiklikler İşlenmiş ve Güncellenmiş 2. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2012, s.410; Bilgili/Demirkapı, **a.g.e.**, s.366; Oruç Hami Şener, **Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı**, Gözden Geçirilmiş 4. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019, s.617; Ünal Tekinalp, **Anonim Ortaklıkta Yeni Bağlam Sisteminin Esasları Pay Defteri Hukuku İle**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s.97; Soner Altaş, **Sermaye Şirketlerinde ve Kooperatiflerde Pay Defteri Pay ve Pay Senedi**, Ankara, Seçkin, 2020, s.26.

⁵¹ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1039; Bilgili/Demirkapı, **a.g.e.**, s.366; Şener, **a.g.e.**, s.618; Değirmenci, **a.g.e.**, s.42.

⁵² Abuzer Kendigelen, **Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı**, İstanbul, Beta Basım, 1994, s.337.

İntifa hakkı sahibinin, pay defterine pay sahibi olarak kaydedilmesi durumunda da ilk aşamada; ortaklık, pay defterine göre hareket ederek intifa hakkı sahibine bakiye sermaye koyma borcu için başvurabilecektir⁵³. Ancak yukarıda da değinildiği üzere, pay defterindeki kayıtların aksinin ispat edilmesinin mümkün olması sebebiyle, intifa hakkı sahibi sermaye koyma borcunun ifa yükümlüsü olmadığını ispat ederek ifadan kaçınma hakkına sahiptir.

Sermaye koyma borcunun ifa yükümlüsü tespit edilirken irdelenmesi gereken konulardan birisi de payın devredilmesi durumunda bakiye sermaye koyma borcundan kimin sorumlu olacağıdır. Bu bağlamda değerlendirme yapılırken henüz senede bağlanmamış paylar ile senede bağlanmış nama yazılı paylar açısından incelemelerde bulunulacaktır. Zira pay bedeli tamamen ödenmeyen paylara ilişkin hamiline yazılı pay senedi çıkarılması mümkün olmadığından hamiline yazılı pay senetlerinin devri hususu sermaye koyma borcunun ifa yükümlüsü incelemesinin dışında kalmaktadır.

Senede bağlanmamış payların devrine ilişkin TTK'da özel bir usul düzenlenmemiştir ve bu sebeple Borçlar Kanunu'nda düzenlenen genel hükümler çerçevesinde devir yapılacaktır⁵⁴. Bedeli henüz tamamen ödenmeyen⁵⁵ payın devri için TBK md.183vd. uyarınca hem alacağın devri hem de TBK md.195vd. uyarınca borcun nakli hükümleri birlikte uygulanacaktır⁵⁶. Payın devri için gerekli işlemler tamamlandıktan sonra yeni pay sahibi pay defterine kaydedilecektir.

Bedeli tamamen ödenmemiş nama yazılı pay senetlerinin devri açısından ise TTK md.491 ile kanuni bir sınırlama getirilmiştir. Buna göre pay devrinin; miras, mirasın paylaşımı, eşler arasındaki mal rejimi hükümleri veya cibrî icra yoluyla

⁵³ Kendigelen, **İntifa Hakkı**, s.337 dn.10.

⁵⁴ Fahiman Tekil, **Şirketler Hukuku II. Cilt Anonim Şirketler**, İkinci Bası, İstanbul, Otağ Matbaa, 1978, s.461-462; Leyla Ulukaya Kayıran, **'Anonim Ortaklıkta Sermaye Koyma Borcunun Yerine Getirilmemesinin Sonuçları'**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, Kocaeli Üniversitesi SBE, 2019, s.41.

⁵⁵ İnceleme konumuz sermaye koyma borcunun ifa edilmesi olması sebebiyle, bedeli tamamen ödenmiş çıplak paylar veya bedeli tamamen ödenmiş nama yazılı pay senetleri değerlendirme dışında bırakılmıştır.

⁵⁶ Bahtiyar, **Ortaklıklar**, s.329-330; Bilgili/Demirkapı, **a.g.e.**, s.364.

gerçekleşmesi haricinde, bedeli tamamen ödenmemiş nama yazılı paylar, ancak ortaklığın onayı ile devredilebilecektir.

Ortaklıktan onay alınmak suretiyle yapılan pay devrinde, payı iktisap eden kişi pay defterine kaydedilir ve ortaklığa karşı bakiye pay bedelini ödemekle yükümlü olur(TTK md.501/1). Böylece payı devreden kişinin sermaye koyma borcu kapsamındaki sorumluluğu sona erer(TTK md.501/3). Ancak ortaklığın kuruluşu veya esas sermayenin artırılması tarihinden itibaren iki yıl içinde ortaklık iflas ederse veya payı iktisap eden kimse paydan doğan haklardan yoksun bırakılırsa devreden pay sahibi bakiye bedelin ödenmesinden sorumlu olur(TTK md.501/2).

Payın devrine ortaklık tarafından onay verilmemesi halinde ise devir gerçekleşmez ve pay devredilmek istenen kişi pay defterine kaydedilmez. Bu durumun doğal sonucu olarak da payı devretmek isteyen pay sahibinin ortaklığa karşı bakiye sermaye koyma borcu devam eder⁵⁷.

Sermaye koyma borcunun ifa zamanı TTK'da açıkça düzenlenmiştir. Kanunda '*Pay bedellerinin ödenmesi*' başlığı altında '*Nakdi sermaye*' kenar başlıklı TTK md. 344'e göre nakden taahhüt edilen payların itibarî değerlerinin en az yüzde yirmi beşi tescilden önce, kalan kısım ise ortaklığın tescilini izleyen yirmi dört ay içinde ödenmelidir. Payların çıkarma primlerinin tamamı ise ortaklığın tescilinden önce ödenmelidir.

TTK md.344'deki düzenleme ile tescilden önce ödenecek bedele ilişkin bir alt sınır belirlenmiştir. Ancak TTK md.344'te veya mevzuatta tescilden önce ödenecek bedele ilişkin bir üst sınır getirilmemiştir. Bu sebeple esas sözleşmede yapılacak bir düzenlemeyle kanunda belirtilen alt sınırdan uzaklaşarak daha fazla bir tutarın veya sermayenin tamamının tescilden önce ödenmesi kararlaştırılabilir(TTK md.339/2-c).

Anonim ortaklığın tescilinden önce ödenen tutar dışında kalan bakiye sermaye borcunun ifa zamanının tespiti noktasında ise TTK md.481'e bakmak gerekir. Anılan hükme göre; '*Payların bedelleri, yönetim kurulu tarafından, esas sözleşmede başkaca hüküm bulunmadığı takdirde, pay sahiplerinden ilan yoluyla*

⁵⁷ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1037; Değirmenci, **a.g.e.**, s.42-43.

istenir.” Hükümün lafzından açıkça anlaşılacağı üzere, bakiye sermaye koyma borcunun ifa zamanı esas sözleşme ile serbestçe düzenlenebilmektedir. Ancak bu noktada belirtmek gerekir ki; bakiye sermaye koyma borcunun esas sözleşmede düzenlenmesi sınırsız bir serbestiye sahip değildir. Zira bakiye sermaye koyma borcu tescili izleyen yirmi dört içinde yerine getirilmelidir(TTK md.344/1).

Sermaye koyma borcunun ifa zamanı esas sözleşmeyle belirli bir tarih olarak düzenlenebilir. Bununla birlikte esas sözleşmede belirli bir tarih düzenlenmeden ortaklığın yetkili organına bir ihbar ile ödeme günü tayin yetkisi tanınabilir⁵⁸. Esas sözleşmede bir hüküm bulunmadığı takdirde pay bedelleri yönetim kurulu tarafından ilan yoluyla istenecektir(TTK md.481/1). TTK md. 481/1’de pay bedellerinin ilan yoluyla isteneceği ifade edilmişse de ilan yerine pay sahiplerine taahhütlü mektupla bir ihbarda bulunulması da mümkündür⁵⁹. Yargıtay’ın konuya ilişkin kararlarından bir tanesinde “406. madde uyarınca payların bedelleri ana sözleşmede başkaca hüküm yoksa pay sahiplerinden ilan suretiyle istenir. Bununla birlikte, 406. maddede yazılı olduğu şekilde ilan suretiyle değil de ortaklara taahhütlü mektupla çağrıda bulunulması halinde tebliğ edilen bu çağrı, gazetede ilandan daha kuvvetli bir bildirme yolu olduğundan, bunun da geçerli olduğunu kabul etmek gerekir (Dairemizin 21.02.1980 tarih, 456/818 sayılı ilamı).”⁶⁰ denilerek ilan yerine taahhütlü mektupla yapılan ödeme çağrısının geçerli olacağı ifade edilmiştir.

İlanla veya taahhütlü mektupla bakiye sermaye borcunun ifa edilmesi talep edilirken ödeme zamanı, ödeme yeri ve ödenecek tutar açık bir şekilde belirtilmelidir(TTK md.481/1). Sadece ilanda veya taahhütlü mektupta belirtilen tutar için borç muaccel hale gelecek olup talep edilen tutar dışında kalan bakiye sermaye borcu muaccel hale gelmeyecektir⁶¹.

⁵⁸ Oğuz İmregün, **Anonim Ortaklıklar**, Yenilenmiş 4. Bası, İstanbul, Yasa Yayıncılık, 1989, s.283-284; Göle, **a.g.e.**, s.59; Domaniç, **TTK Şerhi**, s.1116; Kaplan, **a.g.m.**, s.124.

⁵⁹ Ahmet Battal, “Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Iskat Prosedürü (TK 408) ile ilgili Yargıtay Uygulaması”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XVII: Bildiriler-Tartışmalar**, Ankara, BTHAE, 2000, s.54; Celal Göle, **a.g.e.**, s.72.

⁶⁰ Kararın tam metni için bkz. Yargıtay 11. HD. E. 2016/9492 K. 2018/4038 T. 29.5.2018 www.lexpera.com.tr (E.T.:04.02.2021)

⁶¹ Nuri Çevik, **Anonim Şirketler**, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2002, s.735.

Bakiye sermaye koyma borcunun ifası talep edilirken, borcun oranı veya tutarı ile ödeme tarihi ve ödemenin nereye yapılacağını düzenleyen TTK md.481 hükmü, 6762 sayılı eski Türk Ticaret Kanunu'nun 406. maddesine paralel bir hükümdür. Ancak eTK md.406'dan farklı olarak TTK md.481'de ödeme çağrısının içermesi gereken unsurlar düzenlenmiştir. Ödemeye çağrı ile talep edilen sermaye borcunun oranı veya tutarı ile ödeme tarihi ve ödemenin nereye yapılacağına ilişkin düzenleme eTK md.406'da mevcut değilken TTK md.481 ile hüküm altına alınmıştır⁶².

3. İfayı Talebe Yetkili Organ ve İfa Yeri

Pay sahibinin sermaye koyma borcu ortaklığa karşı bir borçtur ve sermaye koyma borcunun ifasını talep etme hakkı sadece ortaklık tüzel kişisine aittir. Ortaklıktan başka hiç kimse sermaye koyma borcunun ifasını talep edemez⁶³. Örneğin ortaklığın alacaklıları bakiye sermaye koyma borcunun ifasını talep edemez⁶⁴.

Ortaklık, sermaye koyma borcunun ifasını, yönetim kurulu aracılığıyla talep eder. Sermaye koyma borcunun ifasının yönetim kurulu tarafından talep edileceği TTK md.481'de *“Payların bedelleri, yönetim kurulu tarafından, ... ilan yoluyla istenir.”* denilmek suretiyle açıkça hükme bağlanmıştır. Ayrıca, sermaye koyma borcunun ifasını talep etme yetkisi TTK md.375'te düzenlenen yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkileri arasında açıkça yazılmamış olsa da TTK md.481'in gerekçesinde yönetim kurulunun bu yetkisinin devredilemez yetkiler arasında olduğu belirtilmiştir. Bu sebeple yönetim kuruluna ait sermaye borcunun ifasını talep etme yetkisi genel kurula, yönetim kurulu üyelerinden birine veya bir üçüncü kişiye devredilemez.

⁶² Ulukaya Kayıran, **a.g.t.**, s.44.

⁶³ Göle, **a.g.e.**, s.69. Konuya ilişkin Yargıtay kararı şu şekildedir; *“TTK.nun 140 ıncı maddesi hükmüne göre her ortağın şirkete koymayı kabul ve taahhüt ettiği sermaye hissesini zamanında yerine getirmemesi halinde, bu taahhüdün ifasını istemek münhasıran şirket hükmî şahsiyetine aittir. Şirket hükmî şahsiyetinden başka bir şahıs –velev ki bu şahıs aynı şirketin ortağı bile olsa- sermaye payı taahhüdünün yerine getirilmesini asla talep edemez ve bu şekilde bir dava hakkının diğer bir ortağa tanınmasına kanunen imkân yoktur.”* İlgili karar için bkz. İsmail Doğanay, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, Birinci Cilt, 4. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 2004, s.642.

⁶⁴ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1040.

Öte yandan, ortaklığın tasfiyesi halinde kanunen yönetim kuruluna yüklenen görevlerin tasfiye memurları tarafından yerine getirilmesi gerekir. Bu bağlamda tasfiye memurları bakiye sermaye koyma borcunun ifasını talep etmeye yetkilidir(TTK md.542/1-a). Ortaklığın iflasına karar verilmesi halinde ise bakiye sermaye koyma borcunun ifasını talep etme yetkisi iflas idaresine geçecektir⁶⁵.

Sermaye koyma borcunun ifa yerinin tespiti noktasında bakılması gereken hükümler TTK md.345 ve TTK md.481'dir. TTK md.345 ortaklığın kuruluş aşamasında sermaye koyma borcunun ifa yerine ilişkin düzenleme iken TTK md.481 ortaklığın faaliyet aşamasındaki sermaye koyma borcunun ifa yerine ilişkin düzenlemedir.

TTK md.345/1'de *“Nakdî ödemeler, 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununa bağlı bir bankada, kurulmakta olan şirket adına açılacak özel bir hesaba, sadece şirketin kullanabileceği şekilde yatırılır.”* denilerek ortaklığın tüzel kişilik kazanmasından önce sermaye koyma borcunun ifa yeri düzenlenmiştir. Hükmün lafzında da açıkça anlaşılacağı üzere kuruluş aşamasında pay sahipleri tarafından sermaye koyma borcu ortaklık tarafından açılacak banka hesabına ödeme yapılmak suretiyle ifa edilecektir.

TTK md.481 ise ortaklığın tescil edilip tüzel kişilik kazandıktan sonraki faaliyet aşamasında yerine getirilecek sermaye koyma borcunun ifa yerine ilişkin bir düzenleme getirmektedir. Anılan hükme göre, esas sözleşmede başkaca hüküm bulunmamak koşuluyla pay bedelleri yönetim kurulu tarafından pay sahiplerinden ilan yoluyla talep edilir. Bu ilanda ödemenin nereye yapılacağı da açıkça belirtilir.

6102 sayılı TTK döneminden önce 6762 sayılı TTK'da 406. maddede *“Payların bedelleri esas mukavelede başkaca hüküm bulunmadıkça pay sahiplerinden ilan suretiyle istenir.”* denilmekle yetinilerek ilanın içeriğine ilişkin düzenleme getirilmemesi sebebiyle sermaye koyma borcunun ifa yeri genel hükümler çerçevesinde saptanmaya çalışılıyordu⁶⁶. Ancak 6102 sayılı TTK'nın 481. maddesiyle, ifası talep edilen sermaye borcunun ifa yerinin belirtileceği hüküm altına

⁶⁵ Çelik, **a.g.e.**, s.132 dn.226; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1042.

⁶⁶ Battal, **a.g.m.**, s.60; Göle, **a.g.e.**, s.74.

alınmıştır. Böylece önceki kanun döneminde yaşanan ifa yeri tereddütlerine son verilmiştir.

B. Sermaye Koyma Borcuna İlişkin Özellik Arz Eden Hususlar

1. İbra Edilemezlik

İbra sözleşmesi, borçluyu borcundan kurtarmak amacıyla, alacaklı ile borçlu arasında yapılan bir sözleşmedir⁶⁷. İbra⁶⁸, borcun sona erme hallerinden birisidir. 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda açıkça düzenlenmeyen ibra sözleşmesi 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda açıkça düzenlenmiş olup TBK md.132'de *“Borcu doğuran işlem kanunen veya taraflarca belli bir şekle bağlı tutulmuş olsa bile borç, tarafların şekle bağlı olmaksızın yapacakları ibra sözleşmesiyle tamamen veya kısmen ortadan kaldırılabılır.”* şeklinde ifade edilmiştir.

TTK'da ise anonim ortaklığın, pay sahiplerini sermaye koyma borcundan ibra edip edemeyeceği hususunda herhangi bir düzenleme yoktur. Kanunda açık bir düzenleme olmamasına karşın doktrin ve Yargıtay⁶⁹ tarafından pay sahiplerinin sermaye koyma borcundan ibra edilemeyeceği kabul edilmektedir. Pay sahipleri, anonim ortaklığa karşı taahhüt ettikleri sermaye koyma borcunu ifa etme mecburiyetinde oldukları gibi, anonim ortaklık da pay sahiplerinden bakiye sermaye

⁶⁷ Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 25. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020, s.1407 vd; M. Kemal Oğuzman/Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt 1, Güncellenip Genişletilmiş 18. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2020, s.578 vd; Ahmet M. Kılıçoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Genişletilmiş 23. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2019, s.1062 vd; Sermet Akman/Halûk Burcuoğlu/Atilla Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Yedinci Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1993, s.985 vd; Halûk N. Nomer, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş Onyedinci Bası, İstanbul, Beta Yayınları, 2020, s.443; Hüseyin Hatemi/Emre Gökyayla, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm**, 4. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2017, s.327; Mehmet Ayan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş 12. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2020, s.502 vd; Turgut Akıntürk/Derya Ateş, **Borçlar Hukuku**, 28. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 2019, s.173 vd; Şahin Akıncı, **Borçlar Hukuku Bilgisi**, Gözden Geçirilmiş 11. Baskı, Konya, Sayram Yayınları, 2019, s.298-299; Safa Reisoğlu, **Türk Borçlar Hukuku**, Yirmiüçüncü Bası, İstanbul, Beta Yayınları, 2012, s.403.

⁶⁸ İbra hususu hakkında detaylı bilgi için bkz. Mustafa Alper Gümüş, **Türk-İsviçre Borçlar Hukukunda İbra Sözleşmesi**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015.

⁶⁹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun konu ile ilgili ilkesel nitelik taşıyan (1.3.1967, E. 966/T-1511, K. 133, **Batider**, 1967, C. IV, S. 2, s.342 vd.) kararında *“Paysahibinin sermaye taahhüdünden doğan bakiye borcunun ibra, feragat veya sulh yolu ile ortadan kaldırılması da mümkün değildir.”* denilmiştir.

koyma borcunun ifasını talep etmeye mecburdur. Anonim ortaklığın, pay sahibini, taraflar arasında yapılacak bir sözleşmeyle veya organları aracılığıyla alacağı bir karar neticesinde sermaye koyma borcundan ibra etmesi mümkün değildir⁷⁰.

Pay sahibinin bakiye sermaye koyma borcundan ibra edilememesiyle birlikte pay sahibi tarafından yapılan ödemelerin de iadesi kural olarak mümkün değildir. Bu husus TTK md.480/3'te "*Pay sahipleri sermaye olarak şirkete verdiklerini geri isteyemezler; tasfiye payına ilişkin hakları saklıdır.*" denilmek suretiyle kanunda açıkça düzenlenmiştir. Göle, anılan hükümden⁷¹ hareketle, sermaye olarak getirilenlerin iadesinin istenememesinin mantıkî sonucunun henüz ödenmemiş kısmın ödenmesinden de vazgeçilemeyeceği olduğunu ve dolayısıyla pay sahiplerinin bakiye sermaye koyma borcundan ibra edilemeyeceğini ifade etmiştir⁷².

Yukarıda değinildiği üzere anonim ortaklıkta pay sahibinin sermaye koyma borcundan ibra edilemeyeceğine ilişkin açık hüküm olmamasına karşın limited ortaklıklara ilişkin düzenlemeler arasında pay sahiplerinin sermaye koyma borcundan ibra edilemeyeceğine ilişkin açık hüküm bulunmaktadır. TTK md.601'de "*Esas sermayenin azaltılması hâli hariç, ortaklara, esas sermaye payı bedeli geri verilemeyeceği gibi, ortaklar bu borçtan ibra da olunamazlar.*" denilmek suretiyle limited ortaklıkta pay sahiplerinin sermaye koyma borcundan ibra edilemeyeceği açıkça belirtilmiştir.

Kanaatimizce, limited ortaklıklar başlığı altında düzenlenen borçtan ibra edilemezlik hususunun, anonim ortaklıklar başlığı altında düzenlenmemesi kanun koyucunun *kasıtlı susması* olarak değerlendirilemeyecektir. Hem doktrin hem Yargıtay'ın yaklaşımı açısından anonim ortaklıklarda, pay sahibinin bakiye sermaye koyma borcundan ibra edilemeyeceği kabul görmektedir. 6762 sayılı TTK döneminde de ibra edilemezlik hususunun limited ortaklıklara ilişkin düzenlenmesine rağmen anonim ortaklıklara ilişkin hükümlerde düzenlenmemiş olması bir eksiklik olarak kabul edilmiştir. Ayrıca, kanun koyucu tarafından, ibra

⁷⁰ Göle, **a.g.e.**, s.47.

⁷¹ Göle, eserini yazdığı dönemde yürürlükte olan, 6102 sayılı TTK md.480/3 ile paralel düzenleme içeren 6762 sayılı TTK md.405/2 hükmünden bahsetmektedir.

⁷² Göle, **a.g.e.**, s.48-49.

edilemezlik hususu açısından limited ortaklıklar ile anonim ortaklıklar arasında bir ayrıma gidilmesi için haklı bir neden de yoktur. Bu sebeple ibra edilemezlik hususunun anonim ortaklıklar için açıkça düzenlenmemiş olması kanunun sistematığı içerisinde bir eksiklik olarak değerlendirilmelidir.

Öte yandan pay sahibinin sermaye koyma borcundan ibra yasağının kapsamına, pay sahibinin sermaye koyma borcunda temerrüde düşmesi neticesinde ortaklığa ödemekle yükümlü olduğu temerrüt faizi, cezai şart ve munzam zararın dâhil olup olmayacağı da değinilmesi gereken bir başka husustur.

Göle, temerrüt faizi, cezai şart ve munzam zarar talebinin pay sahibinin temerrüdü halinde ortaklığın uğrayabileceği zararı tazmin etmeye yönelik ve sermaye koyma borcunu ifade temerrüde düşen pay sahibine bir yaptırım niteliği taşıyan borçlar olması sebebiyle anılan borçların da ibra yasağına tabi olması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca temerrüt faizi, cezai şart ve munzam zarardan doğan borçların ibra edilmesiyle her ne kadar sermayenin azalması söz konusu olmayacak ise de ortaklık malvarlığında azalma meydana geleceğini ve alacaklıların menfaatinin zedelenebileceğini belirtmiştir⁷³. Aksi görüşte olan *Tekinalp* ise temerrüt faizi, cezai şart ve munzam zararın ibra yasağına tabi olmadığını savunmuştur⁷⁴.

Kanaatimizce de temerrüt faizi, cezai şart ve munzam zararın da ibra yasağı kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Zira ibra yasağıyla güdülen amaç sermayenin ve malvarlığının korunması ilkeleriyle birlikte anonim ortaklığın ve ortaklığın alacaklılarının korunmasıdır. Temerrüt faizi, cezai şart ve munzam zarar kalemleri her ne kadar sermaye kavramının dışında kalsa da ortaklığın malvarlığına dâhil olması sebebiyle ortaklığın ve alacaklıların menfaati açısından önem arz etmektedir. Öte yandan anılan borç kalemlerinin ibra edilebilir olduğunun kabulü halinde,

⁷³ Göle, **a.g.e.**, s.49.

⁷⁴ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1057c. Tekinalp, anılan eserin önceki basılarında (bkz. 1972 Bası.) yönetim kurulunun pay sahibine temerrüt faizi ödetmek zorunda bırakılmasının olumsuz sonuçlar doğurabileceğini ve bu sebeple her durumda temerrüt faizinin istenmesinin zorunlu tutulmamasını, yönetim kuruluna somut olaya göre değerlendirme hakkı tanınması gerektiğini Yargıtay Ticaret Dairesi'nin 9.1.1968 tarihli kararına dayandırmak suretiyle savunmuştur. Ancak Tekinalp'in ibra yasağına ilişkin referans aldığı Yargıtay Ticaret Dairesi'nin 9.1.1968 tarihli kararı, yeni basılarda da bulunmasına rağmen sadece ilgili karara atıfta bulunmakla yetinmiş ve ibra yasağına ilişkin eski basıda yapılan açıklamalara yer vermemiştir.

ortaklığın sermaye koyma borcunun zamanında ifa edilmesine yönelik yaptırım gücünün de azalacağı sonucuna varılabilir.

2. Takas İmkânı

Takas⁷⁵, nitelik itibariyle borcun sona erme sebeplerinden birisidir. Karşılıklı, konuları aynı ve muaccel iki borcun varlığı halinde, takas sonucu, karşılıklı iki borç az olanın miktarı kadar sona erer⁷⁶.

Anonim ortaklıkta pay sahibinin nakdî sermaye koyma borcunu, ortaklıktan alacağıyla takas edip edemeyeceğine ilişkin⁷⁷ kanunda açık bir hüküm yoktur. Bununla birlikte limited ortaklıklara ilişkin TTK md.583/5 hükmünde esas sermaye payı bedelinin takas yoluyla ödenebileceği düzenlenmiştir. Ayrıca, İİK md.200/3'te *“Anonim, limited ve kooperatif şirketlerin iflasları halinde esas mukavele gereğince verilmesi lazım gelen hisse senedi bedellerinin henüz ödenmemiş olan kısımları veya konması taahhüt edilen ve fakat konmamış olan sermayeler bu şirketlerin borçlarıyla takas edilemez.”* denilerek sermaye koyma borcunun takas yoluyla ödenmesi sadece iflas hali için yasaklanmıştır.

Sermaye koyma borcunda takas imkânıyla ilgili olarak doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. *Tekinalp*, nakdî sermaye koyma borcunun takasına ilişkin değerlendirmelerde bulunurken konuyu ikiye ayırarak ortaklığın faaliyeti sırasında doğan sermaye koyma borcu ile ortaklığın kuruluşu veya sermayenin artırılması sırasında doğan sermaye borcunu ayrı ayrı incelemiştir. Yazara göre, ortaklığın faaliyeti sırasında ortaklığın iflas hali haricinde pay sahibinin ödemek zorunda olduğu sermaye koyma borcunu ortaklıktan alacağı ile takas etmesi mümkündür.

⁷⁵ Takas konusunda detaylı bilgi için bkz. Fahrettin Aral, **Türk Borçlar Hukukunda Takas**, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2010.

⁷⁶ Eren, **a.g.e.**, s.1410 vd; Oğuzman/Öz, **a.g.e.**, s.609 vd; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.1083; Akman/ Burcuoğlu/ Altop, **a.g.e.**, s.1012 vd; Nomer, **a.g.e.**, s.446; Hatemi/Gökyayla, **a.g.e.**, s.340; Ayan, **a.g.e.**, s.508 vd; Akıntürk/Ateş, **a.g.e.**, s.189 vd; Akıncı, **a.g.e.**, s.299; Reisoğlu, **a.g.e.**, s.417.

⁷⁷ Sermaye koyma borcunun takas yoluyla ödenmesiyle ilgili olarak detaylı inceleme için bkz. Aydın Alber Yüce, **Anonim Şirketlerde Sermaye Borcunun Takas Yoluyla Ödenmesi “Şirket Borçlarının Şirket Sermayesine Dönüştürülmesi”**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021.

Yazar bu görüşünü İİK md.200/3 hükmüne dayandırmakta ve hükmün mefhumu muhalifinden iflas dışında takasın mümkün olduğu sonucuna varmaktadır⁷⁸.

Anonim ortaklığın kuruluşu veya sermayenin artırılması döneminde ise takasın mümkün olup olmayacağına ilişkin tartışmanın 6102 sayılı TTK ile sona erdiğini ifade eden yazar, konuya ilişkin dayanak olarak da TTK md.342/1’de geçen “...*Hizmet edimleri, kişisel emek, ticari itibar ve vadesi gelmemiş alacaklar sermaye olamaz.*” ifadesini göstermektedir. Hükmün mefhumu muhalifinden vadesi gelmiş alacakların ortaklığa sermaye olarak getirilebileceğini ifade etmiştir⁷⁹.

Göle, takasın şartlarının varlığı halinde pay sahibinin sermaye koyma borcunun ortaklıktan alacağı ile takas edilebileceğini ifade etmiştir⁸⁰. Ancak yazar, takasın geçerli olabilmesi için takas sonucu esas sermayenin azalmaması gerektiğini de belirtmiştir⁸¹.

Domaniç, ortaklıktan alacaklı olan pay sahibine karşı ortaklık tarafından takas definin ileri sürülebileceğini ifade etmiştir. Hatta takas şartları oluşmasına rağmen takası uygulamayan ve daha sonra sermaye alacağının tahsilinde imkânsızlık veya zorluk yaşayan ortaklık yönetiminin sorumlu tutulması gerektiğini ifade etmiştir⁸².

Doktrinde bir kısım yazarlar ise mali açıdan zor durumda olan ortaklıkların sermaye koyma borcunu nakit olarak tahsil etmek yerine takasa konu etmesinin ortaklığın diğer alacaklılarının aleyhine olduğunu ve bu sebeple takas imkânının söz konusu olmaması gerektiğini savunmaktadır. Bu görüşteki yazarlara göre ortaklığın iflas halinde olduğu gibi ortaklığın iflas hali dışında da takas yasağı olmalıdır⁸³.

Kanaatimizce, her ne kadar kanunda açıkça pay sahibinin alacağı ile sermaye koyma borcunun takas edilebileceği düzenlenmese de bu hususta takas imkânının mevcut olduğunun kabulü gerekir. TTK md.583/5 hükmünün anonim ortaklıklara kıyasen uygulanmasının önünde bir engel yoktur. Aynı biçimde İİK md.200/3

⁷⁸ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1046.

⁷⁹ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1047.

⁸⁰ Göle, **a.g.e.**, s.51-52.

⁸¹ Göle, **a.g.e.**, s.52.

⁸² Domaniç, **TTK Şerhi**, s.1121.

⁸³ Yüce, **a.g.e.**, s.83 dn.343’teki yazarlar.

hükümünün yorumlanması da iflas hali dışında takas imkânının mevcut olduğunu göstermektedir⁸⁴. Öte yandan sermaye koyma borcunun yukarıda izah edilen çerçevede takasa konu olması sermayenin korunması ilkesiyle de bağdaşır niteliktedir. İzah edilen çerçevede sermaye koyma borcunun takas edilmesinin ortaklık ve pay sahibi açısından olumsuz bir sonucunun olmamasının yanı sıra ortaklık ve pay sahibinin kendi borçlarını ayrı ayrı ifa etmeleri durumunda katlanmaları gereken külfetleri ortadan kaldırması gibi olumlu yönü de mevcuttur.

Son olarak, bakiye sermaye koyma borcunun ifa edilmesinde pay sahibinin takas imkânından faydalanabilmesi için esas sözleşmede hüküm bulunmasına gerek yoktur⁸⁵. Zira takas imkânı kanundan doğar(TBK md.139). Kanundan doğan tek taraflı takas imkânının yanı sıra pay sahibi ile ortaklığın takas sözleşmesi yapması da mümkündür. Takas beyanı veya takas sözleşmesi geçerlilik bakımından herhangi bir şekil şartına bağlı değildir⁸⁶. Ancak her ne kadar bir geçerlilik şartı öngörülmemişse de ispat şekli açısından takas beyanı veya takas sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması gerektiği kabul edilmelidir. Zira takas beyanının veya takas sözleşmesinin yazılı olması, senetle ispat zorunluluğu ve parasal sınırlar açısından da önem taşımaktadır⁸⁷.

3. Zamanaşımı

Zamanaşımı, borçluya bir def'i hakkı tanıyan ve borcu gerçek anlamda sona erdirmese de alacak hakkını zayıflatan borcun nispi bir sona erme sebebidir. Zamanaşımı, borcu doğrudan doğruya sona erdirmez ancak borçlunun istememesi halinde alacağın dava veya cebri icra yoluyla tahsil edilmesini engeller⁸⁸. Zamanaşımı hususu kanunda TBK md.146 vd. hükümleriyle düzenlenmiştir. TBK

⁸⁴ Yüce, **a.g.e.**, s.85-86.

⁸⁵ Karşı görüşte Yüce. **a.g.e.**, s.209. Yazar, pay sahibinin tek taraflı irade beyanı ile takas işlemini gerçekleştirebilmesi için esas sözleşmede takasın bir ödeme biçimi olarak kabul edilmiş olması gerektiğini savunmaktadır. Yazara göre, sermaye koyma borcunun takas yoluyla ödenmesi için ya takas sözleşmesi yapılmalı ya da esas sözleşmede tek taraflı irade beyanı ile takasın ileri sürülebileceği düzenlenmiş olmalıdır.

⁸⁶ Aral, **a.g.e.**, s.31.

⁸⁷ Yüce, **a.g.e.**, s.203-204.

⁸⁸ Mehmet Erdem, **Özel Hukukta Zamanaşımı**, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2010, s.5; Mahmut Bilgen, **Özel Hukukta Zamanaşımı**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010, s.7; Eren, **a.g.e.**, s.1418.

md.147’de ortaklık sözleşmesinden doğan ve pay sahibi ile ortaklık arasındaki borcun beş yıllık zamanaşımına tabi olan borçlardan olduğu hüküm altına alınmıştır. Yargıtay bu hükümden hareketle sermaye koyma borcunun beş yıllık zamanaşımına tabi olduğunu kabul etmektedir⁸⁹.

Doktrinde ise Göle, kanunda açıkça belirtilen istisnalar veya hukuki nitelikleri gereği zamanaşımına tabi olmayan tüm borçların zamanaşımına uğrayacağını ifade etmiştir. Yazar, ortaklık ile pay sahibi arasında sürekli bir borç ilişkisi bulunmasından veya sermaye koyma borcunun niteliği gereği zamanaşımına tabi olmayacağına ilişkin görüşlerin de savunulabileceğini, ancak bir borç ilişkisinin devamlılığı ile borç ilişkisinden doğan borcun ayırımına dikkat çekerek sermaye koyma borcunun zamanaşımına tabi olacağını savunmuştur. Göle, iddiasını somutlaştırmak adına bir örnek üzerinden kıyas yoluyla ifade ederek, kira sözleşmesinden doğan kira ilişkisi ile kira borcunun farklı hususlar olduğunu ve kira borcunun zamanaşımına tabi olduğuna değinerek görüşünü temellendirmiştir⁹⁰.

Öte yandan Göle, sermaye koyma borcunun zamanaşımına tabi olması sonucunda esas sermayenin azalması tehlikesinin varlığını kabul etmiştir. Ancak sermayenin azalması tehlikesine karşı sermaye koyma borcunun zamanaşımına uğramaması gerektiği görüşünün TBK ve TTK’nın sistematigi içerisinde kabul edilemez olduğunu ifade etmiştir⁹¹. Göle’ye göre, sermaye koyma borcunun zamanaşımına uğramasından önce takip edilmemesinden ötürü yönetim kurulunun sorumluluğunun doğacak olması ve sermaye koyma borcunun beş yıllık zamanaşımına tabi olması sebebiyle ortaklık sermaye koyma borcunun tahsiline zorlanacaktır ve böylece sermayenin korunması sağlanmış olacaktır⁹².

⁸⁹ Yargıtay’ın sermaye koyma borcunun beş yıllık zamanaşımına tabi olduğunu kabul etmesine ilişkin birçok kararından bir tanesi şu şekildedir; “818 sayılı BK’nın 126/4 maddesi uyarınca ticari olsun ya da olmasın, bir şirket akdine dayanan ve ortaklar arasında veya şirketle ortaklar arasında açılmış bulunan bütün davalar 5 yıllık zamanaşımına tabi olmakla birlikte somut uyumsuzlukta işbu zamanaşımı süresinin dolmadığı da anlaşıldığından bu hususun sonuca etkili olmamasına göre, davalı vekilinin tüm temyiz itirazlarının reddine karar vermek gerekmiştir.” Yargıtay 11. HD. E. 2016/8890 K. 2017/4969 T. 3.10.2017. www.lexpera.com.tr (E.T.:24.02.2021)

⁹⁰ Göle, **a.g.e.**, s.75.

⁹¹ Göle, **a.g.e.**, s.75.

⁹² Göle, **a.g.e.**, s.75-77.

Tekinalp ise pay sahipliği sıfatının devam ettiği sürece sermaye koyma borcunun zamanaşımına uğramayacağını ifade etmiştir⁹³.

Kanaatimizce, pay sahipliği sıfatının devam ettiği sürece sermaye koyma borcunun zamanaşımına uğramayacağının kabulü mümkün değildir. Zira ilke olarak, her alacak zamanaşımına tâbidir⁹⁴. Pay sahipliği sıfatının devam ettiği sürece sermaye koyma borcunun zamanaşımına uğramayacağının kabulü için bu borcun zamanaşımına tabi olmadığına ilişkin istisnai bir hüküm veya ileri sürülen haklı bir gerekçe yoktur. Aksine, TBK md.147’de ortaklık sözleşmesinden doğan borçların beş yıllık zamanaşımına tabi olduğu düzenlenmiştir.

Zamanaşımı süresinin pay sahipliği sıfatı devam ederken işlemeye başlamayacağı ve pay sahipliği sıfatı sona erdikten sonra başlayacağı görüşü ıskata ilişkin hükümlerle ve diğer anonim ortaklık hükümleriyle bağdaşmamaktadır.

Ortaklık ile pay sahibi arasındaki ilişkinin ortadan kalkması için örneğin ortaklığın sona erip sicilden terkin edilmesi ya da pay sahibine karşı ıskat yaptırımı uygulanması gerekmektedir. İskat yaptırımı uygulanması halinde pay sahibinin sermaye koyma borcu ermektedir. İskat yaptırımıyla birlikte sermaye koyma borcu sona eren pay sahibine karşı sermaye koyma borcuna ilişkin zamanaşımı süresi başlaması söz konusu olamayacaktır. Aynı biçimde ortaklığın sona erip sicilden terkin edildikten sonra yani alacaklı taraf ortadan kalktıktan sonra alacağın zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması da düşünülemez. Bu sebeplerle sermaye koyma borcunun beş yıllık zamanaşımına tabi olduğu sonucuna varmak gerekir.

4. Muacceliyet Koşulu

Erken ifayı düzenleyen TBK md.96 hükmü uyarınca, sözleşmenin hükümlerinden veya özelliğinden ya da durumun gereğinden tarafların aksini kastettikleri anlaşılmadıkça borçlunun, edimini muaccel olmadan önce ifa etmesi mümkündür. Buna karşın doktrinde baskın olan görüşe göre sermaye koyma borcu

⁹³ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1052.

⁹⁴ Eren, **a.g.e.**, s.1421.

niteliği itibariyle muaccel olmadan ifa edilemeyecek bir borçtur⁹⁵. Bu görüşün temelinde TTK md.357’de düzenlenen *eşit işlem ilkesi* yatmaktadır. Eşit işlem ilkesi gereğince pay sahiplerinden sermaye koyma borçlarını ifa etmeleri aynı zamanda talep edilmelidir⁹⁶.

Pay sahiplerinden sermaye koyma borçlarını ifa etmeleri farklı zamanlarda talep edilirse veya pay sahipleri tarafından borç muaccel olmadan yapılan ödemeler kabul edilirse eşit işlem ilkesine aykırı hareket edilmiş olunacaktır. Zira sermaye koyma borçlarını muaccel olmadan önce ifa eden pay sahipleri, özellikle kar payı elde etme yönünden diğer pay sahiplerine karşı imtiyazlı konuma geçeceklerdir⁹⁷.

Baskın görüşün aksine *Domaniç*, kar payının ödenmiş sermayeye oranında paylaşılacağı hususuna değinerek, pay sahibinin vadeden önce ödeme teklifinin ortaklık tarafından şartlı olarak kabul edebileceğini ifade etmiştir⁹⁸. Bu şart, vadeden önce ödenen sermaye koyma borcunun ifa edilmesi neticesinde kar payı dağıtımında bir eşitsizlik meydana gelmesinin önüne geçilmesi ve pay sahibinden buna ilişkin bir taahhüt alınmasıdır⁹⁹.

Yargıtay da konuyla ilgili 28.12.1984 tarihli ilke kararında¹⁰⁰ “*Sermaye borçlarının ödettirilmesinde eşitlik prensibi uygulanır. Şirket ana sözleşmesinde aksi kabul edilmediği takdirde, anonim şirketlerde kar payları, ödenmiş sermaye oranında paylaşılacağından (TTK. 456) zamanından önce yapılan ödeme kardan yararlanmada değişik ve fazla bir hak tanınması sonucunu doğurabileceğinden, eşitlik ilkesini bozabilir. Bu nedenle apel olmadan yapılan ödemelerin kural olarak kabul edilmemesi gerekir (Prof. H. Domaniç, Anonim Şirketler, sh. 721; Prof. Poroy Tekinalp Çamoğlu. Ortaklıklar Hukuku, 1975, sh. 486).*” diyerek Tekinalp ve Domaniç’e atıf yapmak suretiyle kural olarak vadeden önce sermaye koyma borcunun ifa edilemeyeceğine hükmetmiştir.

⁹⁵ Arslanlı, *Anonim Şirketler*, s.193; Göle, *a.g.e.*, s.53; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), *Ortaklıklar II*, N.1024.

⁹⁶ Göle, *a.g.e.*, s.53.

⁹⁷ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), *Ortaklıklar II*, N.1051a.

⁹⁸ Domaniç, *TTK Şerhi*, s.1120.

⁹⁹ Domaniç, *TTK Şerhi*, s.1120.

¹⁰⁰ Yargıtay 11. HD. E. 1984/6507 K. 1984/6608 T. 28.12.1984. www.lexpera.com.tr (E.T.:28.02.2021)

Öte yandan *Pulaşlı* ise, pay sahibi tarafından vadeden önce ödeme yapılmasının anonim ortaklığın menfaatine olan bir işlem olması sebebiyle, vadeden önce ifanın mümkün olduğunu kabul etmektedir¹⁰¹.

Kanaatimizce, vadeden önce ödeme yapan pay sahibine, bu ödemeye bağlı olarak bir imtiyaz tanınmamak koşuluyla, erken ifanın kabul edilmesi isabetli olacaktır. Zira sermaye koyma borcunun ifa edilmesi ortaklığın menfaatine bir işlemdir ve bu işlemin erken ifaya bağlı bir imtiyaz elde edilmemesi koşuluna bağlanmış olması da eşit işlem ilkesi ile örtüşecektir. Böylece hem eşit işlem ilkesi gözetilmiş olacaktır hem de anonim ortaklığın menfaatine olan bir işlem kabul edilmiş olacaktır.

¹⁰¹ Hasan Pulaşlı, **Şirketler Hukuku Genel Esaslar**, Tamamen Güncellenmiş ve Genişletilmiş 6. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2020, s.589.

İKİNCİ BÖLÜM

SERMAYE KOYMA BORCUNDA TEMERRÜT VE TEMERRÜDÜN SONUÇLARI

I. SERMAYE KOYMA BORCUNDA TEMERRÜT

A. Nakdi Sermaye Koyma Borcunda Temerrüt

Anonim ortaklıkta pay sahibinin nakdi sermaye koyma borcunu ne zaman ifa edeceği hususuna daha önce değinmiştik¹⁰². TTK’da açıkça düzenlendiği üzere bakiye sermaye koyma borcu -esas sözleşmede başkaca bir hüküm bulunmadığı takdirde- yönetim kurulu tarafından, pay sahiplerinden ilan yoluyla istenir(TTK md.481/1). Yönetim kurulu tarafından yapılan bu ödeme çağrısı (apel) neticesinde borç muaccel olur¹⁰³.

Nakdi sermaye koyma borcu niteliği itibariyle bir para borcudur ve bu sebeple para borcunun ifasına ilişkin genel hükümler nakdi sermaye koyma borcu için de geçerlidir¹⁰⁴.

Borçlunun temerrüdünün koşulları TBK md.117’de “*Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer. Borcun ifa edileceği gün, birlikte belirlenmiş veya sözleşmede saklı tutulan bir hakka dayanarak taraflardan biri usulüne uygun bir bildirimde bulunmak suretiyle belirlemişse, bu günün geçmesiyle; haksız fiilde fiilin işlendiği, sebepsiz zenginleşmede ise zenginleşmenin gerçekleştiği tarihte borçlu temerrüde düşmüş olur. Ancak sebepsiz zenginleşenin iyiniyetli olduğu hâllerde temerrüt için bildirim şarttır.*” denilmek suretiyle düzenlenmiştir. Hükmün lafzından, borçlunun temerrüdünün söz konusu olabilmesi için muaccel bir borcun varlığı ve alacaklının temerrüt ihtarında bulunması gerektiği anlaşılmaktadır¹⁰⁵. Ayrıca hükmün ikinci fıkrasında ihtara gerek olmayan bazı haller de belirtilmiştir¹⁰⁶.

¹⁰² İlgili kısım için bkz. **Birinci Bölüm, II, A, 2. ‘İfa Yükümlüsü ve İfa Zamanı’**.

¹⁰³ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1053; Celal Göle, **a.g.e.**, s.65.

¹⁰⁴ Göle, **a.g.e.**, s.44.

¹⁰⁵ Borçlunun temerrüdüne ilişkin detaylı açıklamalar için ayrıca bkz. Mehmet Helvacı, **Borçlar ve Ticaret Kanunu Bakımından Para Borçlarında Faiz Kavramı**, İstanbul, Beta Yayınları, 2000,

Sermaye koyma borcunda temerrüde ilişkin düzenleme olan TTK md.482/1’de ise “*Sermaye koyma borcunu süresi içinde yerine getirmeyen pay sahibi, ihtara gerek olmaksızın, temerrüt faizi ödemekle yükümlüdür.*” denilerek TBK’daki genel düzenlemeden ayrılarak pay sahibinin temerrüdünün söz konusu olması için ihtara gerek olmadığı hüküm altına alınmıştır¹⁰⁷.

Esas sözleşme ile kararlaştırılan tarihte veya yönetim kurulunun ödeme çağrısında belirtilen tarihte pay sahibi pay bedelini ödemezse temerrüt gerçekleşmiş olur. Pay sahibinin temerrüde düşmesi sebebiyle meydana gelen temerrüt faizinin ve esas sözleşmede öngörülmüş olması halinde cezai şartın tahsil edilmesi gerekir. Yönetim kurulu, cezai şart ve temerrüt faizinin tahsilinden vazgeçemeyeceği gibi pay sahibinin, -temerrüt faizi işlemesine rağmen- sadece pay bedelini ödeyerek kısmi ödeme yapması durumunda TBK md.100 uyarınca ödenen tutardan öncelikle temerrüt faizi ve cezai şart miktarını mahsup etmelidir¹⁰⁸. Bu mahsup işlemi sebebiyle pay bedelinin tamamı ödenmeyecektir ve pay bedelinin ifa edilmemesi sebebiyle yönetim kurulu ıskat yaptırımında bulunabilecektir¹⁰⁹. Yönetim kurulunun ıskat yaptırımını uygulaması, pay sahibi tarafından yapılan ödemeyi TBK md.100 uyarınca öncelikle faize mahsup etmesinden ileri gelmektedir. Burada ıskat yaptırımı temerrüt faizinin veya cezai şartın ödenmemesi sebebiyle değil, bizzat sermaye koyma borcunun ifa edilmemesi sebebiyle uygulanmaktadır¹¹⁰.

s.103-108; Halûk Tandoğan, **Türk Mes’uliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mes’uliyet)**, Ankara, Ankara Hukuk Fakültesi Yayınları, 1961, s.470-480; Nami Barlas, **Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar**, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, 1992, s.16-20; Feyzioğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt II, Yenilenmiş ve Genişletilmiş 2. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1977, s.230-241.

¹⁰⁶ TBK md.117/2’nin lafzına bakıldığında ihtara gerek olmayan hallerin tahdidi mi yoksa tadadi mi olduğu anlaşılmamaktadır. Ancak gerek TTK md.482 hükmü gerek ise doktrinde kabul edilen ihtara gerek olmayan başkaca hallerin varlığı karşısında TBK md.117/2’de sayılan hallerin tadadi olduğu sonucuna varılmaktadır. İhtara gerek olmayan başkaca haller için ayrıca bkz. Feyzioğlu, **a.g.e.**, s.237-239.

¹⁰⁷ TTK md.482/1(eTK md.407/1) hükmü temerrüt için ihtara gerek olmadığı kanunda belirtilen hallerden birisidir. Helvacı, **Para Borçlarında Faiz**, s.103; Tandoğan, **a.g.e.**, s.478; Barlas, **a.g.e.**, s.61; Feyzioğlu, **a.g.e.**, s.239.

¹⁰⁸ Mehmet Helvacı, **Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, 2. Bası, İstanbul, Beta Yayınları, 2001, s.53.

¹⁰⁹ Ömer Teoman, **Yaşayan Ticaret Hukuku**, Cilt 1: Hukuki Mütalaalar, Kitap 1: 1989-1991, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, 1992, s.95.

¹¹⁰ Değirmenci, **a.g.e.**, s.22.

Doktrinde *Göle*, ıskat kararı alınabilmesi için asıl olanın bakiye sermaye koyma borcunun ödenmemesi olduğunu belirterek temerrüde düşen pay sahibinin sadece gecikmiş sermaye koyma borcunu ödediği takdirde ıskat yaptırımının uygulanmaması gerektiğini ifade etmiştir¹¹¹. Ancak TBK md.100 hükmü göz önüne alındığında, temerrüde düşen pay sahibi tarafından yapılan ödemenin bir kısmının temerrüt faizine mahsup edilmesi sebebiyle bakiye sermaye koyma borcunun tamamen ödenmediğinin kabul edilmesi gerekir. Bu sebeple de yazarın bu görüşüne katılmak mümkün değildir.

Battal ise, birden çok paya sahip olan ortağın kendisine bildirilen toplam borca mahsuben kısmen ödeme yapması halinde, ortaklığın pay sahibi lehine işlem yapması ve yapılan ödeme ile mümkün olduğunca fazla payın sermaye koyma borcunun kapatılması yoluna gidilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Yazar, aksi halde ortaklığın haksız ıskatı sağlamaya yönelik kötü niyetinden söz edilebileceğini belirtmiştir¹¹².

Bir pay sahibinin birden çok payı olması halinde, pay sahibi, sahip olduğu her bir pay için ortaklığa karşı ayrı ayrı borç altına girmektedir. Burada tüm pay bedellerinin toplamı olarak tek bir borçtan söz edilmesi mümkün değildir. Zira anonim ortaklıkta sermaye koyma borcunun kaynağı paydır ve her pay birbirinden bağımsız bir borç teşkil etmektedir¹¹³.

Her bir payın birbirinden bağımsız borç olarak kabul edilmesinin pratik sonucu, birden fazla paya sahip olan pay sahibi tarafından yapılan ve tüm pay bedellerine yetecek miktarda olmayan bir ödemenin varlığı halinde ortaya çıkmaktadır. Böyle bir durumda TBK md.101 ve md.102 hükümleri göz önüne alınarak değerlendirme yapılmalıdır. TBK md.101’de “*Birden çok borcu bulunan borçlu, ödeme gününde bu borçlardan hangisini ödemek istediğini alacaklıya bildirebilir. Borçlu bildirimde bulunmazsa, yapılan ödeme, kendisi tarafından derhâl*

¹¹¹ Göle, **a.g.e.**, s.118-119.

¹¹² Battal, **a.g.m.**, s.56-57.

¹¹³ Ömer Teoman, “Anonim Ortaklık Genel Kurulunda Birden Fazla Paya Sahip Olan Ortaklar Bir Öneri Konusunda Aynı Zamanda Olumlu ve Olumsuz Oy Kullanabilirler”, **Tüm Makalelerim Cilt I-II (1971-2001)**, 2. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2012, s.23; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar I**, N.757.

itiraz edilmiş olmadıkça, alacaklının makbuzda gösterdiği borç için yapılmış sayılır.” denilmiştir. Hükümün lafzından da açıkça anlaşılacağı üzere ödeme yapan borçlunun ödemek istediği borcu seçmesi mümkündür. Ödenmek istenen borç borçlu tarafından belirtilmemişse alacaklının hangi borcun ödendiğini belirleme hakkı bulunmaktadır.

Borçlu veya alacaklı tarafından kanunda belirtilen açıklamaların yapılmadığı takdirde ise TBK md.102’ye bakmak gerekir. TBK md.102’de “*Kanunen geçerli bir açıklama yapılmadığı veya makbuzda bir açıklık bulunmadığı durumda ödeme, muaccel borç için yapılmış sayılır. Birden çok borç muaccel ise ödemenin, borçluya karşı ilk olarak takip edilen borç için yapılmış olduğu kabul edilir. Takip yapılmamış ise ödeme, vadesi ilk önce gelmiş olan borç için yapılmış olur. Birden çok borcun vadesi aynı zamanda gelmişse, mahsup orantılı olarak; borçlardan hiçbirinin vadesi gelmemişse ödeme, güvencesi en az olan borç için yapılmış sayılır.*” denilmiştir.

Hükümde, aynı zamanda vadesi gelen birden çok borcun varlığı halinde mahsubun orantılı yapılacağı ifade edilmiştir. Ancak yukarıda değinildiği üzere, ortaklığa yapılan kısmi ödemelerde mümkün olduğunca çok paydan doğan sermaye koyma borcu kapatılmalı, orantılı mahsup yolu tercih edilmemelidir. Aksi takdirde, orantılı mahsup sonrası bakiye sermaye koyma borcu ifa edilmeyen paylar için ıskat yaptırımı uygulanmasının kötü niyet barındırdığından söz edilebilir ve ıskat kararının geçersizliğinin dava edilmesi için haklı sebep meydana gelir¹¹⁴.

Bu başlık altında son olarak, TTK md.344’te düzenlenen nakdi sermaye koyma borcunda kanuni azami sürenin temerrüde etkisi hususuna değinilmesi gerekir. Yukarıda da değinildiği üzere bakiye sermaye koyma borcunun ödenme tarihi esas sözleşmeyle kararlaştırılabileceği gibi yönetim kurulu tarafından tescili izleyen yirmi dört ay içerisinde çağrı yapılmak suretiyle de belirlenebilir. Ancak, bakiye sermaye koyma borcunun ödenme tarihine ilişkin esas sözleşmede bir düzenleme olmadığı ve ödeme gününü tayin etme yetki ve görevinin yönetim kurulunda olduğu bir durumda yönetim kurulu TTK md.344’te öngörülen yirmi dört aylık süre içerisinde çağrı yapmazsa ne olacaktır?

¹¹⁴ Battal, **a.g.m.**, s.56-57.

Kanunda bakiye sermaye koyma borcunun yirmi dört ay içerisinde ödenmesi gerektiği düzenlenmiş ancak ortaklık tarafından bu süre içerisinde ödeme talep edilmemesi halinde ne olacağı düzenlenmemiştir¹¹⁵. Kanunda öngörülen süre içerisinde bakiye sermaye koyma borcunun ifasının talep edilmemesinin ilk sonucu yönetim kurulunun TTK md.553 hükmüne istinaden sorumluluğun doğmasıdır¹¹⁶. Bu durumun pay sahibi açısından sonucu ise TTK md.344'te öngörülen süre içerisinde çağrı yapılmasa bile bakiye sermaye koyma borcu yirmi dördüncü ayın bitimiyle birlikte muaccel olmasıdır¹¹⁷. Pay sahibi kanuni azami sürenin dolduğu tarihten itibaren temerrüt faizi ödemekle yükümlüdür¹¹⁸. Yargıtay da konu ile ilgili bir kararında¹¹⁹ “...kaldı ki (esas) sözleşmenin tescilinden itibaren 3 yıl (6102 sayılı TTK md.344/1 uyarınca yirmi dört ay) geçmekle de TTK'nun 407/1. maddesi uyarınca davacıların temerrütlerinin gerçekleştiği...” diyerek kanuni azami sürenin dolmasıyla birlikte temerrüdün gerçekleşeceğine hükmetmiştir. Burada, ortaklığın tescilini izleyen yirmi dördüncü ayın dolduğu gün kanundan doğan bir vadedir¹²⁰. Yönetim kurulu, kanuni azami sürenin dolmasını takiben isterse bakiye sermaye koyma borcunda temerrüde bağlanan cezai şart ve ıskat gibi diğer yaptırımları da uygulayabilir¹²¹.

B. Ayni Sermaye Koyma Borcunda Temerrüt

TTK'nın anonim ortaklıklara ilişkin hükümlerinde nakdi sermayenin ne zaman ödeneceğine ilişkin düzenleme(TTK md.344) olmasına karşın ayni sermaye

¹¹⁵ Sevi, **İade Yasağı**, s.211.

¹¹⁶ Sevi, **İade Yasağı**, s.211.

¹¹⁷ İsmail Kırca/Murat Gürel, “Anonim Şirketlerde Nakden Taahhüt Edilen Payların Bakiye Bedellerinin Muacceliyeti ve İhtarsız Temerrüt Hakkında Bazı Değerlendirmeler”, **Prof. Dr. Hamdi Yasaman’a Armağan**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s.445. Karşı görüşte Sevi, **İade Yasağı**, s.211. Yazara göre, kanunda azami süre öngörülmesinin bir “vade” olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Vade tarihinin belirlenmesi ancak alacaklı ortaklığın yetkili organı tarafından tayin edilebileceğinden kanuni azami sürenin dolmasıyla birlikte bakiye sermaye koyma borcunun muaccel olduğunu sonucuna varılamaz.

¹¹⁸ Kırca/Gürel, **a.g.m.**, s.445.

¹¹⁹ Kararın tam metni için bkz. Yargıtay 11. HD. E. 2014/10338 K. 2015/6915 T. 14.05.2015 www.lexpera.com.tr (E.T.:24.09.2021)

¹²⁰ Kırca/Gürel, **a.g.m.**, s.445.

¹²¹ Kırca/Gürel, **a.g.m.**, s.445.

koyma borcunun ne zaman ifa edileceğine veya ne zaman ifa edilmiş sayılacağına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple aynı sermaye koyma borcunun ifa edilmesine ilişkin ticaret ortaklıklarının genel hükümlerinden olan TTK md.128'e bakmak gerekir.

Sermaye koyma borcunun hükmünü düzenleyen TTK md.128'in 2. fıkrasına göre ortaklığa aynı sermaye olarak getirilecek olan taşınmazlar tapuya şerh verildiği, fikrî mülkiyet hakları ile diğer değerler, varsa özel sicillerine kaydedildikleri ve taşınırılar güvenilir bir kişiye tevdi edildikleri takdirde aynı sermaye kabul olunacaktır.

Aynı maddenin 4. fıkrasında *“Paradan başka ekonomik bir değer veya bir taşınırın sermaye olarak konulmasının borçlanılması hâlinde şirket, tüzel kişilik kazandığı andan itibaren bunlar üzerinde malik sıfatıyla doğrudan tasarruf edebilir.”* denilerek ve 5. fıkrasında ise *“Taşınmaz mülkiyetinin veya diğer aynı bir hakkın sermaye olarak konulması hâlinde, şirketin bunlar üzerinde tasarruf edebilmesi için tapu siciline tescil gereklidir.”* denilmek suretiyle anonim ortaklığa sermaye olarak getirilen taşınır malların mülkiyetinin ortaklığın tescili ile iktisap edildiği, taşınmazlar hususunda ise ortaklık tarafından tasarrufta bulunulabilmesi için sicile tescilin şart olduğu hüküm altına alınmıştır.

Doktrindeki hâkim görüş, anonim ortaklığa sermaye olarak getirilen taşınırılarn mülkiyetinin ortaklığın tesciliyle kazanıldığı, kanun koyucu tarafından burada bir teslimsiz iktisap hali öngörüldüğü, taşınmazlar yönünden ise bir tescilsiz iktisabın söz konusu olmadığı ve sadece anonim ortaklığın sicile tescil talebinde bulunabileceği ve tescilin gerçekleşmesiyle taşınmaz mülkiyetinin kazanılacağı yönündedir¹²². Alacak hakkı da ortaklığın tesciliyle kanunen ortaklığın malvarlığına intikal edecektir. Alacağın, ortaklığın mülkiyetine geçmesi için ayrıca bir hukuki

¹²² Sermaye olarak taşınmaz mal veya taşınmaz üzerindeki bir aynı hakkın getirilmesiyle ilgili olarak ayrıntılı bilgi için bkz. Erdoğan Moroğlu, ‘Ticaret Ortaklıklarına Sermaye Olarak Taşınmaz Mal Veya Bunun Üzerindeki Bir Aynı Hakkın Konulması Taahhüdü’, **Makaleler I**, 3. Tıpkı Baskı, İstanbul, Arıkan Yayınları, 2006, s.27-40

işlemin yapılmasına veya alacağı taahhüt eden pay sahibinin rızasını açıklamasına ihtiyaç yoktur¹²³.

Azınlıkta kalan görüşe göre ise, ortaklığa sermaye olarak getirilen taşınırın mülkiyetinin ortaklık tarafından kazanılması için zilyetliğin devri şarttır. *Tekinalp*, bu hususta TTK md.128/4 hükmünün lafzından, ortaklığın tescilden itibaren taşınırın malik olacağı anlamının çıkarılamayacağını, sadece taşınırı ortaklığa getirmeyi taahhüt eden pay sahibinin bu taahhüdünün ne anlama geldiğine ilişkin bir varsayıma yer verildiğini ve bu durumun taşınırın mülkiyetini ortaklığa kazandırmayacağını ifade etmiştir¹²⁴. Yazara göre, tescilden önce taşınırlar tevdi edilmeli veya bir şekilde ortaklığın hâkimiyetine geçmelidir¹²⁵. Ancak belirtmek gerekir ki yazarın ifade ettiği bu gereklilik aynı sermaye taahhüdünün geçerlilik şartı değildir. Ortaklığın sicile tescil edilmesinden sonra taşınırın zilyetliklerinin ayrıca nakline gerek olmadan ortaklık sermaye taahhüdüne konu edilen taşınırları bulundukları yerden himayesine alarak mülkiyetlerini kazanır¹²⁶. Taşınmaz mülkiyetinin kazanılması ise ancak tapu siciline tescil ile gerçekleşir¹²⁷.

Değirmenci de TTK md.128/4 hükmünde¹²⁸ taşınırlar bakımından bir “teslimsiz iktisap” hâlinin öngörülmediğini ve anonim ortaklığın, sermaye olarak konulan taşınırları zilyetliğin nakliyle iktisap ettiğini ve pay sahibinin sermaye koyma borcunun zilyetliğin nakliyle ifa edilmiş sayılacağını belirtmiştir¹²⁹.

Yazara göre, TTK md.128/4 hükmünün lafzi yorumu yapıldığında, ortaklığın tüzel kişilik kazanmasıyla beraber taşınırlara malik olması değil, aynı sermaye koyma taahhüdünün ne anlama geldiğinin düzenlendiği sonucuna ulaşılmaktadır. Burada ortaklığın tüzel kişilik kazanmasının ardından aynı sermaye taahhüdünde bulunan pay sahibinin taşınır zilyetliğini ortaklığa devretme borcu altına girmesi söz

¹²³ Arıcı, **Alacak Hakkı**, s.104-105.

¹²⁴ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1028.

¹²⁵ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1027.

¹²⁶ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1028.

¹²⁷ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1029.

¹²⁸ Değirmenci'nin lafzi yorum yaptığı 6762 sayılı TTK'nın 285/2 hükmündeki ifade şu anda yürürlükte bulunan 6102 sayılı TTK'nın 128/4 hükmüne karşılık gelmektedir.

¹²⁹ Değirmenci, **a.g.e.**, s.30.

konusudur¹³⁰. Ayrıca yazar, teslimsiz iktisap halinin kabul edilmesinin pratikte bir öneminin olmadığını ifade etmiştir¹³¹. Zira anılan teslimsiz iktisap hali, ortaklığa aynı sermaye olarak taahhüt edilen taşınırları üçüncü kişilerin iyi niyetle iktisap etmesine engel olamayacaktır¹³².

Kanaatimizce de, gerek anılan hükmün lafzi yorumundan bir teslimsiz iktisap halinin çıkarılmasının söz konusu olmaması, gerek ise teslimsiz iktisap halinin kabulünde dahi bu görüşün kabul edilmesinin pratikte bir faydasının olmaması sebebiyle anonim ortaklığa karşı taahhüt edilen aynı sermayenin ifa edilmiş sayılması için anonim ortaklığın taşınır mal üzerinde fiili hâkimiyet kurması gerekecektir.

Anonim ortaklığa aynı sermaye olarak bir taşınmaz mülkiyetinin veya diğer aynı bir hakkın sermaye olarak konulması hâlinde, ortaklığın bunlar üzerinde tasarruf edebilmesi için tapu siciline tescil gereklidir(TTK md.128/5). Bu sebeple pay sahibi, taahhüt ettiği taşınmazın tapu sicilinde ortaklık adına tescil edilmesiyle sermaye koyma borcunu yerine getirmiş olacaktır¹³³. Ayrıca fikri mülkiyet hakları ve diğer devri kanunen özel şekillere tâbi hakların da aynı sermaye olarak taahhüt edilmesi durumunda bu aynı sermaye koyma borcunun ifa edilmiş sayılması için ilgili sicile ortaklık adına tescil olunması gerekir¹³⁴.

Anonim ortaklığa sermaye olarak alacak hakkının taahhüt edilmesi hususunda ise TTK md.130/1 hükmünde “*Sermaye olarak şirkete alacaklarını devretmiş olan bir ortak, alacaklar şirketçe tahsil edilmiş olmadıkça sermaye koyma borcundan kurtulmaz.*” denilmek suretiyle sermaye koyma borcunun ifa edilmiş sayılması için ortaklık tarafından tahsil edilmesinin zorunlu olduğu düzenlenmiştir.

¹³⁰ Değirmenci, **a.g.e.**, s.28.

¹³¹ Değirmenci, **a.g.e.**, s.29.

¹³² Değirmenci burada TMK md.105/1 ‘Özgülenen malların mülkiyeti ile haklar, tüzel kişiliğin kazanılmasıyla vakfa geçer.’ ve TMK md.117/1 ‘Vakıfların malları üzerinde zilyetlik yoluyla kazanma hükümleri uygulanmaz.’ hükümlerine değinerek ve TTK bu yönde bir hüküm olmaması sebebiyle üçüncü kişilerin ortaklığa sermaye olarak getirilen taşınırları iyi niyetle iktisap etmesinin mümkün olduğunu ifade etmiştir. Değirmenci, **a.g.e.**, s.29.

¹³³ Erdoğan Moroğlu, “Esas Sermaye Artırımı İçin Eski İştirak Taahhütlerinin Ortaklığa Tamamen Ödenmiş Olması Şartı”, **Makaleler I**, 3. Tıpkı Baskı, İstanbul, Arıkan Yayınları, 2006, s.48-49.

¹³⁴ Değirmenci, **a.g.e.**, s.30; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1030.

Doktrinde *Değirmenci*, alacak hakkının anonim ortaklığa sermaye olarak taahhüt edilmesinin alacağın temlik hükmünde ve alacağın temlikinin tasarruf işlemi niteliğinde olduğunu belirterek alacak hakkının sermaye olarak taahhüt edilmesiyle sermaye koyma borcunun ifa edilmiş sayılacağını savunmuştur¹³⁵.

Kanaatimizce, alacağın temlikinin bir tasarruf işlemi olmasından hareket ederek alacak hakkının taahhüt edilmesiyle sermaye koyma borcunun ifa edilmiş sayılacağı görüşünü kabul etmek mümkün değildir. Zira bu görüş her şeyden önce TTK md.130/1 hükmünün açık lafzı ile çelişmektedir. Aynı biçimde TTK md.130/3 hükmünde alacağın süresi içerisinde tahsil edilememesi durumunda ortaklığın tazminat hakkının saklı kalmasının yanı sıra pay sahibinin temerrüt faizi ödemekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Pay sahibinin alacağın temlikıyla sermaye koyma borcunu ifa ettiği görüşü TTK md.130/3 hükmüyle de bağdaşır değildir. Zira TTK md.130/3 hükmüyle pay sahibinin temerrüt faizi ve tazminattan sorumlu tutulmuş olması kanun koyucunun iradesinin, alacak hakkının taahhüt edilmesiyle birlikte sermaye koyma borcunun ifa edilmiş sayılmayacağı yönünde olduğunu pekiştirmektedir. Öte yandan sermaye koyma borcunu ifa eden bir pay sahibinin borcunu ifa ettikten sonra gelişen bir olay(alacağın ortaklıkça tahsil edilememesi) sebebiyle temerrüt faizi ve tazminat ödemekle yükümlü tutulması düşünülemez. Gerek TTK md.130/1'in açık lafzı gerek ise 130/3'te öngörülen temerrüt faizi ve tazminat ödeme yükümlülüğü alacak hakkının sermaye olarak taahhüt edilmesinin sermaye koyma borcunu sona erdirmeyeceğini göstermektedir.

TTK md.130/1'de kanun koyucu sermaye borcundan kurtulmak için alacağın tahsil edilmesini şart koşarak, alacağın ortaklığa intikali ile sermaye borcunun ifasının birbirinden ayrı olduğu yönünde bir irade ortaya koymuştur¹³⁶. Pay sahibi tarafından taahhüt edilen muaccel alacakların ortaklığın tescili tarihinden itibaren bir ay içinde tahsil edilmesi gerekir¹³⁷. Kanunda öngörülen bir aylık sürenin kısaltılması

¹³⁵ Değirmenci, **a.g.e.**, s.30-31.

¹³⁶ Moroğlu, **İştirak Taahhütlerinin Ödenmiş Olması Şartı**, s.50; Arıcı, **Alacak Hakkı**, s.125; Çonkar, **a.g.e.**, s.506.

¹³⁷ Arıcı, TTK md.130/2(eTK md.142/2) hükmünün lafzında geçen “ortaklık sözleşmesi tarihi” ifadesinin “ortaklığın tescili tarihi” şeklinde anlaşılması gerektiğini ifade etmiştir. Zira henüz tüzel kişilik kazanmamış olan ortaklığın iktisap etmemiş olduğu alacağın ifasını talep etmesi mümkün

mümkün ancak uzatılması mümkün değildir. Bu sonuca TTK md.130'un 2. ve 3. fıkralarının birlikte değerlendirilmesiyle ulaşılmaktadır¹³⁸.

Pay sahibinin alacak hakkını sermaye olarak taahhüt etmesiyle birlikte, taahhüt anından itibaren kanundan kaynaklanan bir *garanti sorumluluğu* doğar. Garanti sorumluluğu niteliği itibarıyla bir kusursuz sorumluluktur. Bu kusursuz sorumluluk hâli, TTK md.130'un ilk fıkrasında alacağın ortaklıkça tahsil edilmediği sürece sermaye koyma borcunun devam edeceğinin ifade edilmesi ve üçüncü fıkrasında "her ne sebeple olursa olsun" alacağın tahsil edilememesinden pay sahibinin sorumlu tutulmasından anlaşılmaktadır. Pay sahibinin ortaklığa karşı yüklendiği bu sorumluluk, alacağın tahsil edilemediği durumda tazminat borcuna dönüşür¹³⁹. Garanti sorumluluğunun tazminat borcuna dönüştüğü andan itibaren sermaye borcunun ifa edilmesi için söz konusu tazmin borcunun ifa edilmesi gerekir¹⁴⁰.

Alacağın kanunda öngörülen süre içerisinde tahsil edilememiş olmasının çeşitli nedenleri olabilir. Bu nedenlerin; alacağın hukuki varlığında eksiklik olması, borçlunun fiili durumundan kaynaklanan ödeme güçlüğü ve alacağı tahsil etmesi gereken ortaklığın kendisinden kaynaklanan nedenler olarak tasnif edilmesi mümkündür¹⁴¹. Alacağın süresi içerisinde tahsil edilememiş olmasıyla ilgili olarak anılan nedenlerden sonuncusu olan ortaklığın kendisinden kaynaklanan nedenlerin söz konusu olduğu durumlarda pay sahibinin tazminat borcu doğmaz. Ortaklığın kendisinden kaynaklanan nedenlerle alacağın tahsil edilememiş olması garanti sorumluluğu kapsamı dışındadır¹⁴². Bununla birlikte, alacağın ortaklığın kendisinden kaynaklanan nedenler ile tahsil edilememiş olmasıyla sermaye borcunun ifa edildiği

olmayacaktır. Bu sebeple kanunda öngörülen bir aylık sürenin sözleşme tarihinden değil tescilden itibaren başlayacağının kabulü gerekir. Arıcı, **Alacak Hakkı**, s.138.

¹³⁸ Arıcı, **Alacak Hakkı**, s.137. Çonkar, kanunun lafzında geçen "aksi kararlaştırılmış olmadıkça" ifadesinin bir aylık sürenin uzatılıp kısaltılmasıyla ilgili değil bu bir aylık sürenin başlangıç tarihine ilişkin olduğu yönünde görüş bildirmiştir. (Çonkar, **a.g.e.**, s.518.)

¹³⁹ Arıcı, **Alacak Hakkı**, s.106. Karşı görüşte bkz. Çonkar, **a.g.e.**, s.508vd. Yazar, TTK md.130'un ortaklıklar hukukuna özgü bir garanti sorumluluğu düzenlediği kanaatinde olmadığını ve alacağın ortaklıkça tahsil edilememesi halinde garanti sorumluluğunun tazminat borcuna dönüşmesi yerine aynı sermaye borcunun nakdi sermaye borcuna dönüştüğünün kabulü gerektiğini ifade etmiştir.

¹⁴⁰ Alacak hakkının sermaye olarak taahhüt edilmesinden doğan garanti sorumluluğuna ilişkin detaylı bilgi için bkz. Arıcı, **Alacak Hakkı**, s.121vd.

¹⁴¹ Arıcı, **Alacak Hakkı**, s.129.

¹⁴² Arıcı, **Alacak Hakkı**, s.150.

de söylenemez¹⁴³. Burada yapılması gereken, alacağın süresi içerisinde tahsil edilememesine sebep olan yönetim kurulunun sorumluluğuna gitmektir. Yönetim kurulunun tazminat borcunu yerine getirmesiyle birlikte pay sahibinin sermaye borcu ifa edilmiş olacaktır¹⁴⁴.

Aynı sermaye hususuna ilişkin son belirtilmesi gereken husus ise aynı sermaye koyma borcunda temerrüdün ortaklık tarafından pay sahibine yapılan ihtar ile gerçekleşeceği¹⁴⁵.

II. TEMERRÜDÜN SONUÇLARI

Pay sahibinin sermaye koyma borcunda temerrüde düşmesi halinde anonim ortaklığa temerrüde karşı uygulanacak yaptırım için seçim hakkı tanınmıştır¹⁴⁶. Anonim ortaklığa tanınan seçimlik haklar; gecikmiş ifanın talep ve dava edilmesi ile pay sahibini yaptığı kısmi ödemelerden mahrum ederek pay sahipliğinden ıskat etmektir¹⁴⁷.

Gecikmiş ifanın talep ve dava edilmesinin kapsamına temerrüt faizi, munzam zararın tazmini ve cezai şart girmektedir. Kanunda temerrüde düşen pay sahibinin temerrüt faizi ödemesi gerektiği, esas sözleşmeyle cezai şartın kararlaştırılabileceği ve şirketin munzam zararının tazminini isteyebileceği açıkça düzenlenmiştir(TTK md.482).

Pay sahibinin sermaye koyma borcunda temerrüde düşmesinin akabinde anonim ortaklık yönetim kurulunun makul bir süre içerisinde temerrütten doğan yaptırımlardan hangisini uygulayacağını seçmesi gerekir. Yapılacak seçimin haksız

¹⁴³ Arıcı, **Alacak Hakkı**, s.152.

¹⁴⁴ Arıcı, **Alacak Hakkı**, s.152-153. Bkz. karşı görüşte Çonkar, **a.g.e.**, s.525. Yazar, TTK md.130'daki düzenlemenin bir garanti sorumluluğu öngörmediği yönündeki görüşünün doğal sonucu olarak ortaklığın kendisinden kaynaklanan bir sebeple alacağın tahsil edilememiş olması halinde de pay sahibinin sermaye koyma borcundan kurtulamayacağını ifade etmiştir.

¹⁴⁵ Halil Arslanlı, **Ticari Bey**, I. Cild, 4. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1955, s.357; Arslanlı, **Anonim Şirketler**, s.204.

¹⁴⁶ Arslanlı, **Anonim Şirketler**, s.195; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1028; Doğanay, **a.g.e.**, s.1221.

¹⁴⁷ Göle, **a.g.e.**, s.103.

bir şekilde uzamasının önüne geçilmesi dürüstlük kurallarına göre hareket etmenin bir gereğidir¹⁴⁸. Yönetim kurulu tarafından gecikmiş ifa istemi ile ıskat arasında bir seçim yapılırken temerrüde düşen pay sahibinin ödeme gücü ve borcun tahsil kabili gibi hususlar dikkate alınmalıdır¹⁴⁹. Bu bağlamda, her somut olay kendi içinde değerlendirilerek yönetim kurulu tarafından bazı pay sahiplerine karşı gecikmiş ifa istemi yoluna gidilirken bazılarına karşı ıskat yaptırımını uygulanması eşit işlem ilkesine aykırılık teşkil etmeyecektir¹⁵⁰. Zira burada önemli olan anonim ortaklığın menfaatini korumaktır.

Son olarak değinilmesi gereken husus ise yönetim kurulu tarafından gecikmiş ifa istemi veya ıskat yaptırımlarından birinin seçilmesiyle diğer alternatifin ortadan kalkmayacak olmasıdır¹⁵¹. Temerrüde düşen pay sahibine karşı gecikmiş ifa istemiyle dava açılarak veya icra takibine girişilerek sermaye koyma borcunun tahsili sağlanamazsa yönetim kurulunun ıskat yaptırımını uygulaması mümkündür. Ancak hem dava ve cebrî icra yoluna gidilip hem de ıskat prosedürü aynı anda başlatılamaz¹⁵².

Önce gecikmiş ifa istemi yoluna gidilmesinin tam tersi bir durum olarak, ilk olarak ıskat yaptırımının seçilmesi ve ıskata ilişkin ilgili prosedürlerinin yerine getirilmesinin akabinde ıskat kararının temerrüde düşen pay sahibine bildirilmesinden sonra ıskat yaptırımından vazgeçilerek diğer yolun tercih edilmesi mümkün değildir. Zira ıskat yaptırımının tüm aşamalarının tamamlanmasından sonra ıskattan vazgeçilmesi pay sahiplerine karşı keyfi bir tutum içerisinde olunması şeklinde nitelendirilecektir¹⁵³. Kaldı ki ıskat kararının nitelik itibarıyla bozucu yenilik doğuran hakkın kullanılması olması sebebiyle de pay sahibine bildirilen ıskat kararının sonuçlarının geri alınması mümkün değildir. Ancak, ıskata başvurulup temerrüde düşen pay sahibine ıskat yaptırımını uygulandıktan sonra pay bedelinin

¹⁴⁸ Arslanlı, **Ticari Bey**, s.404.

¹⁴⁹ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1051a; Göle, **a.g.e.**, s.104.

¹⁵⁰ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1051a; Göle, **a.g.e.**, s.104.

¹⁵¹ Göle, **a.g.e.**, s.104; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1055.

¹⁵² Doğanay, **a.g.e.**, s.1222; Çevik, **a.g.e.**, s.737.

¹⁵³ Göle, **a.g.e.**, s.104.

tahsil edilemeyen kısmı için TTK md.483/3 kapsamında dava ve cebrî icraya başvurulmasının önünde bir engel yoktur¹⁵⁴.

A. İfa Davası ve İcra Takibi

Anonim ortaklık tarafından temerrüde düşen pay sahibine karşı sermaye koyma borcunun tahsili için ifa davası açılabilir veya icra takibine girişilebilir¹⁵⁵. Pay bedelini ifa etmemenin sonuçlarının düzenlendiği TTK md.482’de her ne kadar ifa davası açılabilirliği veya icra takibine girişilebilirliği açıkça belirtilmemişse de ortaklıklar bakımından genel hüküm olan TTK md.128/7’de “*Şirket, her ortağın sermaye koyma borcunu yerine getirmesini isteyebileceği ve dava edebileceği gibi, yerine getirmede gecikme sebebiyle uğradığı zararın tazminini de isteyebilir.*” denilmek suretiyle ifa davası ve icra takibinin mümkün olduğu hüküm altına alınmıştır. Bununla birlikte TTK md.482’de temerrüde düşen pay sahibi aleyhine açılacak icra takibi veya ifa davasında temerrüt faizi, cezai şart ve munzam zarar tazmininin istenebileceği düzenlenmiştir.

Iskat usulünün düzenlendiği TTK’nın 483. maddesinin 1. fıkrasında temerrüdün sonuçlarından doğan yaptırımların uygulanmaya başlanması için temerrüde düşen pay sahibine bir ay süre verileceği ve bu süre zarfında pay sahibinin temerrüde konu olan tutarı ödememesi durumunda cezai şartın istenebileceği ve ıskat işlemlerine başlanabileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm ile munzam zararın tazmini için ihtarin varlığını şart koşan TTK md.128/7 hükmü birlikte değerlendirildiğinde anonim ortaklık tarafından sermaye koyma borcunun tahsili için dava ve icra yoluna gidilmeden önce temerrüde düşen pay sahibine ödeme yapması için bir aylık bir süre tanınması gerektiği kabul edilmelidir¹⁵⁶.

¹⁵⁴ Battal, **a.g.m.**, s.59.

¹⁵⁵ İmregün, **Anonim Ortaklıklar**, s.284; Domaniç, **TTK Şerhi**, s.1123; Kaplan, **a.g.m.**, s.130-131; Göle, **a.g.e.**, s.104-105; Doğanay, **a.g.e.**, s.1222; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1055; Yahya Deryal, **Ticaret Hukuku**, Güncellenmiş 7. Baskı, Trabzon, Derya Kitabevi, 2004, s.303.

¹⁵⁶ Göle, **a.g.e.**, s.105.

B. Temerrüt Faizi

Sermaye koyma borcunun ifa edilmesinde temerrüde düşülmesinden doğan temerrüt faizi, sermaye koyma borcuna bağlı fakat sermaye koyma borcundan ayrı bir borçtur¹⁵⁷. TTK md.482/1’de “*Sermaye koyma borcunu süresi içinde yerine getirmeyen pay sahibi, ihtarla gerek olmaksızın, temerrüt faizi ödemekle yükümlüdür.*” denilmek suretiyle temerrüde düşen pay sahibinin ihtarla gerek olmaksızın temerrüt faizi ödemekle yükümlü olduğu açıkça düzenlenmiştir. Temerrüt faizi ödeme borcu kanundan doğan bir borçtur. Bu sebeple esas sözleşme ile kararlaştırılmamış olsa dahi temerrüde düşen pay sahibinin temerrüt faizi ödemesi gerekir¹⁵⁸. Temerrüt faizi niteliği itibariyle sadece para borçlarında söz konusu olup, konusu para dışında bir değer olan sermaye koyma borçları için temerrüt faizinin istenmesi mümkün değildir¹⁵⁹.

Temerrüt faizinin işlemeye başlayacağı tarihin tespiti noktasında ise Türk Ticaret Kanunu’nun Başlangıç Hükümleri’nden olan *Faizin Başlangıcı* kenar başlıklı 10. madde, ticari ortaklıklara ilişkin genel hükümlerden birisi olan *Temerrüt Faizi* kenar başlıklı 129. madde ve anonim ortaklıklara ilişkin temerrüdün sonuçlarının düzenlendiği 482. madde birlikte değerlendirilmelidir.

TTK md.10’da “*Aksine sözleşme yoksa ticari bir borcun faizi, vadenin bitiminden ve belli bir vade yoksa ihtar gününden itibaren işlemeye başlar.*” denilmek suretiyle temerrüt faizinin işlemeye başlayacağı tarih açıkça düzenlenmiştir. TTK md.129’da “*Zamanında ifa edilmeyen sermaye para ise, 128 inci madde gereğince tazminat hakkına halel gelmemek şartıyla, aksine şirket sözleşmesinde veya esas sözleşmede hüküm yoksa şirketin tescili anından itibaren temerrüt faizi de ödenir.*” denilerek temerrüt faizinin ortaklığın tescilinden itibaren işlemeye başlayacağı belirtilmiştir. TTK md.482/1’de ise “*Sermaye koyma borcunu süresi içinde yerine getirmeyen pay sahibi, ihtarla gerek olmaksızın, temerrüt faizi*

¹⁵⁷ Temerrüt faiziyle ilgili detaylı bilgi için bkz. Arslan Kaya, “Adi ve Ticari İşlerde Faiz”, **İÜHFİM**, C. LIV, S.1-4, 1994, s.357 vd.

¹⁵⁸ Göle, **a.g.e.**, s.106.

¹⁵⁹ Oğuzman/Öz, **a.g.e.**, s.525-526; Eren, **a.g.e.**, s.1233; Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.888; Reisoğlu, **a.g.e.**, s.373; Akıntürk/Ateş, **a.g.e.**, s.133; Çelik, **a.g.e.**, s.140-141; Domaniç, **TTK Şerhi**, s.1124.

ödemekle yükümlüdür.” şeklinde düzenleme yapılarak diğer iki maddede olduğu gibi açıkça ifade edilmese de “*süresi içinde*” yerine getirmeyen denilerek temerrüt faizinin ihtara gerek olmaksızın vadeden itibaren işlemeye başlayacağı düzenlenmiştir.

Burada her üç hükmün lafzı yorumlanırken TTK md.129’da belirtilen “*şirketin tescil anından itibaren*” ifadesine açıklık getirilmelidir. Ortaklıklara ilişkin bir genel hüküm olan TTK md.129’da temerrüt faizinin şirketin tescil anından itibaren ödeneceğinin belirtilmiş olması ortaklığın tescil anından önce sermaye koyma borcuna temerrüt faizinin işletilemeyeceği şeklinde yorumlanmalıdır. Başka bir deyişle burada ifade edilmek istenen ortaklık tescil edilmeden temerrüt faizinin istenemeyeceğidir. Anılan hükümdeki düzenlemenin ortaklığın tescilinden sonra bakiye sermaye koyma borcunda temerrüde düşülmesine uygulanmaması gerekir. Aksinin kabulü ortaklığın tescilinden sonra vadesi gelen bakiye sermaye koyma borcunda temerrüde düşülmesi halinde vadeden önce bir tarihe isabet eden ortaklığın tescil anından itibaren temerrüt faizi işletilmesi anlamına gelmektedir ve bu hukuken kabul edilebilir değildir. Ayrıca temerrüt faizinin belirlenen vade yerine ortaklığın tescilinden itibaren işletilmesini haklı kılacak bir gerekçe de bulunmamaktadır¹⁶⁰.

TTK md.482/1 uyarınca temerrüt faizi istenebilmesi için ihtara gerek olmamasının yanı sıra temerrüt faizinin talep edilebilmesi için pay sahibinin kusurlu olmasına da gerek yoktur¹⁶¹. Eş deyişle, temerrüt faizinin ödenmesi için kusur şartı aranmamaktadır. Ayrıca, her ne kadar temerrüt faizi sermaye koyma borcunun zamanında ifa edilmemesinden doğan zararın tazmini amacıyla getirilmiş olsa da ortaklığın pay sahibinin temerrüdü sebebiyle hiçbir zarara uğramadığı bir durumda da temerrüt faizinin ödenmesi gerekir. Temerrüt faizinin ödenmesi için ortaklığın temerrüt sebebiyle zarara uğramış olması şart değildir¹⁶².

Temerrüt faizine ilişkin değinilmesi gereken bir başka husus faizin oranıdır. 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun’un 1. maddesi uyarınca temerrüt faizinin miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse, temerrüt faizi yıllık %9

¹⁶⁰ Kendigelen, **İlk Tespitler**, s.127-128.

¹⁶¹ Eren, **a.g.e.**, s.1233; Oğuzman/Öz, **a.g.e.**, s.526.

¹⁶² Eren, **a.g.e.**, s.1233; Oğuzman/Öz, **a.g.e.**, s.526.

oranı üzerinden ödenecektir. Aynı kanunun 2. maddesinin 2. fıkrası uyarınca da ticari işlerde Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, kanunda düzenlenen temerrüt faizi oranından fazla ise arada sözleşme olmasa bile temerrüt faizi bu oran üzerinden istenebilecektir.

Esas sözleşmeyle kanunda belirtilen oranlardan daha yüksek bir temerrüt faizi oranı belirlenmesi mümkündür. TTK md.8/1'de *“Ticari işlerde faiz oranı serbestçe belirlenir.”* denilerek ticari işlerde faiz oranının bir sınırlamaya tabi olmadığı hüküm altına alınmıştır. Her ne kadar temerrüt faizini düzenleyen genel hüküm olan TBK md.120'de *“Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık temerrüt faizi oranı, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde yüz fazlasını aşamaz.”* şeklinde bir sınırlama getirilmiş olsa da TTK md.8/1 hükmünün TBK md.120'ye göre özel hüküm olması sebebiyle ticari işlerde faiz oranına ilişkin bir sınırlamanın söz konusu olmadığı kabulü gerekir. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2015 yılında verdiği ilke kararında¹⁶³ *“...Türk Ticaret Kanunu ve 3095 sayılı Kanun'da ticari işlerde akdi faizi sınırlayacak bir hüküm bulunmamaktadır. 6102 sayılı TTK'nın 8. ve 9. maddelerinin gerekçesinde; ticarî işlerde faiz oranının serbestçe tayin olunacağını Türk Ticaret Kanununda temel bir ilke olarak yer alması gerektiği, ticarî işlerde temel bir kanun olarak Türk Ticaret Kanunu'nun konunun düzenlenmesi gereken yer olduğu, ayrıca bir kanunun sadece kendi kapsamındaki konuları düzenlemesi, bunlara ilişkin hüküm koyması gerektiği, bu sebeple hükmün 6762 sayılı Kanun'da olduğu gibi ticarî işlere özgülendiği, 6762 sayılı Kanun'da kullanılan “tayin olunabilir” ibaresinin ilke ile bağdaşmayan gereksiz bir esnekliğe yer verdiği, ilkenin tam olarak öngörülebilmesi için kesin bir ifade kullanılması gerektiğinden “belirlenir” şeklinde düzeltildiği vurgulanmıştır”* diyerek ticari işlerde faiz oranının kısıtlamaya tabi tutulamayacağına hükmetmiştir¹⁶⁴.

Bu başlık altında son olarak temerrüt faizinin, ıskat yaptırımı uygulanan pay sahibinden talep edilip edilemeyeceğine değinmek gerekir. Doktrinde bir görüş ıskat

¹⁶³ İlgili karar için bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 15.05.2015 T., 2013/6-2249 E.-2015/1362 K. (Yasemin Yücesoy Yılmaz, ‘Ticari İşlerde Faiz ve Yargıtay Uygulaması’, **TBB Dergisi** 140. Sayı, s.316-318)

¹⁶⁴ Ticari işlerde temerrüt faizinin oranı hakkında Yargıtay uygulaması için detaylı bilgi için bkz. Yılmaz, **a.g.m.**, s.303-330.

yaptırımının uygulanmasıyla pay sahibi ile ortaklık arasındaki borç ilişkisinin TTK md.483/3 hükmündeki istisna dışında sonra erdiğini ve bu sebeple de temerrüt faizi, cezai şart ve munzam zarar tazmininin talep edilemeyeceği yönündedir¹⁶⁵. Karşı görüşte *İmregün* ise ıskat yaptırımı uygulanan pay sahibinin yapmış olduğu ödemelerden yoksun bırakılmasının yanı sıra, her halde temerrüt faizi ve tazminat ödemekle yükümlü olduğunu hatta esas sözleşmede kararlaştırılmış olması halinde cezai şart ödemekle de yükümlü olduğunu ifade etmiştir¹⁶⁶.

Ayrıca *Değirmenci* de nakdi sermaye koyma borcunun ifasında para borçlarının ifasına ilişkin temel ilkelerin geçerli olduğuna vurgu yaparak sadece TTK md.483/3 hükmü ile bir sonuca varılmasının isabetli olmayacağını ifade etmiştir. Yazar, temerrüt faizinin niteliğinin göz önüne alınarak Borçlar Kanunu'nda yer alan kurallara göre bir değerlendirme yapılması gerektiğini belirterek ilk görüşe karşı çıkmıştır. Yazara göre, ıskat edilen pay sahibi, temerrüde düştüğü tarihten ıskat yaptırımının uygulandığı tarih arasında işleyen temerrüt faizini ödemekle yükümlü tutulmalıdır¹⁶⁷.

Kanaatimizce, ıskat için öngörülen özel hüküm niteliğini haiz TTK md.483/3 hükmüne itibar edilmeyip temerrüt faizine ilişkin genel hüküm niteliğinde olan TBK md.131/2 hükmünün uygulanması mümkün değildir. Temerrüt faizi, cezai şart ve munzam zarar tazmini hususları gecikmiş ifa talebinin kapsamı içinde yer alır. Bu sebeple ıskat yaptırımı uygulanan pay sahibinden temerrüt faizi ve diğer gecikmiş ifa talebi kapsamında yer alan alacak kalemlerinin talep edilmesi mümkün değildir. Ortaklık, mütemerrit pay sahibine karşı seçimlik haklarından birini kullanmalıdır.

Nitekim Yargıtay da konuyla ilgili bir kararında¹⁶⁸ ‘‘TTK’nun 407 - 408 nci maddelerine göre sermaye borcundan dolayı temerrüt hali tahakkuk etmişse yönetim kurulu isterse, bu borcun ifası ile birlikte tahakkuk eden faizini, tazminat veya cezai şartın birlikte ödenmesini talep eder, isterse ortağı “ıskat” etme yolunu tercih eder. İskat yolunun tercih edilmesi halinde ancak TTK’nun 408/3 ncü maddesinde

¹⁶⁵ Göle, **a.g.e.**, s.119.

¹⁶⁶ *İmregün*, **Anonim Ortaklıklar**, s.286.

¹⁶⁷ *Değirmenci*, **a.g.e.**, s.61.

¹⁶⁸ Kararın tam metni için bkz. Yargıtay 11. HD. E. 2007/12223 K. 2009/1906 T. 20.02.2009 www.lexpera.com.tr (E.T.:28.09.2021)

ortaklıktan ıskat edilen mütemerrit pay sahibinin sadece, yeni pay sahibinin ödemeleri ile kapanmayan açıklardan dolayı ortaklığa karşı sorumluluğu devam eder. Mütemerrit pay sahibinin ıskatı halinde temerrüt faizi ve munzam zarar ödemekle yükümlü tutulması mümkün değildir.” diyerek gecikmiş ifa talebiyle ıskat yaptırımı arasında bir seçim yapılması gerektiğine vurgu yaparak ıskat yaptırımıyla ile gecikmiş ifa talebi kapsamında kalan temerrüt faizi, cezai şart ve munzam zararın aynı anda uygulanamayacağına hükmetmiştir.

C. Cezai Şart

Pay sahibinin sermaye koyma borcunda temerrüde düşmesinin sonuçlarından bir diğeri de ortaklığın mütemerrit pay sahibinden cezai şart talep edebilmesidir. TTK md.482/3’te *“Esas sözleşmeyle, pay sahipleri, temerrüt hâlinde, sözleşme cezası ödemekle zorunlu tutulabilirler.”* denilerek ortaklık esas sözleşmesinde kararlaştırılması hâlinde cezai şartın talep edilebileceği hüküm altına alınmıştır.

Temerrüt faizinin aksine cezai şart aynı sermaye borcunda temerrüt halinde istenebilir. Cezai şart niteliği itibarıyla hem nakdi hem aynı sermayenin ifa edilmesinde temerrüde düşülmesi halinde öngörülebilmektedir¹⁶⁹. Cezai şartın ikincil yükümlülükler hakkında dahi esas sözleşmede öngörülebilmesi mümkündür(TTK md.481/2).

Cezai şart esas sözleşmede nakit olarak ifade edilmelidir. Cezai şartın oy hakkından yoksunluk, iptal davası açma hakkının yitirilmesi ve kâr payından mahrum edilme gibi hususlarda getirilmesi mümkün değildir¹⁷⁰. Bununla birlikte cezai şartın nakit dışında pay sahibinin pay sahipliğinden doğan haklarını ihlal etmeyen bazı edalar olarak da kararlaştırılabileceği görüşü de mevcuttur¹⁷¹. *Kanaatimizce*, sözleşme ile kararlaştırılan cezai şart belirli bir miktar para olmalıdır. Zira TTK md.482/3’ün lafzında *‘sözleşme cezası ödemekle zorunlu tutulabilirler’*

¹⁶⁹ Çevik, **a.g.e.**, s.737.

¹⁷⁰ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1058; Şener, **a.g.e.**, s.605; Doğanay, **a.g.e.**, s.1221.

¹⁷¹ Nakit dışında bazı edaların cezai şart olarak öngörülebileceği görüşü için bkz. Göle, **a.g.e.**, s.111 dn.129.

ifadesi geçmektedir. Bu ifadeden cezai şartın bir “ödeme” olduğu ve dolayısıyla da cezai şartın belirli bir miktar para ödemesi dışında bir edim olmadığı anlamı çıkmaktadır.

Cezai şart, TBK md.179 ila 182 arasında düzenlenmiştir. TBK md.179/1’de “Bir sözleşmenin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi durumu için bir ceza kararlaştırılmışsa, aksi sözleşmeden anlaşılmadıkça alacaklı, ya borcun ya da cezanın ifasını isteyebilir.” denilerek ya borcun ya cezanın ifasının istenebileceği belirtilmiştir. Bu fıkra düzenlenen cezai şart ifa yerine geçen cezai şarttır. TBK md.179/2’de ise “Ceza, borcun belirlenen zaman veya yerde ifa edilmemesi durumu için kararlaştırılmışsa alacaklı, hakkından açıkça feragat etmiş veya ifayı çekincesiz olarak kabul etmiş olmadıkça, asıl borçla birlikte cezanın ifasını da isteyebilir.” denilerek asıl borçla birlikte sözleşmede belirlenen cezanın da talep edileceği hüküm altına alınmıştır. Burada düzenlenen cezai şart ise ifaya eklenen cezai şarttır.

Sermaye koyma borcunda temerrüde düşen pay sahibine uygulanacak olan ve TTK md.482/3’te düzenlenen cezai şart ifaya eklenen cezai şarttır. Zira anonim ortaklığın sermaye koyma borcunun ifasını talep etmekten vazgeçmesi mümkün değildir¹⁷². Daha önce de değinildiği üzere sermaye koyma borcu ibra yasağına tabidir. Bu sebeple sermaye koyma borcunda temerrüde düşülmesi halinde öngörülen cezai şartın ifaya eklenen cezai şart olduğunun kabulü gerekir. Ayrıca hemen belirtmek gerekir ki pay sahibinin temerrüdü nedeniyle ödenmesi gereken cezai şartın da anonim ortaklık tarafından mutlaka talep edilmesi gerekir. Zira temerrüt faiziyle aynı biçimde cezai şart da ibra yasağına tabidir. Usulüne uygun olarak kararlaştırılan ve pay sahibinin temerrüde düşmesiyle meydana gelen bir cezai şart alacağının ifasını talep etmekten, anonim ortaklık daha sonradan vazgeçilemez.

Cezai şartın istenebilmesi için esas sözleşmede açıkça düzenlenmiş olması gerekir(TTK md.482/3). Cezai şart, anonim ortaklığın kuruluşundan önce esas sözleşmeye konulabilir veya faaliyet safhasında TTK’da öngörülen şartlara uyularak esas sözleşmenin değiştirilmesiyle cezai şart getirilebilir. Cezai şartın esas sözleşme

¹⁷² Göle, a.g.e., s.111.

değişikliğiyle getirildiği durumlarda ilgili pay sahiplerinin muvafakat etmesi gerekir¹⁷³.

Temerrüt faizinin aksine cezai şartın istenebilmesi için anonim ortaklık tarafından pay sahibine ihtarda bulunulması gerekmektedir. TTK md.483/1’de *“Kanunun 482 nci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarının uygulanabilmesi için, yönetim kurulu tarafından, mütemerrit pay sahibine, 35 inci maddede yazılı gazete ile esas sözleşmenin öngördüğü şekilde ilan yoluyla şirketin internet sitesinde de yayımlanacak bir mesajla ihtarda bulunulur. Bu ihtarda, mütemerrit pay sahibinin temerrüde konu olan tutarı bir ay içinde ödemesi, aksi hâlde, ilgili paylara ilişkin haklarından yoksun bırakılacağı ve sözleşme cezasının isteneceği belirtilir.”* denilerek cezai şartın istenebilmesi için ihtarın gerekliliği ve ihtarın şekli açıkça düzenlenmiştir.

Öte yandan anonim ortaklık tarafından temerrüde düşen pay sahibinden esas sözleşmede kararlaştırılan cezai şartın istenebilmesi için ortaklığın zararı uğramış olması şartı aranmayacaktır¹⁷⁴. Zira cezai şart ile zarar arasındaki ilişkinin açıklandığı TBK md.180’de *“Alacaklı hiçbir zarara uğramamış olsa bile, kararlaştırılan cezanın ifası gerekir.”* denilerek cezai şartın istenebilmesi için zararın varlığına gerek olmadığı hüküm altına alınmıştır.

Esas sözleşme ile kararlaştırılan cezai şartın fahiş olması durumunda TBK md.182/3 uyarınca hâkim tarafından indirilmesi mümkündür. Cezai şartın indirilmesi noktasında göz önüne alınacak hususlar; cezai şart miktarı ile sermaye koyma borcu arasındaki aşırı orantısızlık, temerrüde düşen pay sahibinin yaptığı ödemeler ve ödenmemiş sermayenin miktarıdır¹⁷⁵. Hâkim bu hususlar çerçevesinde cezai şartı indirebilecektir. Ancak hemen belirtmek gerekir ki hâkim cezai şartı indirmeye yetkili olmakla birlikte cezai şartı tamamen kaldırmaya yetkili değildir¹⁷⁶.

¹⁷³ Doğanay, **a.g.e.**, s.1221; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1058.

¹⁷⁴ Göle, **a.g.e.**, s.113; Şener, **a.g.e.**, s.605.

¹⁷⁵ Göle, **a.g.e.**, s.113.

¹⁷⁶ Yargıtay’ın TBK md.180/3 hükmünün hâkime cezai şartı tamamen kaldırma yetkisini vermediğine ilişkin bir kararı şöyledir; *“TBK m.182/son hükmüne dayanılarak cezai şartın tümünden kaldırılmasına dair kurulan gerekçe ve bu yöndeki davanın tümünden reddine karar verilmiş olması doğru olmamıştır. Şu sebeple ki, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun "cezanın miktarı, geçersizliği ve indirilmesi”*

Cezai şartın indirilmesi noktasında değerlendirilmesi gereken bir diğer husus ise tacir sıfatını haiz borçlunun cezai şartın indirilmesini talep edemeyeceğini düzenleyen TTK md.22'nin, sermaye koyma borcunda temerrüde düşen pay sahibi yönünden uygulanıp uygulanamayacağıdır. Öncelikle belirtmek gerekir ki bir anonim ortaklıkta pay sahibi olmak tacir olmak için tek başına yeterli değildir. Pay sahibi olmanın bir kimseye tacir sıfatını kazandırmaması sebebiyle TTK md.22'nin sermaye koyma borcunda temerrüde düşen pay sahibi yönünden uygulanması mümkün değildir¹⁷⁷. Pay sahibinin başka bir sebeple tacir sıfatını haiz olması durumunda ise bir kısım yazarlar, cezai şartın indirilmesinin talep edilemeyeceğini¹⁷⁸, *Arslanlı* ise pay sahibinin ortaklığa iştirakinde tacir sıfatının bir rolünün olmadığı gerekçesiyle pay sahibi tacir olsa dahi cezai şartın indirilmesinin talep edilebileceğini savunmuştur¹⁷⁹.

Kanaatimizce, pay sahibinin kişiliğinin ön planda olmadığı anonim ortaklıklarda pay sahibinin tacir olup olmamasına sonuç bağlanması anonim ortaklığın sistematigine uygun değildir. Aynı biçimde, pay sahibinin tacir olmasının anonim ortaklıkla olan ilişkisinde bir değişiklik yaratmaması karşısında tacir olan pay sahibinin durumunun tacir olmayan pay sahibine nazaran kötüleştirilmesi kabul edilebilir değildir. Bu sebeple TTK md.22'nin sermaye koyma borcunda temerrüde düşen pay sahipleri yönünden uygulama alanı bulamayacağını kabulü gerekir.

Cezai şartla ilgili olarak irdelenmesi gereken son husus pay sahipliğinden ıskat yaptırımını ile cezai şartın birlikte uygulanıp uygulanamayacağıdır. Daha önce izah edildiği üzere pay sahibinin sermaye koyma borcunda temerrüde düşmesi halinde anonim ortaklığın gecikmiş ifanın talep ve dava edilmesi ile pay sahibini yaptığı kısmi ödemelerden mahrum ederek pay sahipliğinden ıskat etme şeklinde iki ayrı yaptırım arasından seçim hakkı vardır. Cezai şart, gecikmiş ifanın talep ve dava

başlıklı 182.maddesinin son fıkrası hâkime aşırı gördüğü cezai şart miktarını indirme yetkisi ve hatta görevi vermekte ancak tümünden kaldırma yetkisi tanımamaktadır. Aksinin kabulü sözleşme özgürlüğü ilkesinin ihlali anlamına geleceği de gözetildiğinde cezai şartın takdir edilecek makul hadde çekilmesi gerekirken, yazılı şekilde cezai şartın tümünden kaldırılması cihetine gidilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir.” Yargıtay 13. HD. E. 2016/11114 K. 2019/72 T. 14.1.2019. www.lexpera.com.tr (E.T.:17.04.2021)

¹⁷⁷ Göle, **a.g.e.**, s.113; Şener, **a.g.e.**, s.606; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1058.

¹⁷⁸ Domaniç, **TTK Şerhi**, s.1171; Kaplan, **a.g.m.**, s.126-127 dn.31; Göle, **a.g.e.**, s.113.

¹⁷⁹ Arslanlı, **Anonim Şirketler**, s.194.

edilmesi kapsamındadır. Anonim ortaklık tarafından aynı anda hem gecikmiş ifanın talep edilmesi hem de ıskat yoluna gidilmesi mümkün olmadığından cezai şart ile ıskat yaptırımının birlikte uygulanması kanımızca mümkün değildir.

Doktrinde *Göle*, sermaye koyma borcu ile cezai şart arasında bir asıl borç-fer'i borç ilişkisi bulunduğunu, temerrüde düşen pay sahibinin pay sahipliğinden ıskat edilmesiyle anonim ortaklık ile pay sahibi arasındaki hukuki ilişkinin kural olarak sona ereceğini ve bu sebeple ıskat yaptırımını uygulayan ortaklığın ne ifa ne de cezai şart isteyebileceğini ifade etmiştir. Ancak yazar, esas sözleşmede ıskat halinde dahi cezai şart ödeneceği düzenlenmişse pay sahipliğinden ıskat edilen ortağın cezai şart ödemekle yükümlü olabileceğini savunmuştur¹⁸⁰. *Değirmenci* ise ıskat yaptırımıyla asıl alacak olan sermaye koyma borcunun sona erdiğinden, fer'i alacak olan cezai şartın da sona ereceğini, asıl alacak sona ermesine rağmen cezai şart alacağının saklı tutulması imkânının kanunda açıkça öngörülmediğini ve bu sebeple cezai şartın ıskat yaptırımı ile birlikte pay sahibinden talep edilemeyeceğini ifade etmiştir¹⁸¹. Ancak hemen belirtmek gerekir ki; *Değirmenci'nin* görüşünü dayandırdığı BK md.113/2 hükmü 6098 sayılı TBK md.131/2 hükmüne karşılık gelmektedir ve yeni kanun ile değişiklik yapılarak temerrüt faizinin yanı sıra cezai şartın da saklı tutulma imkânı getirilmiştir.

D. Munzam Zarar

Pay sahibinin temerrüdü sebebiyle anonim ortaklığın uğradığı zararın temerrüt faizi ile karşılanması her zaman mümkün olmayabilir. Ortaklığın uğradığı zarar temerrüt faizi ödenmesi ile karşılanamıyorsa, temerrüt faizine ek olarak ortaklığın bir tazminat hakkı vardır. Bu hak TTK md.482/4'te "*Şirketin tazminat hakları saklıdır.*" denilmek suretiyle hüküm altına alınmıştır. TTK md.482/4'te düzenlenen tazminat hakkı TBK md.122'de "*Alacaklı, temerrüt faizini aşan bir zarara uğramış olursa, borçlu kendisinin hiçbir kusuru bulunmadığını ispat*

¹⁸⁰ Göle, **a.g.e.**, s.112-113.

¹⁸¹ Değirmenci, **a.g.e.**, s.62.

etmedikçe, bu zararı da gidermekle yükümlüdür.” şeklinde düzenlenen munzam zarar tazmini hakkıdır¹⁸².

TBK md.122’de “*borçlu kendisinin hiçbir kusuru bulunmadığını ispat etmedikçe*” denilerek ispat yükü borçlunun üzerine yüklenmiştir ve TTK md.128/7’de “*Tazminat istemi için ihtar şarttır.*” denilerek munzam zarar talebi için ihtarın gerekli olduğu hüküm altına alınmıştır.

Munzam zarar tazmini hususunda irdelenmesi gereken bir başka nokta ise esas sözleşme ile cezai şartın öngörüldüğü durumlarda munzam zarar tazmininin nasıl olacağıdır. TBK md.180/2’de “*Alacaklının uğradığı zarar kararlaştırılan ceza tutarını aşıyorsa alacaklı, borçlunun kusuru bulunduğunu ispat etmedikçe aşan miktarı isteyemez.*” denilerek cezai şartı aşan zararın tazmin edilebileceği ve ispat yükünün alacaklıda olduğu düzenlenmiştir. Munzam zararın düzenlendiği TBK md.122’nin lafzında her ne kadar “*temerrüt faizini aşan bir zarar*” ifadesi kullanılmışsa da munzam zararı sadece temerrüt faizinin tamamlayıcısı olarak görmemek gerekir. Zira munzam zarar tazmininin ortaklığın zararını gidermeye yönelik bir hak olmasından ötürü cezai şartın da munzam zarar hesabında dikkate alınması gerekir. Munzam zarar hesabında cezai şartın dikkate alınmaması veya cezai şart öngörüldüğü hallerde munzam zararın istenemeyeceğinin kabul edilmesi malvarlığının korunması ilkesiyle bağdaşmayacaktır.

Munzam zarar, temerrüt faizi ve cezai şart ilişkisini bir örnek üzerinden açıklamak gerekirse; pay sahibinin temerrüdü sebebiyle ortaklığın 10.000-TL zarara uğradığı, temerrüt faizinin 1.000-TL olduğu ve cezai şartın 5.000-TL olduğu bir durumda ilk görüş olarak cezai şartın dikkate alınmaması halinde, 10.000-TL zarardan 1.000-TL temerrüt faizi mahsup edilerek 9.000-TL munzam zarar hesabı yapılacaktır. Bu durumda 1.000-TL temerrüt faizi ve 9.000-TL munzam zarar ödemesi yapılarak 10.000-TL zararın tamamının karşılanması yanında 5.000-TL cezai şartın da tahsil edilmesi 9.000-TL olan munzam zararın bir zenginleşme aracı olmasına sebebiyet verecektir.

¹⁸² İmregün, **Anonim Ortaklıklar**, s.284; Arslanlı, **Anonim Şirketler**, s.194; Göle, **a.g.e.**, s.109; Domaniç, **TTK Şerhi**, s.1125; Şener, **a.g.e.**, s.605.

Cezai şartın öngörüldüğü durumlarda munzam zararın istenemeyeceğinin kabul edilmesi halinde ise 1.000-TL temerrüt faizi ve 5.000-TL cezai şart tahsil edilecek ve ortaklığın zararı olan 10.000-TL yerine 6.000-TL zarar giderilmiş olacaktır. Munzam zarar tazmini hakkının öngörülme amacının ortaklığın temerrüt faizi ve cezai şart ile giderilemeyen zararlarının tazmini olduğu dikkate alındığında burada 4.000-TL munzam zarar ödemesi yapılması gerektiğinin kabulü gerekir. Öte yandan bu örnekteki cezai şartın 5.000-TL yerine 10.000-TL olması halinde ise 10.000-TL zarara karşı 1.000-TL temerrüt faizi ve 10.000-TL cezai şart ödeneceği için ayrıca bir munzam zarar tazmini talebi söz konusunun olmayacağını da belirtmek gerekir.

Munzam zarar ile ilgili değerlendirilmesi gereken son husus ise ıskat yaptırımıyla birlikte talep edilmesinin mümkün olup olmadığıdır. Doktrinde bir görüş ıskat yaptırımıyla birlikte munzam zararın tazminin istenemeyeceği yönündedir¹⁸³. Diğer görüş ise ıskat yaptırımıyla ortaklığın zararının tamamının giderilemeyeceği durumların söz konusu olabileceğine dayanarak munzam zarar talebiyle ıskat yaptırımının aynı anda uygulanabileceğini savunmaktadır¹⁸⁴. Yargıtay ise önceleri verdiği bir kararda¹⁸⁵ “*TTK 407. Maddesine göre, mütemerrit ortağın hissedarlık sıfatından mahrum edilmesi halinde şirketin ayrıca tazminat hakkı saklıdır.*” diyerek ıskat yaptırımı uygulanmasıyla munzam zarar talebinin birlikte söz konusu olabileceğine hükmetmiş ancak 20.02.2009 tarihli bir kararında¹⁸⁶ ise “*Mütemerrit pay sahibinin ıskatı halinde temerrüt faizi ve munzam zarar ödemekle yükümlü tutulması mümkün değildir.*” diyerek görüş değiştirmiştir.

Kanaatimizce, ıskat yaptırımıyla birlikte munzam zarar tazmininin talep edilmesi mümkün değildir. Zira ortaklık tarafından gecikmiş ifa talebiyle ıskat yaptırımı arasında bir seçim yapılması zorunludur. Gecikmiş ifanın kapsamına dâhil olan munzam zararın ıskat yaptırımını seçen ortaklık tarafından talep edilememesi gerekir. Elbette ki TTK md.483/3’te “*Mütemerrit pay sahibi, yeni pay sahibinin*

¹⁸³ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1056; Göle, **a.g.e.**, s.119.

¹⁸⁴ Doğanay, **a.g.e.**, s.1225; İmregün, **Anonim Ortaklıklar**, s.286; Bahtiyar, **Ortaklıklar**, s.296; Çelik, **a.g.e.**, s.143; Değirmenci, **a.g.e.**, s.62.

¹⁸⁵ İlgili karar için bkz. Çelik, **a.g.e.**, s.143 dn.285.

¹⁸⁶ İlgili karar için bkz. Ulukaya Kayıran, **a.g.t.**, s.73 dn.219.

ödemelerinden açık kalan tutar için şirkete karşı sorumludur.” denilmek suretiyle pay sahipliğinden ıskat edilen ortak için düzenlenen bir sorumluluk mevcuttur. Ancak TTK md.482/4’te *“Şirketin tazminat hakları saklıdır.”* denilerek munzam zararın düzenlendiği hüküm ile ıskat yaptırımı sonrası açık kalan tutardan sorumluluk birbirinden farklıdır.

E. Pay Sahipliğinden Iskat

Pay sahipliğinden ıskat, gecikmiş ifanın talep ve dava edilmesinin alternatifi olarak sadece sermaye koyma borcunda temerrüde düşen pay sahibine karşı uygulanacak bir yaptırımdır. Iskat, anonim ortaklığa tanınmış kanundan doğan bir haktır. Pay sahibinin temerrüde düşmesi hâli dışında ıskat yaptırımının uygulanması mümkün değildir.

Iskat, anonim ortaklıklara özgü bir yaptırımdır ve diğer ticaret ortaklıklarındaki ortaklık ile pay sahibi arasındaki ilişkiyi sona erdiren yaptırımlardan önemli farklılıklara sahiptir. Iskat, doğurduğu sonuçlar itibariyle ağır bir yaptırımdır. Bu sebeple de ıskata ilişkin hükümler emredicidir.

Iskat yaptırımının çalışma konumuzun ağırlık merkezini oluşturması sebebiyle aşağıda üçüncü bölüm ve devamında ıskat kavramı, uygulanma şartı ve usulü, ıskatın sonuçları ve ıskatın hükümsüzlüğü ayrı başlıklar hâlinde detaylarıyla ele alınıp incelenmeye çalışılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖZELLİK ARZ EDEN BİR MÜEYYİDE; PAY SAHİPLİĞİNDEN ISKAT

I. ISKAT KAVRAMI

A. Genel Olarak

Iskat, anlam olarak *düşürme*, *düşürülme* ve *aşağı atma* anlamına gelen Arapça bir sözcüktür¹⁸⁷. TTK'da ise bir kişinin sahibi olduğu paydan düşürülmesi, pay sahipliğinden silinmesi olarak düzenlenmiştir. Iskat yaptırımı, pay kavramını merkeze alarak bedeli ödenmeyen pay üzerinden pay sahibine uygulanan bir yaptırımdır¹⁸⁸.

Sermaye koyma borcunda temerrüde düşen pay sahibine uygulanacak yaptırımlardan sonuncusu pay sahipliğinden ıskattır. Gecikmiş ifa talebine yönelik yaptırımların alternatifi olan ıskat yaptırımı da malvarlığının korunmasına yönelik bir düzenlemedir. Iskat yaptırımının amacı ortaklık malvarlığının teşekkülünü sağlamak suretiyle ortaklığın özgülendiği amacını gerçekleştirmesini sağlamak ve temerrüde düşen pay sahiplerinin ortaklığı zarara uğratmalarının önüne geçmektedir¹⁸⁹.

Malvarlığının korunması ve bir anonim ortaklığın kuruluş amacına hizmet edebilmesi için sermaye koyma borcunda temerrüde düşen pay sahibine uygulanacak temerrüt faizi, cezai şart ve munzam zarar tazmini gibi yaptırımlara nazaran ıskat yaptırımının daha önemli olduğunu ifade etmek gerekir. Iskat yaptırımının bu önemine binaen tezimizin çoğunluk kısmı ıskat yaptırımının irdelenmesine özgülünmiştir.

Iskat yaptırımı sayesinde, ortaklık, ödeme gücü zayıf olan pay sahiplerine karşı gecikmiş ifa yoluna gitmeden haklarını koruyabilmekte ve icra takibi ile dava sürecine nazaran daha kısa bir sürede menfaat elde edebilmektedir.

¹⁸⁷ <https://sozluk.gov.tr>

¹⁸⁸ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1060.

¹⁸⁹ Değirmenci, **a.g.e.**, s.6.

Öte yandan, ıskat yaptırımı ile dolaylı olarak ortaklığın feshinin veya infisahının engellendiği de ifade edilebilir. Şöyle ki; her ne kadar pay sahiplerinden birinin veya birkaçının sermaye koyma borcunun ifa etmede temerrüde düşmesi tek başına fesih veya infisah nedeni olmasa da ortaklığın mali durumunun önemli ölçüde kötüleştiği bir durumda veya ortaklığın özgülenme amacı imkânsızlaşırsa fesih ve infisah söz konusu olabilecektir¹⁹⁰.

B. İskatın Mer'i Hukuktaki Yeri

1. Kanundan Doğan Bir Hak Olması

İskat, TTK md.482/2'de *“yönetim kurulu, mütemerrit pay sahibini, iştirak taahhüdünden ve yaptığı kısmi ödemelerden doğan haklarından yoksun bırakmaya ve söz konusu payı satıp yerine başkasını almaya ve kendisine verilmiş pay senedi varsa, bunları iptal etmeye yetkilidir.”* denilmek suretiyle açıkça düzenlenmiştir. Bu sebeple -cezaî şartın aksine- esas sözleşmede hüküm olmasa dahi yönetim kurulu temerrüde düşen pay sahibine ıskat yaptırımı uygulamaya yetkilidir. Yönetim kurulunun ıskat yaptırımını uygulama hakkı ve yetkisi doğrudan doğruya kanundan doğmaktadır.

Kanunda temerrüde düşen pay sahibine karşı ıskat yaptırımını uygulama yetkisi yönetim kuruluna verilmiş olmakla birlikte pay sahibinin temerrüdü halinde yönetim kurulunun mutlaka ıskat yoluna gitmesi gibi bir zorunluluk yoktur¹⁹¹. Daha önce de değindiğimiz üzere, pay sahibinin temerrüde düşmesi halinde yönetim kurulunun somut olayı değerlendirerek ortaklığın menfaati doğrultusunda gecikmiş ifa talebi veya pay sahipliğinden ıskat yoluna gitmesi mümkündür¹⁹². Ancak hemen belirtmek gerekir ki somut olayın gereklerine göre ıskat yaptırımının uygulanması gerekirken yönetim kurulu tarafından ıskatın uygulanmaması halinde yönetim

¹⁹⁰ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar I**, N.133.

¹⁹¹ Değirmenci, **a.g.e.**, s.6.

¹⁹² Pay sahibinin sermaye koyma borcunda temerrüde düşmesi halinde ortaklığın gecikmiş ifa talebi veya ıskat arasında seçim hakkı olduğuna ilişkin değerlendirmeler için bkz. **İkinci Bölüm, II. ‘Temerrüdün Sonuçları’**.

kurulunun özen borcuna aykırı davranmış olacağı ifade edilebilir¹⁹³. Bu yönüyle somut olaya göre yönetim kurulu açısından ıskat yaptırımının uygulanması bir yetki olmanın yanı sıra bir yükümlülük haline de gelebilmektedir.

Öte yandan doktrinde *Değirmenci*, pay sahibi tarafından sermaye koyma borcunun ifası için kişisel veya nesnel bir teminat gösterilmesinin doğrudan ıskat yoluna gidilmesine engel olmayacağını ancak yönetim kurulu tarafından izlenmesi gereken yolun öncelikle teminata başvurulması ve teminatın bakiye sermaye koyma borcunu kapatmaya yetmediği takdirde açık kalan miktar yönünden ıskat uygulanması gerektiğini ifade etmiştir¹⁹⁴. Ancak burada belirtmek gerekir ki bakiye sermaye koyma borcunun ifa edilmesi için yeterli olmayacağı açıkça belli olan bir teminata başvurulup ilgili teminat ortaklık bünyesine kazandırıldıktan sonra bakiye sermaye koyma borcunun tamamının ifa edilmemesi sebebiyle pay sahibinin ıskat edilmesi dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edecektir.

İskat yaptırımıyla ilgili değinilmesi gereken bir diğer husus da pay sahibinin konkordato ilan etmesi veya iflas etmesi durumunda anonim ortaklık tarafından ıskat yaptırımının uygulanıp uygulanamayacağıdır. Doktrinde, pay sahibinin konkordato ilan etmesi veya iflas etmesinin ıskat yaptırımının uygulanmasına engel olmayacağı kabul edilmektedir¹⁹⁵. *Değirmenci* de ıskat yaptırımının malvarlığının korunmasına yönelik ortaklığa tanınan bir hak olması sebebiyle ve ıskat hakkının kullanılmasındaki menfaatin üçüncü kişilerin menfaatine nazaran daha üstün bir menfaat olması sebebiyle pay sahibinin konkordato ilan etmesi veya iflas etmesinin ıskat yaptırımını engellememesi gerektiğini ifade etmiştir¹⁹⁶. Yargıtay da konuyla ilgili bir kararında¹⁹⁷ “...davacı bu sırada konkordato akdetmiş olması sebebiyle taahhüdün tamamını ödemek kudretinden mahrum bulunduğu davalı banka davacının bu durumunu ödemedi aciz olduğu şeklinde kabul ederek teminat isteyebilir. Bu talebi yerine getirilmezse akdi feshedebilir... Banka 15. Maddede

¹⁹³ Helvacı, **Sorumluluk**, s.53.

¹⁹⁴ *Değirmenci*, **a.g.e.**, s.7-8.

¹⁹⁵ İlhan E. Postacıoğlu/Ünal Tekinalp, “Paysahibinin Konkordatosunun Onun Sermayeye Katılma Taahhüdünden Doğan Borcuna ve İskat Prosedürüne Etkileri”, **Prof. Dr. Hıfzı Timur’un Anısına Armağan**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1979, s.631vd; Kaplan, **a.g.m.**, s.132vd.

¹⁹⁶ *Değirmenci*, **a.g.e.**, s.8.

¹⁹⁷ İlgili karar metni için bkz. **Batider**, C. VII. S.1, Haziran 1973, s.180-184, Yargıtay TD. 13.02.1973, E. 72/2773 K. 73/483.

yazılı usule riayet ederek davacıyı temerrüde düşürmüş, aralarındaki akdi münasebeti bozarak senetleri satmıştır. Buna da kanunen hakkı vardır.” diyerek konkordatonun ıskat yaptırımının uygulanmasına engel olmayacağına hükmetmiştir.

Kanaatimizce de pay sahibinin konkordato ilan etmesi veya iflas etmesi ıskat yaptırımının uygulanmasına engel olmamalıdır. İskat yaptırımı, bir alacak tahsili işlemi olmaması sebebiyle gecikmiş ifa talebinden ayrılır. Bu sebeple her ne kadar gecikmiş ifa talebi pay sahibinin konkordatosundan veya iflasından etkilense de ıskat yaptırımı kendine özgü niteliği sebebiyle konkordato ve iflastan etkilenmez. İskat yaptırımı, gecikmiş ifa talebi gibi her alacaklıya tanınan genel bir hakkın yanında sadece anonim ortaklıklara özgü olarak getirilmiş ve anonim ortaklığın ihtiyacından doğan bir yaptırımdır. Bu yönüyle, ıskatın konkordato ve iflastan etkileneceğini kabul etmek, konkordato ve iflas sebebiyle gecikmiş ifa talebinden arzu edilen sonucu elde edemeyen ortaklığa tanınmış olan bir diğer imkânın ortaklığın elinden alınması olacaktır. Bu durumun ıskatın öngörülme amacıyla bağdaşmadığı kuşkusuzdur.

2. Pay Sahibinin Temerrüdü Dışında Uygulanamaması

İskat yaptırımı, temerrüde düşen pay sahibi ile bedeli ödenmeyen pay arasındaki ilişkiyi kesen ve pay sahibinin ıskat yaptırımına maruz kaldığı zamana kadar yaptığı kısmi ödemelerin de iade alınamaması gibi ağır sonuçları olan bir yaptırımdır. Bu sebeple ıskat yaptırımı kanunda, sermaye koyma borcuna ilişkin hükümler arasında yalnızca sermaye koyma borcunda temerrüde düşülmesi sonucu uygulanabilecek özel bir yaptırım olarak düzenlenmiştir.

İskat yaptırımının sermaye koyma borcunda temerrüt dışında uygulanması mümkün değildir¹⁹⁸. Söz gelimi anonim ortaklığa karşı tali yükümlülüklerini yerine getirmeyen¹⁹⁹, cezai şartı ve temerrüt faizini ödemeyen veya haksız yere aldığı kâr payını iade etmeyen kötü niyetli pay sahibine karşı ıskat yaptırımı uygulanamaz²⁰⁰.

¹⁹⁸ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1064; Göle, **a.g.e.**, s.116.

¹⁹⁹ Mahmut T. Birsal, ‘Anonim Şirketlerde Tali Yüküm’, **Batider**, C. VIII. S.3, 1976, s.44.

²⁰⁰ Değirmenci, **a.g.e.**, s.9.

Pay sahipleri sözleşmesinin²⁰¹ ihlal edilmesi veya sadakat borcuna²⁰² aykırı davranılması halinde de ıskat yaptırımına başvurulamayacaktır. Ayrıca daha önce değindiğimiz üzere, çıkarma priminin (agio) sermaye koyma borcu kapsamında olmaması nedeniyle bu borcu ifada temerrüde düşülmesi halinde de ıskat yaptırımı uygulanamayacaktır²⁰³.

Tali yükümlülükler veya sadakat borcu gibi borçlara aykırı davranmanın pay sahipliğinden ıskat edilme sebebi olarak esas sözleşmede düzenlenmesi halinde dahi sermaye koyma borcunda temerrüt dışındaki hususlarda ıskat yaptırımının uygulanması mümkün olmayacaktır²⁰⁴. Yargıtay konu ile ilgili bir kararında²⁰⁵ *“Anonim ortaklıkta bir ortağın ortaklıktan çıkarılması, anasözleşmede aksine bir hüküm bulunmadıkça yalnız TK’nın 407. Maddesi hükmüne göre sermaye koyma borcunu yerine getirmemesi hâlinde söz konusudur.”* diyerek esas sözleşme ile ıskat yaptırımının kapsamının genişletilebileceğini kabul etmiştir.

Doktrinde *Steiger*, bedeli tamamen ödenmemiş bir pay senedini iktisap eden kimseden teminat istenebilmesinden yola çıkarak bakiye sermaye koyma borcunun ifasına yönelik bir teminat gösterme zorunluluğunun ve bu teminat gösterme yükümlülüğüne aykırı davranılması halinde ıskat yaptırımının uygulanacağını esas sözleşmede kararlaştırılabileceğini ve bu durumun tek borç ilkesine aykırı olmadığını ifade etmiştir²⁰⁶. *Değirmenci* ise bu görüşe, ıskatı düzenleyen hükümlerin emredici nitelikte olması ve esas sözleşmeyle ıskat yaptırımının kapsamının genişletilmesinin pay sahiplerinin menfaatine aykırı olması sebebiyle karşı çıkmıştır. Yazara göre, esas sözleşmeyle teminat gösterme zorunluluğu getirilmesi tek borç ilkesine aykırı olmasa bile böyle bir yükümlülüğü yerine getirmeyen pay sahibine ıskat yaptırımının uygulanması mümkün değildir²⁰⁷. Zira sırf esas sözleşmeye eklenmesiyle borçlar

²⁰¹ Gül Okutan Nilsson, *Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Sözleşmeleri*, İstanbul, Çağa Hukuk Vakfı Yayınları, 2004, s.344.

²⁰² Füsün Nomer, *Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü*, İstanbul, Beta Yayınları, 1999, s.148.

²⁰³ Agionun sermaye koyma borcu kapsamında olup olmadığına ilişkin değerlendirmeler için bkz. **Birinci Bölüm, II, A, 1. ‘Hukuki Niteliği ve Kapsamı’**.

²⁰⁴ Göle, *a.g.e.*, s.116.

²⁰⁵ İlgili karar metni için bkz. **Batider**, C. IV. S.4, 1968, s.726. Yargıtay TD. 16.01.1968, E. 66/4479 K. 68/243.

²⁰⁶ *Steiger*, *a.g.e.*, s.194-195.

²⁰⁷ *Değirmenci*, *a.g.e.*, s.9-10.

hukukuna ilişkin bir taahhüdün ortaksal bir yükümlülük haline gelmesi mümkün değildir²⁰⁸.

Kanaatimizce de ıskat gibi ağır bir yaptırımın uygulanma sebeplerinin esas sözleşmeyle genişletilememesinin kabulü gerekir. Zira ıskat yaptırımı, ortaklık ile pay sahibi arasındaki menfaat dengesinin korunması amacıyla getirilmiştir. Anonim ortaklığın devamlılığı ve faaliyetlerini sürdürebilmesi için öngörülen bir yaptırımın kapsamının genişletilmesi ortaklık ile pay sahibi arasındaki menfaat dengesini ortaklık lehine bozacaktır.

Son olarak belirtmek gerekir ki; ıskat yaptırımının her türlü paya uygulanması mümkündür. ıskat yaptırımının uygulanması için ilgili payın senede bağlanmasının zorunlu olmamasının yanı sıra payın nama, hamiline, bağlı-nama yazılı olmasının veya ilmühaber şeklinde olmasının bir önemi yoktur²⁰⁹.

3. ıskat Hükümlerinin Emredici Niteliği

ıskatın pay sahibi bakımından ağır sonuçlar doğuran bir yaptırım olması sebebiyle sadece sermaye koyma borcunda temerrüt halinde uygulanabileceğine yukarıda değindik. ıskatın ağır sonuçlar meydana getiren bir yaptırım olmasını göz önüne alan kanun koyucu ıskatı düzenleyen hükümleri emredici nitelik teşkil edecek şekilde tesis etmiştir²¹⁰. Kanun koyucu tarafından ıskata ilişkin hükümlerin emredici nitelikte tesis edilmesinin sebebi yönetim kurulunun pay sahiplerine karşı keyfi uygulamalarda bulunmasını engellemek ve pay sahiplerinin ortaklıktaki varlığını korumaktır²¹¹.

ıskat hükümlerinin emredici niteliğiyle ilgili irdelenmesi gereken önemli bir husus ıskatın uygulanmasına yönelik ortaklık esas sözleşmesiyle getirilen bir düzenlemenin geçerli olup olmayacağıdır. ıskatın esas sözleşmeyle kaldırılıp kaldırılmayacağı doktrinde tartışmalıdır. *Tekinalp*, ıskata ilişkin usul hükümlerinin

²⁰⁸ Erdoğan Moroğlu, “Anonim Ortaklık Anasözleşmesi ve Hukuki Niteliği”, **Makaleler**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010, s.439; Mehmet Bahtiyar, **Anonim Ortaklık Anasözleşmesi**, İstanbul, Beta Yayınları, 2001, s.224 vd.

²⁰⁹ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1063.

²¹⁰ Göle, **a.g.e.**, s.114; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1062.

²¹¹ Değirmenci, **a.g.e.**, s.10-11; Göle, **a.g.e.**, s.114.

emredici olduğunu, sermayenin korunması ilkesiyle ilgili olduğu için ıskat şartlarının yumuşatılamayacağını ancak esas sözleşmeyle ıskatın uygulanmayacağını öngörülebileceğini savunmaktadır. Yazara göre ıskat bu yönüyle emredici değildir²¹². Karşı görüşte *Göle* ise ıskata ilişkin hükümlerin emredici nitelikte olması sebebiyle esas sözleşmeyle ıskat hakkını ortadan kaldıran ya da ıskatın koşullarını değiştiren hükümlerin konulamayacağını savunmaktadır²¹³. *Değirmenci* ıskat ile amaçlanan malvarlığının korunması olduğuna dikkat çekerek esas sözleşmeyle malvarlığının korunması amacına yönelik bir yaptırımın ortadan kaldırılamaması gerektiğini ifade etmiştir²¹⁴. *Arslanlı* da ıskat yaptırımının sermayenin tam olarak ortaklığa getirilmesi için öngörülmesi sebebiyle esas sözleşmeyle ortadan kaldırılamayacağını belirtmiştir²¹⁵. *Kanaatimizce* de ıskat yaptırımının esas sözleşmeyle ortadan kaldırılması mümkün değildir. Zira ıskatın esas sözleşmeyle ortadan kaldırılabilmesi hem emredici niteliğine aykırı düşecek hem de ıskat yaptırımının öngörülme amacıyla bağdaşmayacaktır.

ıskat yaptırımının esas sözleşmeyle bertaraf edilememesine karşın temerrüde düşen pay sahibine karşı gecikmiş ifa talebi yerine mutlak suretle ıskat yaptırımının uygulanacağını öngören sözleşme hükümleri geçerli olacaktır²¹⁶. Zira pay sahibinin temerrüde düşmesi halinde mutlak suretle ıskat yaptırımına başvurulması zorunluluğu başta malvarlığının korunması ilkesi olmak üzere ıskatın öngörülme sebeplerine aykırı olmadığı gibi kanunda böyle bir zorunluluğu engelleyecek bir hüküm de bulunmamaktadır. Yargıtay da konu ilgili bir kararında²¹⁷ “...*Davacı, ortaklık anasözleşmesinin eski 13 ve yeni 11’inci maddesi, TTK’nın 407/2’nci maddesinde yer alan seçimlik hakları kullanmayı, ortaklık için zorunlu hale getirmiştir... O halde, anasözleşme ile yapılan düzenlemeye ilişkin yukarıda değinilen hükümler, çekişmenin çözümlenmesinde göz önünde tutulmalıdır.*” diyerek

²¹² Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1062.

²¹³ *Göle*, **a.g.e.**, s.114.

²¹⁴ *Değirmenci*, **a.g.e.**, s.11.

²¹⁵ *Arslanlı*, **Anonim Şirketler**, s.195.

²¹⁶ *Değirmenci*, **a.g.e.**, s.11.

²¹⁷ Yargıtay 11. HD. 17.04.1978 Tarih E.1983 K.2023 sayılı ilamın tam metni için bkz. Gönen Eriş, **Ticari İşletme ve Şirketler**, Cilt 3, Güncellenmiş 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014, s.2910-2911.

ıskatın uygulanmasını zorunlu tutan esas sözleşme hükmünün geçerli olacağına hükmetmiştir.

İskatın uygulanma şekli ve şartları emredici hükümlere ve pay sahiplerinin menfaatlerine aykırı olmamak kaydıyla esas sözleşmeyle değiştirilebilir²¹⁸. Söz gelimi ıskat ihtarının sayısını artıran ya da pay sahibine verilmesi gereken bir aylık süreyi uzatan esas sözleşme hükümleri geçerli olacaktır²¹⁹. Yargıtay konu ile ilgili bir kararında esas sözleşmede birer ay arayla üç ihtarın yapılması gerektiği düzenlenmesine rağmen yönetim kurulu tarafından üç ayrı ihtarın yapılmadığı gerekçesiyle ıskat kararının usulüne uygun alınmadığına karar vermiştir²²⁰.

Son olarak, ıskat yaptırımı sonrasında pay bedeline mahsuben yapılan ödemelerin pay sahibine iade edileceğini düzenleyen ya da yönetim kuruluna bu yönde bir takdir hakkı tanıyan hükümlerin geçersiz olacağını belirtelim. Zira TTK md.519/2’de ıskat sebebiyle iptal edilen pay senetlerinin bedeli için ödenmiş olan tutarın genel kanuni yedek akçeye ekleneceği emredici şekilde düzenlenmiştir. Bu hususta *Teoman* ise ıskat edilen payları satın alan yeni pay sahibinin payın itibari değerini, varsa itibari değeri aşan agioyu ve ilk pay sahibinin temerrüdü sebebiyle doğan temerrüt faizini ödemesi durumunda önceki pay sahibine yaptığı ödemelerin iade edilmesi gerektiğini ifade etmiştir²²¹.

II. İSKAT İLE BENZER HUKUKİ MÜESSESELERİN KIYASI

A. Limited Ortaklıklarda Çıkarma

Limited ortaklıklarda çıkarma hususuna ilişkin temel düzenleme TTK md.640 hükmüdür. Anılan hükümde iki farklı yol ile bir ortağın limited ortaklıktan çıkarılmasına olanak tanınmıştır. Bunlardan ilki ortaklık sözleşmesinde belirtilecek sebeplere dayanılarak ortağın genel kurul kararıyla ortaklıktan çıkarılması(TTK

²¹⁸ Göle, **a.g.e.**, s.114.

²¹⁹ Değirmenci, **a.g.e.**, s.11-12.

²²⁰ İlgili karar için bkz. Yargıtay TD. E. 2775 K. 2392 T. 8.11.1957. Tuğrul Ansay, “Anonim Şirketler ve Tatbikat (Yargıtay’ın 1958 Senesi Kararları)”, **AÜFHD**, C. XVII, S. 1-4, 1960, s.347.

²²¹ Teoman, **Mütalaalar 1**, s.94; Değirmenci, **a.g.e.**, s.11.

md.640/1), ikincisi ise ortaklığın haklı sebebe dayanan talebine istinaden ortağın mahkeme kararıyla ortaklıktan çıkarılmasıdır(TTK md.640/3).

TTK md.640/1'e istinaden yapılacak çıkarma işleminde hükmün lafzından da açıkça anlaşıldığı üzere ortaklık sözleşmesinde önceden belirtilmiş bir sebebe dayanılması zorunludur. Çıkarmanın önceden öngörölmüş özel bir sebep olmadan diğer ortakların takdiriyle yapılması mümkün değildir. Ortaklık sözleşmesinde öngörölecek olan çıkarma sebepleri yeterli açıklıkta düzenlenmelidir. Aksi halde muğlak olan sebeplere ilişkin ortaklık aleyhine yorum yapılacaktır²²². Ortaklık sözleşmesinde belirlenecek olan çıkarma sebeplerinin haklı sebep niteliği taşımasına gerek yoktur²²³. Nitekim haklı sebeple çıkarma ile ortaklık sözleşmesinde öngörölen sebeple çıkarma ayrı hususlardır ve kanunda da ayrı ayrı düzenlenmişlerdir. TTK md.640/1 hükmüne istinaden ortaklık sözleşmesinde düzenlenebilecek çıkarma sebepleri kuruluşta düzenlenebileceği gibi sözleşme değişikliği yoluyla da düzenlenebilir. Aynı biçimde, çıkarmaya ilişkin kanunun emredici hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla çıkarma usulüne ilişkin düzenlemeler de getirilebilir²²⁴.

TTK md.640/3'te ise ortaklığın haklı sebebe dayanan talebine istinaden mahkeme kararıyla ortaklıktan çıkarılmanın gerçekleşeceği hükme bağlanmıştır. Ortaklığın haklı sebebe dayanan talebe dayanarak mahkemeye başvurma hakkı kanundan doğar. Haklı sebeplerin tahdidi ya da tadadi olarak ortaklık sözleşmesinde belirtilmesine gerek yoktur²²⁵. Nitekim kanunda da haklı sebeplerin neler olduğu açıkça belirtilmemiştir. Genel kabule göre limited ortaklık ortağının ortaklıktan çıkarılmasını gerektirecek başlıca haklı sebepler ortağın şahsı veya davranışının ortaklığın amacına ulaşmasını imkânsız kılması, sadakat yükümlölüğünün ihlal edilmesi, ortakten beklenen yükümlölüklerin ortak tarafından yerine getirilmesini imkânsız kılan durumun meydana gelmesi, ortağın dürüstlük kuralına aykırı hareket ederek ortaklar arası güvenin önemli ölçüde sarsılması ve ortak ile ortaklık arası

²²² Şener, **a.g.e.**, s.772.

²²³ Ersin Çamoğlu, “‘Limited Ortaklıktan Çıkarılma’”, **Batider** 2014, C. XXX, S.3, s.7.

²²⁴ Fatma Betöl Çakır Çelebi, **Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarma**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2021, s.85.

²²⁵ Çakır Çelebi, **a.g.e.**, s.90.

menfaat çatışması nedeniyle uyuşmazlık çıkmasıdır²²⁶. Sayılan sebepler ve benzer mahiyetteki haklı sebeplerin varlığı halinde limited ortaklık genel kurulunda karar alınmak suretiyle dava açılarak mahkemeden ortağın haklı sebeple çıkarılması için istemde bulunulacaktır(TTK md.616/1-h). Nitekim Yargıtay konu ile ilgili bir kararında²²⁷ *“Dava, limited şirketin ortağının haklı sebeple ortaklıktan çıkarılmasına ilişkindir. Mahkemece ileri sürülen hususların haklı sebep teşkil edip etmediği incelenerek davanın reddine karar verilmişse de 6102 sayılı TTK’nın 640. maddesinin 3-f bendi gereğince haklı sebebe dayalı olarak ortağın şirketten çıkarılmasını ancak şirket talep edebilir. Şirketin bu davayı açabilmesi için de aynı Yasa’nın 616/1-h maddesi gereğince genel kurulun bu konuda bir karar vermesi gerekir. Limited şirket ortağının bir başka ortağının şirketten çıkarılmasını isteyebileceğine dair yasada bir hüküm bulunmamaktadır.”* diyerek limited ortaklıktaki ortakların tek başına dava açamayacaklarını belirterek limited ortaklığın genel kurulda karar almak suretiyle dava açabileceğine hükmetmiştir.

TTK md.640’ta düzenlenen genel çıkarma sebeplerine ek olarak limited ortaklık pay sahibinin çıkarılmasına ilişkin kanunda iki düzenleme daha mevcuttur. Bu düzenlemelerden ilki mahkemeden ortaklığın feshini talep eden davacı ortağın, payının gerçek değerinin ödenerek ortaklıktan çıkarılmasına karar verilebilmesini düzenleyen TTK md.636/3’te hükmüdür. İkinci düzenleme ise esas sermaye pay bedellerinin ödenmesi ve bu ödeme borcunu ifa etmemenin sonuçları hakkında anonim ortaklık hükümlerine atıf yapan TTK md.585 hükmüdür.

TTK md.636/3 hükmü esasen limited ortaklığın kişisel niteliği göz önüne alınarak ortağın çoğunluk karşısında konumunu kuvvetlendirmek için düzenlenmiştir²²⁸. Ancak ortağı çoğunluğa karşı kuvvetlendiren bu hükümde

²²⁶ İrfan Baştuğ, **Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması**, İzmir, Ege Üniversitesi Matbaası, 1966, s.55; Nihat Taşdelen, **6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Ortaklıklardan Çıkma Çıkarılma ve Fesih**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012, s.224-225; Güzin Üçışık, *“Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkarılması”*, Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan, İstanbul, MÜ Hukuk Fakültesi Yayınları, 2003, s.200.

²²⁷ Kararın tam metni için bkz. Yargıtay 11. HD. E. 2016/1530 K. 2017/4591 T. 20.09.2017 www.lexpera.com.tr (E.T.:07.06.2021)

²²⁸ Bkz. TTK md.636/3 hükmü gerekçesi.

ortaklığın infisahının önlenmesi amacıyla payın gerçek değerinin ödenmesi suretiyle bir ortaklıktan çıkarma imkânı da getirilmiştir²²⁹.

TTK md.585 hükmünde ise esas sermaye pay bedellerinin ödenmesi, ödeme yeri, ifa borcu, ifa etmemenin sonuçları hakkında TTK'nın anonim ortaklıklara ilişkin hükümlerinin kıyasen uygulanacağı düzenlenmiştir. Buna göre pay bedelini ödemeyen limited ortaklık ortağına TTK md.482 ve 483 hükümleri uyarınca yaptırım uygulanabilecektir. Yargıtay konu ile ilgili bir kararında²³⁰ *“Dava, sermaye koyma borcunu yerine getirmeyen ortağın şirketten çıkarılmasına ilişkindir Ancak, dava açıldığı tarihte yürürlükte bulunan 6102 sayılı TTK'nın 585. maddesi atfıyla uygulanması gereken aynı Yasa'nın 482 ve 483. maddelerinde sermaye koyma borcunu yerine getirmeyen ortağın şirketten ne şekilde çıkarılacağı gösterilmiştir.”* diyerek TTK md.482 ve 483'ün kıyasen uygulanması gerektiğini belirtmiştir²³¹.

Son olarak değinmek gerekir ki limited ortaklıktan ayrılan pay sahibi kendisine, esas sermaye payının gerçek değeri dikkate alınarak bir ayrılmak akçesi ödenmesini talep edebilir(TTK md.641). Ayrılmak akçesinin talep edilebilmesi hususunda limited ortaklık pay sahibinin TTK md.640/1, 640/3 veya 636/3 hükümlerinden hangisine dayanılarak çıkarıldığının bir önemi yoktur. Ancak sermaye koyma borcunu ifa etmemesi nedeniyle TTK md.585'in atfıyla TTK md.482 ve 483 uyarınca ortaklık ile ilişkisi kesilen pay sahibinin ayrılmak akçesi talep edemeyeceğinin kabulü gerekir.

²²⁹ Üçışık, **a.g.m.**, s.190.

²³⁰ Kararın tam metni için bkz. Yargıtay 11. HD. E. 2015/4514 K. 2015/8567 T. 19.06.2015 www.lexpera.com.tr (E.T.:07.06.2021)

²³¹ Yargıtay 11. HD. yukarıda anılan kararına karşı davacı vekilinin karar düzeltme talebi üzerine 08.10.2015 tarihinde verdiği 2015/10533 E. 2015/10189 K. sayılı kararında *“6102 sayılı TTK 1524'üncü maddesi hükmünde sermaye şirketlerinin internet sitesi açma zorunluluğu düzenlenmiş ise de, davacı şirketin internet sitesi açma zorunluluğu olan şirketlerden olmadığına anlaşılmaması karşısında usul ve yasaya uygun olan kararın onanması gerektiğinden davacı vekilinin karar düzeltme talebinin kabulü ile Dairemizin 19.06.2015 gün ve 4514-8567 sayılı kararı kaldırılarak usul ve yasaya uygun mahkeme kararının onanması gerekmektedir.”* diyerek ilk kararını ortadan kaldırmıştır. Bkz. www.lexpera.com.tr (E.T.:07.06.2021)

B. Kollektif ve Komandit Ortaklıklarda Çıkarma

Kollektif ortaklıkta çıkarma, ortaklığın devamlılığını sağlamaya yönelik bir yaptırım olarak tesis edilmiştir. Çıkarma yaptırımıyla, bir ortağın eylem veya işlemleri nedeniyle ortaklığın feshi veya infisahı engellenmeye çalışılmaktadır²³².

Kanunda kollektif ortaklıktan çıkarmaya ilişkin üç farklı sebep öngörülmüştür. Bunlar; ortaklardan birinin iflas etmesi(TTK md.254), ortaklardan birinin kişiliğinde doğan haklı sebeplerin varlığı(TTK md.255) ve süresiz ortaklıklarda ortaklardan birinin ortaklığın feshi ihbarında bulunmasıdır(TTK md.256). Kanunda düzenlenen bu çıkarma sebeplerinin yanı sıra bir ortağın ortaklık sözleşmesinde yer alan açık bir kurala dayanılarak ortaklıktan çıkarılması da mümkündür²³³.

Kollektif ortaklık için öngörülen çıkarma sebeplerinden ilki olan ortaklardan birinin iflas etmesi halinde müflis ortağın payı iflas masasına ödenmek suretiyle çıkarma gerçekleşir ve diğer pay sahipleri arasında kollektif ortaklık varlığını sürdürmeye devam eder(TTK md.254).

Kollektif ortaklıklarda çıkarma sebeplerinden bir diğeri olan haklı nedenlerin varlığı halinde ise haklı sebep kendi üzerinde doğan ortak haricindeki diğer ortaklar oy birliğiyle çıkarma kararı alabilir. Ortaklık sözleşmesinde çıkarma kararının oy birliği yerine oy çokluğuyla alınabileceği kararlaştırılabilir(TTK md.255/1). Çıkarma kararı çıkarılan ortağa noter aracılığıyla tebliğ edilir. Çıkarma kararının tebliğinden itibaren üç aylık süre içerisinde ortaklığa karşı çıkarılmanın iptali davası açılabilir. Üç aylık süre hak düşürücüdür. Çıkarma kararı niteliği itibariyle bir bozucu yenilik doğuran karardır. Çıkarma kararı kural olarak çıkarılan ortağa tebliğ edildiği anda hüküm ve sonuç doğurur ancak iyi niyetli üçüncü kişilere karşı çıkarma kararının ileri sürülebilmesi için tescil ve ilan şarttır²³⁴.

²³² Ersin Çamoğlu, **Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep Kavramı ve Ortağın Haklı Sebeple Çıkarılması**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1976, s.125; Değirmenci, **a.g.e.**, s.14; Şener, **a.g.e.**, s.251.

²³³ Şener, **a.g.e.**, s.251.

²³⁴ Çamoğlu, **Kollektif Ortaklıkta Çıkarma**, s.177; Oğuz İmregün, **Kollektif, Komandit ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar**, İstanbul, Yasa Yayınları, 1989, s.107-108.

Kollektif ortaklıklarda çıkarma yaptırımı uygulanabilecek son durum ise ortaklardan birinin ortaklığın feshi ihbarında bulunmasıdır. TTK md.256'da düzenlendiği üzere ortaklardan birisi ortaklığın feshi ihbarında bulunursa diğer ortakların bu feshi kabul etmeyerek fesih ihbarında bulunan ortağı ortaklıktan çıkarma hakkı vardır. Böyle bir durumda fesih ihbarında bulunan ortak, ortaklıktan çıkarılacak ve geri kalan ortaklar kendi arasında ortaklığa devam edebilecektir.

Kollektif ortaklıklarda çıkarma yaptırımı uygulanırken çıkarma sebebi fark etmeksizin her üç çıkarma sebebinde de ortaklık mevcuduna göre hesap edilecek bir ayrılma payının ödenmesi gerekir²³⁵.

Komandit ortaklıklarda çıkarma kanunda ayrıca düzenlenmemiş, TTK md.328'de kollektif ortaklıkların çıkma ve çıkarılmaya ilişkin hükümlerine atıf yapılmıştır. Bu nedenle kollektif ortaklıklarda çıkarma hususuna ilişkin açıklamalar komandit ortaklıklar için de geçerlidir.

C. Kooperatiflerde Çıkarma

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda ortaklık sıfatının kaybına ilişkin iki ayrı hüküm mevcuttur. Bu hükümler; davranışları kooperatifin kuruluş amacına aykırı olan, kooperatifin varlığını tehlikeye düşüren ve kooperatifin ulaşmak istediği amacı engelleyen ortağın çıkarılmasını düzenleyen KoopK. md.16 hükmü²³⁶ ile sermaye koyma borcu ve sair ödeme yükümlerini yerine getirmeyen ortağın ortaklık sıfatının kendiliğinden kaybını düzenleyen KoopK. md.27 hükmüdür²³⁷.

KoopK. md.16/1 hükmünde, kooperatiften çıkarılmayı gerektiren sebeplerin anasözleşmede açıkça gösterilmesi gerektiği ve bir ortağın anasözleşmede açıkça gösterilmeyen bir sebebe dayanılarak çıkarılamayacağı düzenlenmiştir. Bu

²³⁵ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar I**, N.234.

²³⁶ Ünal Tekinalp, **Kooperatiflerde Ortakların Kişisel Niteliklerinin Önemi, Ortak Sıfatının Kazanılması ve Yitirilmesi**, İstanbul, İÜY, 1972, s.150.

²³⁷ Tekinalp, **Kooperatifler**, s.153.

düzenleme ile ortakların keyfi bir tutumla kooperatiften çıkarılmasının ve çıkarmanın kötüye kullanılmasının önüne geçilmek istenmiştir²³⁸.

Çıkarma yetkisi esasen genel kurula ait olmakla birlikte anasözleşmede düzenlenmek şartıyla bu yetki yönetim kuruluna tanınabilir(KoopK. md.16/2). Genel kurul veya yönetim kurulu tarafından alınan çıkarma kararının gerekçeli olarak tutanağa geçirilmesi ve ortaklık defterine yazılması gerekir. Çıkarma kararının onaylı sureti on gün içinde çıkarılan ortağa tebliğ edilmek üzere notere tevdi edilir.

Çıkarılan ortağın, kararın kendisine tebliğ edilmesinden itibaren üç ay içinde itiraz davası açma hakkı vardır. Çıkarma kararı, yönetim kurulunca alınmış ise ortak, doğrudan dava yoluna gitmek yerine üç aylık süre içinde genel kurula da itiraz edebilir. Çıkarma kararına karşı genel kurula itiraz edildiği takdirde, yönetim kurulunun çıkarma kararı aleyhine itiraz davası açamaz ancak itiraz üzerine genel kurul tarafından verilecek karara karşı itiraz davası hakkı saklı tutulmuştur.

Çıkarma kararı kesinleşinceye kadar haklarında çıkarma kararı alınan ortakların hak ve yükümlülükleri devam eder. Çıkarılan ortak ile kooperatif arasında KoopK. md.17 kapsamında bir hesaplaşma yapılır ve çıkarılan ortaya uygun bir ayrılma payı ödenir²³⁹.

KoopK md.27’de ise, sermaye koyma borcu ve sair ödeme yükümlerini yerine getirmeyen ortağın ortaklık sıfatını kendiliğinden kaybedeceği hüküm altına alınmıştır. Bir ortağın sermayeye katılma borcu kooperatif anasözleşmesi çerçevesinde belirlenmektedir. Sermaye koyma borcunun yanı sıra hükümde bahsedilen sair ödeme yükümleri ise ortaklık sıfatı sebebiyle doğan giriş ödenti, yıllık ödenti, dönemsel ödenti, yedek akçeler karşılığı ve ek ödemelere karşılık gelmektedir²⁴⁰.

Ortaklık sıfatının kendiliğinden kaybının düzenlendiği KoopK. md.27’deki usul emredici nitelik taşımaktadır. Bu hükme istinaden ortaklık sıfatının kaybının söz

²³⁸ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1834a.

²³⁹ Kooperatiflerde ayrılma payı için ayrıca bkz. Tekinalp, **Kooperatifler**, s.167 vd.

²⁴⁰ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1846.

konusu olabilmesi için hükümde düzenlenen usulün izlenmesi zorunludur²⁴¹. KoopK. md.27'ye göre sermaye koyma borcu veya sair ödemelerle yükümlü olan ortağa uygun bir süre verilerek borcunu ifa etmesi talep edilir. Bu talep yazılı olarak elden veya taahhütlü mektupla ilgili ortağa bildirilir. Söz konusu talebin ortağa yazılı olarak elden veya taahhütlü mektupla bildirilmesi mümkün değilse ilanla bildirme yoluna gidilebilir.

KoopK. md.27'de öngörülen usule uygun şekilde borcun ifası talep edilmesi rağmen ortak borcunu ifa etmemişse kooperatif tarafından ikinci bir talepte daha bulunulur. İkinci talep de ilk talepte izlenen usule göre ilgili ortağa bildirilir. İlk talepteki usule ek olarak borcun bir ay içerisinde ifa edilmemesi halinde KoopK. md.27 uyarınca ortaklık sıfatının kendiliğinden kaybolacağı ihtar eklenir²⁴². Ortağa verilen bir aylık süre içerisinde borç ifa edilmezse ortaklık sıfatı kendiliğinden kaybolur²⁴³.

Doktrinde *Tekinalp*, KoopK. md.27 kapsamında ortaklık sıfatının kendiliğinden kaybının anlamı ve hukuki niteliğine ilişkin tespitlerde bulunurken bu hükümde öngörülen yaptırımın bir çeşit ıskat olduğunu ifade etmiştir²⁴⁴. Yazara göre, ortaklık sıfatının kendiliğinden kaybının bir çeşit ıskat olması itibariyle, KoopK. md.27 kapsamında ortaklık sıfatını yitiren bir kişi o zamana kadar yapmış olduğu ödemeleri geri alamayacağı gibi ayrılma payından da yoksun kalacaktır²⁴⁵.

Kanaatimizce ise KoopK. md.17/3 hükmünün varlığı karşısında yazarın bu görüşüne katılmak mümkün değildir. Zira KoopK. md.17/3 hükmünün ortaklık

²⁴¹ Tekinalp, **Kooperatifler**, s.163.

²⁴² Tekinalp, **Kooperatifler**, s.164.

²⁴³ Yargıtay KoopK. md.27 uyarınca ortaklık sıfatının kendiliğinden kaybının söz konusu olabilmesi için ortağa gönderilen ihtaradaki borç miktarıyla gerçek borç miktarının örtüşmesini aramaktadır. Yargıtay'ın konu ile ilgili içtihatlarından birisi şöyledir: '*Dairemizin yerleşmiş uygulamalarına göre, ihtarlarda belirtilen borcun gerçek borcu yansıtmaması, ihtar edilen borç ile gerçek borç arasında fahiş bir farkın bulunmaması gerekir.*' Yargıtay 11. HD. E. 2006/10206 K. 2007/13240 T. 23.10.2007 www.lexpera.com.tr (E.T.:23.06.2021)

²⁴⁴ Tekinalp, **Kooperatifler**, s.161-162. Karşı görüşte Eriş ise KoopK. md.27'deki düzenlemenin de ortaklıktan çıkarma işlemine eşdeğer olduğunu ifade etmiştir. Yazara göre kanun koyucu tarafından hükmün önceki halinin lafzında geçen 'ortaklık hak ve sıfatları elinden alınır' dizesi yerine 'ortaklığı kendiliğinden düşer' dizesinin eklenmesine karşın kanun gerekçesinde bu değişikliğe ilişkin bir açıklamada bulunulmaması bu iki ifade ile kast edilenin aynı olduğuna işaret etmektedir. Yazar 'ortaklık hak ve sıfatları elinden alınır' ifadesinin de ortaklıktan çıkarma ile eşdeğer olduğunu ifade etmiştir. Gönen Eriş, **Uygulamalı Kooperatifler Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayınları, 1998, s.665.

²⁴⁵ Tekinalp, **Kooperatifler**, s.162.

sıfatının kendiliğinden yitilmesi durumunda uygulanmasını engelleyecek kanunda açık bir düzenleme veya haklı bir gerekçe yoktur. KoopK. md.17/3 hükmünde çıkarılan ortağın sermaye veya mevduatından kısmen veya tamamen yoksun bırakılamayacağı düzenlenmişken ortaklık sıfatının kendiliğinden kaybında da ortağın kısmi ödemelerinden doğan haklarını yitirmediğinin kabulü gerekir²⁴⁶.

Son olarak belirtmek gerekir ki; kooperatifin sermayesi anonim ortaklıklardaki gibi paylara bölünmüş değildir ve bu sebeple de ortaklık sıfatını yitiren pay sahibi yerine yeni bir ortak alınması zorunluluğu yoktur²⁴⁷.

III. İSKATIN HUKUKİ NİTELİĞİ

Iskat, ilk olarak sözleşme cezası olarak nitelendirilmiştir. Daha sonradan pay sahibinin temerrüdü nedeniyle sözleşmeden dönme, borçlu temerrüdü ve ortakasal niteliklere sahip kendine özgü bir müessese olarak nitelendirilmiştir²⁴⁸.

Iskatın hukuki nitelik itibarıyla sözleşme cezasına, tam iki taraflı sözleşmelerde dönmeye, limited ortaklıklarda çıkarmaya, kollektif ve komandit ortaklıklarda çıkarmaya ve kooperatiflerden çıkarmaya benzeyen yönleri bulunmaktadır. Ancak ıskat, anılan hukuki müesseselerin hiçbirisiyle birebir örtüşmediği gibi benzer müesseselerden önemli noktalarda farklılık göstermektedir.

Iskat ile yukarıda anılan diğer hukuki müesseseler mukayese edilirken ilk olarak ıskatın düzenlenme amacı ele alınmalıdır. Daha önce de değindiğimiz üzere ıskatın düzenlenme amacı ortaklığa taahhüt edilen ve henüz ifa edilmeyen bakiye sermayenin kanunda ve ortaklık esas sözleşmesinde düzenlenen süreler içerisinde ortaklığa kazandırılmasıdır. Buna karşın ıskat ile benzer müesseselerden olan çıkarmanın amacı ise ortaklığın feshinin engellenmesidir. Yine bu doğrultuda, ıskat

²⁴⁶ Abdülkadir Arpacı, **İçtihatlı Kooperatifler Kanunu ve Açıklamaları**, İstanbul, Genişletilmiş 2. Baskı, Temel Yayınları, 1995, s.125.

²⁴⁷ Tekinalp, **Kooperatifler**, s.162.

²⁴⁸ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1061.

yaptırımıyla sadece bedeli ödenmeyen paya ilişkin işlem yapılırken, çıkarma işleminde pay sahibinin tüm paylarına ilişkin işlem yapılmaktadır.

Iskat ile çıkarma hukuki sonuçları bakımından da birbirlerinden ayrılmaktadır. Öyle ki; ıskat edilen pay sahibi yaptığı kısmi ödemelerden mahrum bırakılıp pay bedelinin temin edilemeyen kısmından sorumlu tutulmaya devam ederken çıkarmada, çıkarılan ortağın böyle bir yükümlülüğü yoktur ve ayrıca ayrılma payına hak kazanmaktadır.

Doktrinde *Göle*, pay sahibi ile ortaklık arasında kurulan ilişkinin kural olarak eksik, istisnai olarak ise tam iki taraflı sözleşmelere benzemesi nedeniyle ıskatın TBK md.125 anlamında sözleşmeden dönmeye benzediğini ifade etmiştir. Ancak bu benzerliği ifade etmekle birlikte yazar, ıskatın anonim ortaklıklar hukukuna özgü bir müessese olduğunu belirtmiştir²⁴⁹.

Değirmenci de, anonim ortaklıklarda pay sahibinin kişiliğinin bir öneminin bulunmamasına, anonim ortaklığın esas sermayesinin paylara bölünmüş olmasına ve anonim ortaklıkta merkez kavramın pay olmasına vurgu yaparak ıskatı, pay bedelinin ödenmesine temerrüde düşülmesi sonucunda uygulanan anonim ortaklığa özgü ve ortaklık yapısına uygun bir yaptırım olarak nitelendirmiştir²⁵⁰.

Iskatın gerek düzenlenme amacı gerekse de sonuçları yönünden benzer müesseselerle önemli ölçüde ayrılıyor olması ve anonim ortaklığın ortakların kişiliğinden bağımsız olarak pay kavramı üzerine kurulu olmasına yukarıda değinmiştik. *Kanaatimizce*, bu iki husus birlikte değerlendirildiğinde, ıskat yaptırımını anonim ortaklıkların ihtiyacını karşılayan kendine özgü bir borçlu temerrüdü yaptırımı olarak nitelendirmek mümkündür.

²⁴⁹ Göle, **a.g.e.**, s.116-117.

²⁵⁰ Değirmenci, **a.g.e.**, s.19-20.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ISKATIN UYGULANMA ŞARTI VE USULÜ

I. SERMAYE KOYMA BORCUNDA TEMERRÜDE DÜŞÜLMESİ

A. Genel Olarak

Sermaye koyma borcunda temerrüt hususuna²⁵¹ ve ıskatın sadece sermaye koyma borcunda temerrüt halinde uygulanabilecek bir yaptırım²⁵² olduğuna daha önce değinmiştik.

Iskatın nakdi sermaye koyma borcunda temerrüt halinde uygulanacağı noktasında doktrinde veya uygulamada bir uyuşmazlık yoktur. Nitekim TTK md.483'te geçen “...pay sahibinin temerrüde konu olan tutarı bir ay içinde ödemesi...” ve “...yeni pay sahibinin ödemelerinden açık kalan tutar için şirkete karşı sorumludur.” gibi ifadelerden de anlaşılabacağı üzere kanun koyucu nakdi sermaye koyma borcunda temerrüt halinde ıskat yaptırımının uygulanacağını açıkça kanunda düzenlemiştir.

Burada esasen irdelenmesi gereken husus aynı sermaye koyma borcunda temerrüde düşülmesi halinde ıskat yaptırımının uygulanıp uygulanmayacağıdır. Kanunda, aynı sermaye koyma borcunda temerrüt halinde ıskatın uygulanmasını öngören veya aynı sermaye koyma borcunda temerrüt halinde ıskatın uygulanmasını açıkça yasaklayan bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak, TTK md.482 ve 483'ün sadece bir para borcu esas alınarak düzenlenmiş olması ıskatın sadece nakdi sermaye koyma borcunda temerrüt halinde uygulanabileceği izlenimi vermektedir²⁵³.

²⁵¹ İlgili kısım için bkz. İkinci Bölüm, I, ‘Sermaye Koyma Borcunda Temerrüt’.

²⁵² İlgili kısım için bkz. Üçüncü Bölüm, I, ‘Iskat Kavramı’.

²⁵³ Değirmenci, a.g.e., s.24.

B. İskatın Ayni Sermaye Koyma Borcunda Temerrüt Halinde Uygulanması

İskatın ayni sermaye koyma borcunda temerrüt halinde uygulanıp uygulanmayacağı tartışmalıdır. Kanunda ayni sermaye koyma borcunda temerrüt halinde ıskatın uygulanacağı açıkça düzenlenmediği için bu hususta görüş ayrılıkları söz konusudur.

Ayni sermaye koyma borcunda temerrüt halinde ıskatın uygulanıp uygulanmayacağının kanunda açıkça düzenlenmemesinden bağımsız olarak; doktrinde bir görüş ayni sermaye koyma borcunda temerrüt halinde ıskatın uygulanamayacağı yönündedir. Bu görüşe göre, pay sahibi tarafından taahhüt edilen ayni değerler ortaklığın tüzel kişilik kazanmasıyla birlikte ortaklık tarafından iktisap edilmiş olunur ve bir tescilsiz iktisap söz konusudur²⁵⁴. Tescilsiz iktisap halinin doğal sonucu olarak da ayni sermaye koyma borcunda temerrüt meydana gelmesi mümkün değildir. Zira bu görüşe göre ayni sermaye koyma borcu ortaklığın tüzel kişilik kazanmasıyla birlikte ifa edilmiştir. *İmregün*, bu görüşünü eTK md.285 hükmünde dayandırmak suretiyle ileri sürmüştür. Ancak yürürlükte bulunan TTK md.128/5 uyarınca ortaklığın, bir ayni sermaye olan taşınmaz üzerinde tasarrufta bulunabilmesi için tapu siciline tescil şarttır. Bu sebeple tescilsiz iktisap halinin kabulü mümkün değildir.

Doktrindeki hâkim görüş ıskatın, nakdi sermaye koyma borcunda temerrütte olduğu gibi ayni sermaye koyma borcunda temerrüt halinde de uygulanabileceği yönündedir²⁵⁵.

Arıcı, ıskat hükümlerinin nitelik itibariyle ayni sermaye koyma borcunda kıyasen uygulanabileceğini ifade etmiştir²⁵⁶. *Değirmenci* ise bu görüşe karşı çıkarak

²⁵⁴ Oğuz İmregün, **Bilirkişi Raporları (1983-1984)**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2000, s.46.

²⁵⁵ Yaşar Karayalçın, “Para Değerinde Değişmeler – Yabancı Sermaye ve Anonim Şirketlerde Aynî Pay”, **Prof. Dr. Mahmut Koloğlu’ya 70’inci Yaş Armağanı**, Ankara, AÜHFY, 1975, s.525; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1065; Arslanlı, **Anonim Şirketler**, s.206; Domaniç, **TTK Şerhi**, s.1175; Değirmenci, **a.g.e.**, s.25-26; Yavuz Yılmaz, “**Anonim Şirkette Ortağın İskatı**”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi SBE, 1998, s.19.

²⁵⁶ M. Fatih Arıcı, “Anonim Ortaklıkta Nakit Dışı Sermaye Taahhüdünün İmkânsızlığının Hükümleri”, **Prof. Dr. Özer Seliçi’ye Armağan**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2006, s.120.

ıskat hükümlerinin istisnai düzenlemeler olduğuna vurgu yaparak ıskatın aynı sermaye koyma borcunda temerrütte “kıyasen” değil doğrudan doğruya uygulanacağını belirtmiştir²⁵⁷.

Kanaatimizce de ıskat hükümleri aynı sermaye borcunda temerrüt halinde kıyasen uygulanmalıdır. Zira aynı sermaye borcunda temerrüt için kanunda doğrudan doğruya uygulanacak bir hüküm bulunmamaktadır. TTK md.480-481-482-483 hükümleri nakdi sermaye esas alınarak düzenlenmiştir. Burada kanunda hiç düzenlenmeyen aynı sermayede ıskat müessesine ilişkin bir doğrudan doğruya uygulamadan söz edilemez²⁵⁸. Pek tabii ki nakdi sermaye ve aynı sermayenin anonim ortaklık yönünden önemi aynı ağırlıktadır. Nakdi sermaye veya aynı sermayenin birbirine bir üstünlüğü yoktur. Her iki sermaye çeşidinin de ortaklık için işlevi(ortaklığın faaliyetlerini sürdürmesi, alacaklıların korunması vs.) aynıdır.

Öte yandan, *Değirmenci* kıyasen uygulamanın kabulü halinde, tali mükellefiyetlerin yerine getirilmemesi, pay sahipleri sözleşmesine aykırı davranılması veya sadakat yükümlülüğün ihlal edilmesi halinde de ıskat yaptırımının uygulanabilmesinin önünü açabileceğini ve bu durumun kabul edilemez nitelikte olduğunu ifade etmiştir. Bu hususta belirtmek gerekir ki; ıskatın kıyasen aynı sermaye koyma borcunda temerrüt halinde uygulanması, kıyas çemberinin gereğinden fazla genişletilerek ıskatın emredici niteliğine aykırı bir sonuca varılmasını gerektirmez. Anonim ortaklık için nakdi ve aynı sermaye koyma borcu aynı önem basamağında yer alırken tali mükellefiyetler ve sadakat borcu gibi yükümlülükler önem basamağı olarak daha geri planda kalmaktadır. Başka bir deyişle nakdi sermaye ile aynı sermaye arasında yapılan kıyas, aynı öneme sahip iki husus arasında “yatay bir kıyas” iken sermaye koyma borcu ile tali mükellefiyetler arasında yapılacak bir kıyas “dikey bir kıyas” olacaktır ve pek tabii ki kıyastan beklenen sonucu vermeyecektir.

²⁵⁷ Değirmenci, a.g.e., s.24.

²⁵⁸ Arıcı, *İmkânsızlık*, s.106, dn.16.

C. Aynı Sermaye Borcunda İmkânsızlığın İskata Etkisi

Anonim ortaklıklarda aynı sermaye borcunda imkânsızlığın hükümleri kanunda özel olarak düzenlenmemiştir. Doktrinde de aynı sermaye borcunda imkânsızlığın ne tür hüküm ve sonuçlar doğuracağı tartışmalıdır. Bu sebeple aynı sermaye borcunun imkânsızlık nedeniyle ortadan kalkıp kalkmadığı, aynı sermaye borcunun nakdi sermaye borcuna dönüşmesi ve imkânsızlığın ıskatın uygulanmasına etkileri gibi hususlar irdelenmelidir²⁵⁹.

Doktrinde bir görüş aynı sermaye koyma borcunda imkânsızlık halinde borcun nakde dönüşmesinin mümkün olmadığını savunmaktadır. Bu görüşü ilk olarak ileri süren *Arslanlı* 'ya göre aynı sermaye koyma borcunda imkânsızlık halinde izlenmesi gereken tek yol sermaye azaltılmasına gitmektir. Zira yazara göre pay sahibinin muvafakati alınmak suretiyle esas sözleşme değiştirilmeden aynı sermaye borcu nakdi sermaye borcuna dönüşmez²⁶⁰. *Bahtiyar* da, aynı sermayenin ifa edilmesinin imkânsız olması durumunda pay sahibinin borcundan kurtulacağını ve ortaklık sıfatını kaybedeceğini ifade etmiştir. Yazara göre bu durumda yapılması gereken imkânsızlaşan sermaye taahhüdü kadar sermaye azaltılmasıdır²⁶¹.

Doktrinde savunulan diğer bir görüşe göre ise aynı sermayenin ifa edilmesinde imkânsızlık halinde pay sahibinin sermaye koyma borcundan kurtulduğundan söz edilemez. Ortaklığa sermaye olarak getirilmesi gereken aynı sermayenin iyi niyetli üçüncü kişilerin elinde olması, zayi olması veya esasen hiç mevcut olmamış olması halinde ortaklık tarafından çeşitli ihtimaller söz konusudur. *Domaniç* 'e göre bu ihtimallerden ilki, aynı sermayeye biçilen değer nakit olarak ortaklardan tahsil edilmesidir. İkinci ihtimal ise TTK md.482-483 (eTK md.407-408) hükümlerinin uygulanmasıyla iktara rağmen aynı sermayeyi tevdi ve teslim etmeyen ortağın pay sahipliğinden ıskat edilmesidir²⁶².

²⁵⁹ Aynı sermaye borcunda imkânsızlığın hüküm ve sonuçlarına ilişkin detaylı inceleme için bkz. Arıcı, **İmkânsızlık**, s.103-126.

²⁶⁰ Arslanlı, **Anonim Şirketler**, s.205-206.

²⁶¹ Bahtiyar, **Anasözleşme**, s.92-93.

²⁶² Hayri Domaniç, **Adi – Kollektif ve Komandit Şirketler**, Genişletilmiş Dördüncü Bası, İstanbul, Eskin Matbaası, 1988, s.218.

Arıcı da pay sahibinin taahhüt ettiği aynı sermayenin çeşitli sebeplerle aynen ifasının mümkün olmadığı hallerde sermaye borcunun ortadan kalkmayacağını ifade etmiştir²⁶³. Yazara göre TBK'daki ifa imkânsızlığına ilişkin hükümler anonim ortaklıkta sermaye taahhüdüne ancak kıyasen ve uygun düştüğü ölçüde uygulanabilecektir. Aynı sermaye borcundaki imkânsızlık hâlinde, TBK md.136 hükmüne dayanılarak pay sahibinin ortaklığa karşı borcunun sona ereceği ve ortaklıkla arasındaki hukuki ilişkinin ortadan kalkacağı sonucuna ulaşılması mümkün değildir²⁶⁴. TTK md.549 hükmü ile öngörülmüş bir sorumluluğun varlığı karşısında payın nominal değerinin aynı sermaye ile karşılanmadığından bahisle pay sahibinin ortaklıktan çıkmış sayılması kabul edilebilir değildir. Ortağın iradesi dışında pay sahipliği sıfatının yitirilmesi için bir kanuni düzenleme gerekir. Bu düzenleme de TTK md.482 ve 483'te ıskat hükümleri olarak öngörülmüştür. Pay sahibinin iradesi olmaksızın pay sahipliği sıfatı ancak ıskat ile yitirilir. Kanunda pay sahipliği sıfatının yitirilmesine ilişkin emredici şekilde düzenlenen hükümlerin varlığına rağmen aynı sermaye borcunda imkânsızlığın pay sahipliği sıfatının kendiliğinden kaybı sonucunu doğuracağını kabul edilmesi isabetli olmaz²⁶⁵. Pay sahibi tarafından taahhüt edilen aynı sermayenin aynen ifası mümkün değilse nakden ifa edilmesi zorunludur. Bu zorunluluk sermayenin sağlanması ilkesinin bir gereğidir²⁶⁶.

Aynı sermaye borcunun imkânsızlık nedeniyle nakde dönüşmesinin özellikleri ve hükümlerine ilişkin değerlendirmelerde bulunan *Arıcı*, imkânsızlık nedeniyle aynı sermaye borcunun nakdi sermaye borcuna dönüştüğünü ve bu sonucun doğumu için pay sahibinin muvafakatinin gerekli olmadığını, burada pay sahibinin kusurunun bulunup bulunmasının bir önem arz etmediğini, aynı sermaye borcunun nakde dönmesi sebebiyle ıskat hükümlerinin doğrudan uygulama alanı bulacağını, nakit dışı sermaye anlaşmasının imkânsızlık nedeniyle geçersiz olmasının pay sahipliği sıfatını etkilemeyeceğini, ortaklık esas sözleşmesinin geçerli olmaya devam edeceğini ifade etmiştir²⁶⁷.

²⁶³ Arıcı, **İmkânsızlık**, s.109.

²⁶⁴ Arıcı, **İmkânsızlık**, s.111.

²⁶⁵ Arıcı, **İmkânsızlık**, s.112-113.

²⁶⁶ Arıcı, **İmkânsızlık**, s.114.

²⁶⁷ Arıcı, **İmkânsızlık**, s.119-123.

Çonkar da, aynı sermaye taahhüdünün imkânsızlaşmasıyla pay sahibinin sermaye koyma borcunun sona ermeyeceği ve pay sahibinin nakdi sermaye koyma borcu ile yükümlü olmaya devam edeceği yönünde görüş bildirmiştir. Yazara göre, her ne kadar imkânsızlık halinde borç sona erse de, bu konu özelinde sona eren borç pay sahibinin ortaklığa iştirak etmeye yönelik borcu değil bu borcunu nasıl ifa edeceğine ilişkin aynı sermaye borcudur. Bu sebeple imkânsızlık nedeniyle aynı sermaye koyma borcu sona erse de katılma sözleşmesi hükmünü devam ettirdiği için aynı sermayenin yerini nakdi sermaye borcu almaktadır²⁶⁸.

Kanaatimizce, aynı sermaye borcunun imkânsızlaşması halinde pay sahibinin sermaye koyma borcu ortadan kalkmayacağı gibi sırf bu nedenle doğrudan doğruya pay sahipliği sıfatı da sona ermez. Aynı sermaye borcunun aynen ifa edilmesi ihtimalinin ortadan kalktığı bir durumda aynı sermaye borcunun nakdi sermaye borcuna dönüşür.

Aynı sermayenin nakdi sermayeye dönüşeceği hususunun kanunda açıkça düzenlenmemiş olması, aynı sermaye borcunun nakdi sermaye borcuna dönüşmeyeceği şeklinde yorumlanmamalıdır. Zira aynı sermaye yerine nakdi sermaye getirilmesi halinde de ortaklık bu sermayeyi amaç ve ihtiyaçları doğrultusunda kullanacaktır. Ayrıca şartları oluşması halinde aynı sermayenin imkânsızlığı sebebiyle ortaklığın tazminat talebi de saklıdır(TTK md.482/4). Nakdi sermaye ile aynı sermayenin birbirine bir üstünlüğü olmadığına ve bu iki sermaye çeşidi arasında bir öncelik-sonralık ilişkisi de söz konusu olmadığına göre imkânsızlaşan aynı sermaye borcunun nakdi sermayeye dönüşmesinin önünde hiçbir engel yoktur.

Aynı sermaye koyma borcunda temerrüt halinde kıyasen uygulanan ıskat hükümleri aynı sermayenin imkânsızlık nedeniyle nakdi sermaye borcuna dönüşmesi halinde doğrudan doğruya uygulanır. Aynı sermaye koyma borcunun imkânsızlık nedeniyle nakdi sermaye koyma borcuna dönüşmesi durumunda TTK md.483 uyarınca gönderilecek ihtarda aynı sermayenin ifası değil pay bedelinin nakden ifası

²⁶⁸ Çonkar, *a.g.e.*, s.563-564.

talep edilir²⁶⁹. Son olarak belirtmek gerekir ki; aynı sermaye borcunun nakde dönüşüp dönüşmediği hususunda taraflar arasında bir ihtilaf bulunması halinde TTK md.482-483 kapsamında gönderilecek ihtarda aynen ifanın talep edilmesi gerekir. Bu durumda imkânsızlık nedeniyle aynı sermaye koyma borcunun nakdi sermaye koyma borcuna dönüştüğünün ispat yükü pay sahibinin üzerinde olacaktır²⁷⁰.

II. PAY SAHİPLİĞİNDEN ISKAT USULÜ

A. Iskatı Uygulayacak Organ

Iskat prosedürünü uygulama ve ıskat kararı alma yetkisinin yönetim kurulunda olduğu TTK md.482 ve 483'te açıkça düzenlenmiştir. Iskatı uygulayacak organa ilişkin değerlendirme ve tespitlerde bulunulurken irdelenmesi gereken husus kanunda açıkça yönetim kuruluna tanınan ıskatı uygulama yetkisinin genel kurula veya Murahhaslara devredilmesinin mümkün olup olmadığıdır.

Anonim ortaklığın kural olarak yönetim kurulu tarafından yönetileceği ve temsil edileceği TTK md.365'te düzenlenmiş olup TTK md.367'de de yönetim kurulunun görev ve yetkilerini bir veya birkaç yönetim kurulu üyesine ya da üçüncü kişiye devredebileceği hüküm altına alınmıştır. Ancak yönetim hakkının devredilebilmesi için devredilecek yetkinin yönetim kurulunun münhasır yetkilerinden olmaması gerekir²⁷¹. TTK md.375'te yönetim kurulunun devredilemez ve vazgeçilemez görev ve yetkileri sıralanmıştır. Anılan hükümde yönetim kurulunun devredilemez ve vazgeçilemez görev ve yetkileri arasında ıskata yer verilmemiştir. TTK md.375 hükmü ile getirilen düzenleme önceki kanun döneminde bulunmamaktadır.

²⁶⁹ Arıcı, **İmkânsızlık**, s.120.

²⁷⁰ Arıcı, **İmkânsızlık**, s.121.

²⁷¹ İmregün, **Anonim Ortaklıklar**, s.208; Helvacı, **Sorumluluk**, s.79; Ersin Çamoğlu, **Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukukî Sorumluluğu (Kamu Borçlarından Sorumluluk İle)**, Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş İkinci Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007, s.182-183; Sait Kemal Mimaroglu, **Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukukî Mes'uliyeti**, Ankara, AÜSBFY, 1967, s.82.

Doktrinde hâkim görüş ıskatın yönetim kurulunun münhasır yetkileri arasında bulunduğu ve devredilemez nitelikte bir yetki olduğu yönündedir²⁷². Gerçekten de, her ne kadar TTK md.375'te devredilemez yetkiler arasında ıskat sayılmamış olsa da ıskatın yönetim kurulu tarafından uygulanacağını TTK md.482 ve 483'te açıkça düzenlenmiş olması ve ıskat hükümlerinin emredici niteliği bir arada değerlendirildiğinde ıskatın yönetim kurulunun münhasır yetkileri arasında olduğunu kabulü gerekir.

Iskat kararı alma yetkisi murahhaslara bırakılamadığı gibi bu yetkinin genel kurula devredilmesi de mümkün değildir. Zira genel kurulun yetkilerinin ortaklık esas sözleşmesiyle genişletilebilmesi için genel kurula devredilecek yetkilerin devreden organa özgü yetkiler olmaması ve devrin ilgili hukuki işlemin niteliğiyle bağdaşması gerekir²⁷³.

Iskatın niteliği göz önüne alındığında ıskat kararının alınması ve uygulanması yetkisinin genel kurula bırakılmasının mümkün olmadığı kabul edilmelidir. Genel kurul gibi ağır çalışan bir organın ıskat sürecini yönetmesi beklenemez. Ayrıca genel kurul, ıskatın uygulanmasının ortaklık açısından gerekli ve yararlı olup olmadığına karar verecek konumda da değildir.

B. Iskatın Uygulanma Zamanı

Iskatın uygulanma zamanına ilişkin kanunda bir düzenleme yoktur. Doktrindeki genel kabule göre ıskatın anonim ortaklığın kuruluş ve tasfiye aşamalarında uygulanması mümkün değildir. Zira ıskatın uygulanabilmesi için ortaklık paylarının oluşmuş olması gerekir. Anonim ortaklık tescil edilmeden önce kurucular arasındaki ilişkinin adi ortaklık olması ve henüz pay mevkileri oluşmaması

²⁷² Domaniç, **TTK Şerhi**, s.527; İmregün, **Anonim Ortaklıklar**, s.207-208; Mimaroglu, **a.g.e.**, s.51; Helvacı, **Sorumluluk**, s.53.

²⁷³ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar I**, N.665; İmregün, **Anonim Ortaklıklar**, s.102; Halil Arslanlı, **Anonim Şirketler II, Anonim Şirketin Organizasyonu**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1959, s.4; Değirmenci, **a.g.e.**, s.39.

nedeniyle ıskatın uygulanması da söz konusu olmayacaktır²⁷⁴. Karşı görüşte *Çelik* ise ıskatın uygulama alanının sadece faaliyet aşamasıyla sınırlandırılmasını haklı kılacak kanuni gerekçelerin mevcut olmadığını ifade ederek ıskatın kuruluş ve tasfiye aşamalarında da uygulanabileceğini ileri sürmektedir²⁷⁵. *Kanaatimizce* de, henüz pay mevkilerinin oluşmadığı bir zaman diliminde ve bir adi ortaklık söz konusuysa, anonim ortaklığa özgü olan ve paya uygulanan bir yaptırımın uygulama alanı bulması mümkün değildir.

ıskatın uygulanma zamanına ilişkin olarak asıl irdelenmesi gereken husus ıskatın tasfiye aşamasında uygulanıp uygulanamayacağıdır. Anonim ortaklığın kanunda veya esas sözleşmede öngörülmüş olan sona erme hallerinden birinin gerçekleşmesi halinde ortaklık sona erer ve tasfiye süreci başlar. Tasfiye süreci, anonim ortaklığın sona ermesiyle başlayıp ortaklığın sicilden terkin edilmesine kadar olan zaman dilimini ifade eder. Ortaklık tasfiye sürecine girdikten sonra aktif amacı sona erer ve bu noktada artık ortaklığın amacı malvarlığını paraya çevirme, borçları ödeme ve bakiye değer kalması halinde bunu pay sahiplerine dağıtmaktan ibarettir²⁷⁶.

Ortaklığın tasfiye sürecine girmesiyle ortaklık amacıyla önemli değişiklikler meydana geldiği gibi; TTK md.533'te açıkça düzenlendiği üzere tasfiye halindeki ortaklığın pay sahipleriyle olan ilişkileri de tasfiye amacıyla sınırlandırılmıştır.

Doktrinde *Karahan* anonim ortaklığın tasfiye sürecinde sermaye koyma borcunda temerrüde düşen pay sahibine karşı TTK md.482 ve 483'ün uygulanabileceğini belirtmiştir²⁷⁷. *Tekinalp* de tasfiye sürecinde pay bedellerinin henüz ödenmemiş kısmının tahsili için icra takibine girilebileceğini ifade etmiştir²⁷⁸.

²⁷⁴ Göle, **a.g.e.**, s.115-116; Değirmenci, **a.g.e.**, s.35; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1060; Doğanay, **a.g.e.**, s.1223.

²⁷⁵ Çelik, **a.g.e.**, s.111.

²⁷⁶ Özlem Karaman Coşgun, **Anonim Şirketin Tasfiyesi**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, s.20; Sami Karahan, **Anonim Şirketlerde Tasfiye**, Konya, Mimoza Yayınları, 1998, s.16; Yedigâr İzmirli, **Türk Ticaret Kanununa Göre Tasfiye Memurlarının Görev Yetki ve Sorumlulukları**, Ankara, Gazi Kitabevi, 2001, s.12; İmregün, **Anonim Ortaklıklar**, s.483; Anonim ortaklıklarda tasfiye kavramı ve özellikleri için ayrıca bkz. Gamze Çakı, **Anonim Ortaklık Tasfiyesinde Alacaklıların Korunması**, Ankara, Seçkin, 2020, s.27 vd.

²⁷⁷ Karahan, **a.g.e.**, s.196.

²⁷⁸ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1587.

Kanaatimizce, ıskat yaptırımı anonim ortaklığın sadece faaliyet aşamasında uygulanabilecek bir yaptırımdır. Zira ıskatın meydana getirdiği sonuçlar ile tasfiye amacı örtüşmemektedir. Öyle ki hiç kimse tasfiye haline girmiş olan bir ortaklığa katılmak istemeyecektir. Bu sebeple sermaye koyma borcunda temerrüdün diğer sonuçlarından farklı olarak ıskat yaptırımının tasfiye aşamasında uygulanmayacağına kabulü gerekir.

C. Iskatın Uygulanmasında Eşit İşlem İlkesi

Anonim ortaklıklara hâkim olan temel ilkelerden birisi olan eşit işlem ilkesi pay sahibinin yararına olan ancak pay sahibine sübjektif bir hak tanımayan ortaklık iradesini objektif olarak sınırlandıran, ahlak ve dürüstlük gibi genel bir ilkedir²⁷⁹. Eşit işlem ilkesi kanunda açıkça düzenlenmiştir. TTK md.357 uyarınca anonim ortaklık pay sahipleri *eşit şartlarda* eşit işleme tabi tutulur.

Sermaye koyma borcunda temerrüt halinde uygulanacak yaptırımlar arasında bir seçim yapılırken eşit işlem ilkesinin dikkate alınmasıyla ilgili değerlendirmelere geçmeden önce belirtmek gerekir ki; pay sahiplerinden bakiye sermaye koyma borcunun ifası talep edilirken eşit işlem ilkesine uygun hareket edilmelidir²⁸⁰. Bu kapsamda esas sözleşmede farklı bir düzenleme yoksa kural olarak pay bedelleri tüm pay sahiplerinden aynı vadede ve aynı miktarda talep edilmelidir. Ancak ortaklık içerisinde farklı pay grupları mevcutsa veya somut olayın haklı göstermesi şartıyla çağrı farklı koşullarda yapılabilir²⁸¹. Daha önce de değindiğimiz üzere, çağrı yapılarak muaccel hale getirilmemiş sermaye koyma borcu için ödeme yapılmasının kabul edilmemesi gerekir²⁸².

Sermaye koyma borcunda temerrüde düşen pay sahibine karşı uygulanacak yaptırımın seçiminde eşit işlem ilkesine uyulmalıdır. Ortaklık tarafından kimi pay

²⁷⁹ Füsün Nomer, “Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi”, **Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Armağan**, İstanbul, Beta Yayınları, 1998, s.471; Şükrü Yıldız, **Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi**, Ankara, Seçkin, 2004, s.74.

²⁸⁰ Merih Kemal Omağ, “Anonim Şirketler Hukukunda Eşit İşlem İlkesi”, **HAD**, C.1, S.1, 1986, s.5.

²⁸¹ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1051a; Yıldız, **a.g.e.**, s.207.

²⁸² İlgili kısım için bkz. **Birinci Bölüm, II, B, 4. ‘Muacceliyet Koşulu’**.

sahiplerine gecikmiş ifa talebi yöneltirken kimi pay sahiplerine karşı ıskat yaptırımının uygulanması eşit işlem ilkesiyle bağdaşmaz. Ancak daha önce de ifade ettiğimiz üzere²⁸³ yönetim kurulu tarafından gecikmiş ifa istemi ile ıskat arasında bir seçim yapılırken temerrüde düşen pay sahibinin ödeme gücü ve borcun tahsil kabili gibi hususlar da dikkate alınmaktadır. Bu sebeple, somut olayın haklı çıkarması halinde bazı pay sahiplerine karşı gecikmiş ifa istemi yoluna gidilirken bazılarına karşı ıskat yaptırımı uygulanmasının eşit işlem ilkesine aykırı olduğu söylenemez²⁸⁴. Burada önemli olan bakiye sermayenin ortaklığa getirilmesi ve ortaklık menfaatinin korunması için ortaklık açısından en doğru işlemin tercih edilmesidir.

D. İskat Usulü

1. İskat İhtarı

a. Temerrüt İhtarından Farklı İkinci Bir İhtar Olması

Kanun koyucu, sermaye koyma borcunda temerrüde düşen pay sahibine karşı ıskat yaptırımının uygulanabilmesi için pay sahibine temerrüt ihtarından farklı ikinci bir ihtarın yapılmasını zorunlu tutmuştur. TTK md.483'te açıkça düzenlenen bu ihtar ile pay sahibinin temerrüde konu olan tutarı ödemesi için bir ay süre verilmeli ve verilen sürede ödeme yapılmaması halinde ıskat hakkının kullanılacağı bildirilmelidir.

Temerrüde düşen pay sahibinin ihtara gerek olmaksızın temerrüt faizi ödemesi gerekliliği karşısında ıskat ve cezai şart hususunda kanun koyucu tarafından bir ihtar gönderilmesi şartı aranması, ıskat ve cezai şartın ağır sonuçlar doğuran yaptırımlar olmasından ileri gelmektedir²⁸⁵.

²⁸³ İlgili kısım için bkz. **İkinci Bölüm, II, 'Temerrüdün Sonuçları'**.

²⁸⁴ Yıldız, **a.g.e.**, s.209; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1051a; Göle, **a.g.e.**, s.104; Nomer, **Eşit Davranma**, s.485-486.

²⁸⁵ Bkz. Adliye Encümeni Mazbatası md.408 açıklamaları; Hasan Halis Sungur, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi ve Tatbikatı İle İlgili Mevzuat, II Ticaret Şirketleri**, İstanbul, İstanbul Matbaası, 1959, s.280.

TTK md.483'te geçen “*mütemerrit pay sahibine*” ifadesinden de anlaşılacağı üzere, ıskat ihtarının gönderilebilmesi için pay sahibinin temerrüde düşmüş olması gerekir. Sermaye koyma borcunun muaccel hale gelmesi için ihbara gerek olan hallerde öncelikle ihbar yapılmak suretiyle borç muaccel hale getirilir. Borcun muaccel olması için yapılan ihbarda ıskat yaptırımının uygulanacağını bildirilmesi mümkün değildir. Zira henüz pay sahibi temerrüde düşmemiştir. TTK md.483'te de açıkça temerrüde düşen pay sahibine gönderilecek bir ihtar düzenlendiği için borcun muacceliyeti için gönderilen ihbarda ıskat ihtarına yer verilemez. Nitekim Yargıtay da sermaye koyma borcunun ifa edilmesi için yapılan çağrı ile ıskat ihtarının birleştiremeyeceğini kabul etmektedir²⁸⁶. Hemen belirtmek gerekir ki; ortaklık esas sözleşmesiyle temerrüt için ihtar gönderilmesi kararlaştırılmışsa veya aynı sermaye borcunda temerrüt söz konusu olduğunda da iki ihtarın birleştiremeyeceği kuralı geçerlidir²⁸⁷.

Son olarak, kanun koyucu tarafından, ıskat ihtarının gönderilmesi için temerrüdün üzerinden herhangi bir süre geçmesinin öngörülmediğini ve bu sebeple pay sahibinin temerrüde düştüğü günün hemen ardından ıskat ihtarını gönderilebileceğini ifade edelim.

b. İhtarın Muhatabı

TTK md.483'te “*Kanunun 482 nci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarının uygulanabilmesi için, ... mütemerrit pay sahibine ... ihtarda bulunulur.*” denilerek ıskat ihtarının muhatabının pay sahibi olduğu belirtilmiştir. Burada pay sahibi

²⁸⁶ Birçoğu yerine bkz. Yargıtay 11. HD. E. 2012/14911 K. 2014/403 T. 04.03.2014. “*mahkemeye, yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda, şirket esas sözleşmesinde apelin nasıl isteneceğine dair bir hüküm bulunmadığı, bu bağlamda apel çağrısının TTK'nın 406 ncı maddesi uyarınca ortaklardan ilan suretiyle istenmesinin gerekeceği, ancak aynı ilanla hem apel için süre verilmesi, hem de bu sürenin TTK'nın 408 nci maddesindeki ihtar yerine geçmesi mümkün olmadığı, başka bir deyişle, ortak usulüne uygun temerrüde düşürülmeden TTK'nın 408 nci maddesinde öngörülen ıskat ihtarının çekilemeyeceği, bu nedenlerle davacılara gönderilip tebliğ edilemeyen çağrı ile yapılan ilanların yukarıda yazılı yasal kurallara uygunluk arzemediğinden hukuki sonuç doğurmayacağı kabul edilip, davanın da hak düşürücü süre içerisinde açıldığı gözetilip sonucuna göre bir karar verilmek gerekirken yanlılgı değerlendirilmeye dayalı yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiş, hükmün bu nedenle davacılar yararına bozulmasına karar vermek gerekmiştir.*” Abuzer Kendigelen, **Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin Türk Ticaret Kanunu'na İlişkin Kararları (2014)**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s.288.

²⁸⁷ Değirmenci, **a.g.e.**, s.41.

ifadesinden anlaşılması gereken, pay defterine kaydolarak ortaklığa karşı pay sahibi sıfatını kazanan kişidir.

Anonim ortaklık kural olarak ıskat yaptırımını uygulayacağı kişiyi tespit ederken pay defterinde tutulan kayıtları esas alır. Ancak bu kural mutlak değildir. Zira pay defterine yapılan kayıtlar niteliği itibarıyla kurucu değil açıklayıcıdır²⁸⁸. Yargıtay da pay defterindeki kayıtların açıklayıcı mahiyette olduğunu ve aksinin ispatının mümkün olduğunu kabul etmektedir. Yüksek mahkeme, konu ile ilgili bir kararında²⁸⁹ *“Pay sahipliği sıfatının ortaklıkça kabulü ve ispatı açısından sadece pay defterine dayanılırsa, defterin bulunmaması, düzenli kayıt yapılmaması, yazının gerçek dışı ve hatalı olması halinde ona mutlak bir anlam tanınmış olur ve bu şekildeki benimseme gerçek ortakların haklarının zayi olmasına neden olabilir. Oysa pay defterindeki kaydın aksi ispat edilene kadar bir karine oluşturacağının kabulü ve bu defterdeki kaydın kurucu değil bildirici ve açıklayıcı nitelikte olduğu mahkeme içtihatlarında ve Doktrinde benimsenmiş bulunmaktadır.”* diyerek pay defterinin açıklayıcı nitelikte olduğuna vurgu yapmıştır.

Iskat yaptırımını uygulanırken de pay defterindeki kayıtlı kişi ile gerçek pay sahibinin farklı olması durumunda gerçek duruma göre işlem yapılır. Bu nedenle ıskat ihtarının muhatabı şeklen pay sahibi değil gerçek pay sahibidir. Ancak daha önce de değindiğimiz üzere²⁹⁰ ortaklığın gerçek pay sahibini araştırma yükümlülüğü yoktur. Ortaklık pay defterinden doğan karineye göre hareket eder. Gerçek pay sahibine göre işlem yapılabilmesi için durumun ortaklığa bildirilmesi ve ispat edilmesi gerekir²⁹¹.

TTK md.491 uyarınca bedeli tamamen ödenmemiş nama yazılı paylar kanunda yazılı istisnalar dışında ancak şirketin onayı ile devrolunabilir. Bu sebeple, bağlam hükümlerine uyulmadığı için ortaklık tarafından pay defterine kaydedilme talebi reddedilmişse burada pay defterinin gerçeği yansıtmamasından değil payı

²⁸⁸ Tekinalp, **Bağlam Sistemi**, s.97; Altaş, **Pay Defteri**, s.26.

²⁸⁹ Karar için bkz. Yargıtay 11. HD. E. 1992/6626 K. 1993/6317 T. 08.10.1993. Altaş, **Pay Defteri**, s.26.

²⁹⁰ İlgili kısım için bkz. **Birinci Bölüm, II, A, 2. ‘İfa Yükümlüsü ve İfa Zamanı’**.

²⁹¹ Değirmenci, **a.g.e.**, s.42.

devralan kişinin ortaklığa karşı pay sahibi sıfatını kazanamamasından söz edilir²⁹². Bu ihtimalde bakiye sermaye koyma borcunun borçlusu ve ıskat ihtarının muhatabı payı devreden kişidir²⁹³.

Bir payın -elbirliğiyle mülkiyet veya paylı mülkiyet olması fark etmeksizin- birden fazla sahibi bulunduğu takdirde, pay sahipleri kendilerini temsilen bir temsilci atarlar ve ortaklığa karşı ancak bu temsilci aracılığıyla haklarını kullanırlar. Pay sahipleri tarafından kendilerini temsilen bir temsilci atanmadığı durumda ortaklık tarafından maliklerden birisine yapılacak tebligat diğerleri için de geçerli sayılacaktır(TTK md.477/1). Bu hüküm gereğince ıskat ihtar da pay sahipleri tarafından atanan temsilciye veya temsilci atanmamış olması halinde pay sahiplerinden birine tebliğ edilir.

Daha önce değindiğimiz üzere payın üzerinde intifa hakkı veya rehin hakkı kurulması sermaye koyma borcunun ifa yükümlüsünü değiştirmemektedir²⁹⁴. Aynı doğrultuda bir payın üzerinde intifa hakkı veya rehin hakkı tesis edilmesi ıskatın ihtarının muhatabında da bir değişiklik meydana getirmemektedir. İntifa ve rehin hakkının pay defterine kaydedilmiş olması halinde de durum böyledir²⁹⁵. Kanunda, intifa hakkı veya rehin hakkı sahibine ıskat ihtar gönderilmesini öngören bir hüküm yoktur. İntifa hakkı ve rehin hakkı sahibine bir tebligat yapılmamakla birlikte ıskat ihtarının TTK md.483 uyarınca ortaklığın internet sitesinde yayımlanmasıyla anılan kişiler ıskat ihtarından haberdar olabilecektir.

c. Şekli ve İçeriği

ıskat ihtarının şekli TTK md.483/1’de ‘*yönetim kurulu tarafından, mütemerrit pay sahibine, 35 inci maddede yazılı gazete ile esas sözleşmenin öngördüğü şekilde ilan yoluyla şirketin internet sitesinde de yayımlanacak bir mesajla ihtar da bulunulur.*’ denilmek suretiyle hüküm altına alınmıştır. Bunun yanı sıra hükmün ikinci fıkrasında yer alan ‘*Nama yazılı pay senetlerinin sahiplerine bu*

²⁹² Değirmenci, **a.g.e.**, s.43.

²⁹³ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1037.

²⁹⁴ İlgili kısım için bkz. **Birinci Bölüm, II, A, 2. ‘İfa Yükümlüsü ve İfa Zamanı’**.

²⁹⁵ Değirmenci, **a.g.e.**, s.43.

davet ve ihtar, ilan yerine, iadeli taahhütlü mektupla ve internet sitesi mesajı ile yapılır.” ifadesiyle ihtarın şekline ilişkin bir düzenleme daha getirilmiştir.

Iskat ihtarının şekil şartının tespit edilmesi için TTK md.483 hükmünün yorumlanmasıyla ilgili olarak doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür.

Birinci görüşe göre, hükmün ikinci fıkrasının varlığı karşısında birinci fıkranın uygulanma alanı yoktur ve ihtar her halükarda iadeli taahhütlü mektup ile yapılır. Bu görüşü savunan Göle, iskat ihtarının ilan yoluyla yapılmasına ilişkin hükmün, bedelleri tamamen ödenmemiş olan paylar için hamiline yazılı pay senetleri çıkarma olanağı sağlayan 1881 tarihli İsviçre Borçlar Kanunu’nun ve 1926 tarihli Türk Ticaret Kanunu’nun sistematigi içerisinde kaldığını ve 1957 tarihli Ticaret Kanunu’nun sistematigine uymadığını ifade etmiştir. Zira bedelleri tamamen ödenmeyen paylar için hamiline yazılı senet çıkarılamayacak olup ancak nama yazılı ilmühaber çıkarılabilecektir. Yazara göre, nama yazılı pay senetleri için öngörülen taahhütlü mektupla ihtarda bulunulması hükmü nama yazılı ilmühaber sahipleri için de uygulanmalıdır. Bu sebeple de ihtarın ilan yoluyla bildirilmesini öngören hükmün uygulama alanı yoktur²⁹⁶.

İkinci görüş, hükmün lafzından hareket ederek ihtarın şeklini nama yazılı paylar ve hamiline yazılı paylar şeklinde sınıflandırma yaparak incelemektedir²⁹⁷. Yargıtay da bir kararında “...sermaye borcunu yerine getirmeyen hamile yazılı hisse sahiplerinin TTK.nun 408/1 inci maddesinde belirtilen usulde ilânla, nama yazılı hisse sahiplerini ise iadeli taahhütlü mektupla bir ay zarfında ödemeye davet edilmeleri...” diyerek bu ikili ayrımı kabul etmiştir²⁹⁸.

Değirmenci ise bu iki görüşe karşı çıkarak TTK md.483’ün birinci fıkrasında düzenlenen ilan usulünün sadece hamiline yazılı pay senetlerinin yerini tutmak üzere çıkarılan nama yazılı ilmühaberler bakımından uygulanabileceğini; nama yazılı pay

²⁹⁶ Göle, **a.g.e.**, s.121-122.

²⁹⁷ Battal, **a.g.m.**, s.62-63; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1066.

²⁹⁸ Karar için bkz. Yargıtay 11. HD. E. 1982/4679 K. 1982/4895 T. 23.11.1982 (Tarık Başbuğoglu, **Uygulamalı Türk Ticaret Kanunu**, C.I, Ankara, Yetkin, 1988, s.627-628).

senedi ve nama yazılı ilmühaber ile çıplak payların sahiplerine mutlaka taahhütlü mektupla ihtarla bulunulması gerektiğini ifade etmiştir²⁹⁹.

Kanaatimizce, Değirmenci tarafından ileri sürülen bu görüşe katılmak mümkün değildir. Yazar tarafından ileri sürülen görüş kanunun lafzına ters düşmektedir. TTK md.486/2’de ilmühaberlere kıyas yoluyla nama yazılı pay senetlerine ilişkin hükümlerin uygulanacağı düzenlenmiştir. Çıkarılan ilmühaberin dayandığı payın nama yazılı veya hamiline yazılı olmasının da bir önemi yoktur³⁰⁰. Ayrıca, ıskat ihtarının muhataba bildirilmesiyle ilgili olarak genel kuralın ilan yoluyla yapılmasıyken çıplak pay sahiplerini istisna hükmün kapsamına dâhil edip taahhütlü mektupla ihtar gönderilmesi gerektiğinin kabul edilemeyeceği kanısındayız. Zira çıplak paylarla ilgili olarak genel kuraldan ayrılmayı gerektirecek haklı bir gerekçe veya kanuni düzenleme yoktur. İskat usulüne ilişkin hükümlerin emredici niteliği de göz önüne alınarak ıskat ihtarı, nama yazılı pay senetleri sahiplerine ve ilmühaber sahiplerine iadeli taahhütlü mektup yoluyla; çıplak pay sahiplerine ise ilan yoluyla bildirilmelidir.

İhtarın ilan yoluyla yapılması gereken durumlarda esas sözleşmenin öngördüğü şeklin yanı sıra Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi’ne ilan verilmesi de bir zorunluluktur³⁰¹. Nitekim Yargıtay da bir kararında³⁰² “...*Davalı şirket ise, keyfiyeti sadece mahallinde yayınlanan bir gazetede ilânla yetinmiş, Ticaret Sicil Gazetesinde ilân yaptırmamış olmakla da, ihraç prosedürünün gereklerini bu yönden de tam olarak yerine getirmemiş bulunmaktadır.*” diyerek Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi’nde ilan verilmediği için ıskat ihtarının usulsüz olduğuna hükmetmiştir.

İskat ihtarının gönderilmesi iç ilişkiye ilişkin bir işlem olması sebebiyle TTK md.370’te öngörülen çift imza kuralının uygulanmasına gerek yoktur³⁰³.

İskat ihtarının şekliyle ilgili olarak irdelenmesi gereken önemli bir husus da nama yazılı pay sahiplerine yapılacak olan ihtarın iadeli taahhütlü mektup yerine

²⁹⁹ Değirmenci, **a.g.e.**, s.48.

³⁰⁰ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1205-1210.

³⁰¹ Battal, **a.g.m.**, s.63; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1066.

³⁰² Karar için bkz. Yargıtay 11. HD. E. 1991/1307 K. 1991/3033 T. 10.05.1991 (Eriş, **İşletme ve Şirketler**, s.2905 vd.)

³⁰³ Değirmenci, **a.g.e.**, s.48.

başka bir biçimde yapılmasının mümkün olup olmadığıdır. Doktrinde bir görüş, iadeli taahhütlü mektubun bir geçerlilik şekli değil ispat şekli olduğunu, tek başına bu şekil şartına uyulmamasının ıskatı usulsüz hale getirmeyeceğini ve ihtarın adı mektupla dahi yapılabileceğini savunmaktadır³⁰⁴. Bizim de katıldığımız ikinci görüşe göre ise TTK md.483'ün emredici niteliği ve pay sahiplerinin menfaati birlikte nazara alındığında, iadeli taahhütlü mektup ile bildirilme şartının ortaklık lehine ve pay sahibi aleyhine yumuşatılması mümkün değildir. Zira burada düzenlenen şekil şartı geçerlilik şartıdır³⁰⁵.

Iskat ihtarının şekliyle ilgili son olarak belirtmek gerekir ki; kanunda öngörülen şekil şartı pay sahibi aleyhine, esas sözleşmeye konacak bir hüküm ile de yumuşatılamaz. Ancak esas sözleşmeyle pay sahipleri lehine, şekil şartı ağırlaştırılarak ıskat ihtarının noter kanalıyla gönderilmesi kararlaştırılabilir. Aynı şekilde esas sözleşmede böyle bir düzenleme olmamasına rağmen yönetim kurulu tarafından iadeli taahhütlü mektup yerine noter kanalının tercih edilmesi de ıskat usulü açısından bir hukuka aykırılık teşkil etmeyecektir³⁰⁶.

Iskat ihtarının içermesi gereken hususlar TTK md.483'te *“Bu ihtarda, mütemerrit pay sahibinin temerrüde konu olan tutarı bir ay içinde ödemesi, aksi hâlde, ilgili paylara ilişkin haklarından yoksun bırakılacağı ve sözleşme cezasının isteneceği belirtilir.”* şeklinde ifade edilmiştir. Hükme göre, öncelikle pay sahibinden borcunu ifa etmesi talep edilecek, pay sahibinin bu talebi yerine getirmemesi halinde kendisine uygulanacak yaptırım da açıkça belirtilecektir. Iskat ihtarında ödenmesi istenen borcun hangi paylara ilişkin olduğu, tutarı ve ödeme yeri gösterilmelidir. Ancak bu hususların daha önce pay sahibine bildirildiği durumda,

³⁰⁴ Battal, **a.g.m.**, s.65; Eriş ise önceleri *“Buradaki tebligatın bir biçime bağlanması, tebligatın kolaylıkla ispat edilmesi yönündendir. Yoksa, tebligatın taahhütlü mektupla yapılmadığı yönünden bir itiraz getirilemez. Eğer, ortağa tebligat her nasılsa yapılmış ve ortak da bunu kabul ediyorsa, tebligat usulüne uygun yapılmış demektir”* diyerek bu görüşü benimsemiş ancak daha sonradan *“Maddenin ikinci fıkrasında, nama yazılı pay sahiplerine davet ve ihtar, ilan yerine iadeli taahhütlü mektupla ve internet sitesi aracılığıyla yapılır. Bu düzenleme karşısında, TTK md.21/3'teki özel kurala uyup uyulmayacağı veya bu kuralın zorunlu olarak kullanılıp kullanılmayacağı uygulamada duraksama yaratabilir. Kanımızca, TTK. md. 483'teki özel düzenlemenin uygulanması gerektiğini dikkatten kaçırmamak gerekmektedir.”* diyerek önceki görüşünü terk etmiştir. Eriş, **İşletme ve Şirketler**, s.2915.

³⁰⁵ Değirmenci, **a.g.e.**, s.49.

³⁰⁶ Değirmenci, **a.g.e.**, s.49-50.

ıskat ihtarında anılan hususların olmaması sebebiyle ıskat usulüne aykırı davranılmış olunmaz³⁰⁷.

Pay sahibine bakiye sermaye koyma borcunu ifa etmesi için tanınan süre bir aydır. Bir aylık sürenin başlangıcı iadeli taahhütlü mektubun alındığı gündür(TTK md.483/2). İlan yoluyla yapılan ihtar da ise sürenin başlangıcı ihtarın ilân edildiği gündür. Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi'nde yapılan ilan ile esas sözleşmede kararlaştırılan usul ile yapılan ilan arasında zaman farklı varsa, bir aylık süre daha sonra yapılan ilandan itibaren başlar³⁰⁸.

Iskat usulüne ilişkin hükümlerin emredici niteliği gereği bir aylık süre kısaltılarak pay sahibi aleyhine değiştirilemez. Yargıtay uygulaması da bir aylık sürenin kısaltılamayacağı yönündedir³⁰⁹. Yargıtay'ın bir aylık süreye ilişkin verdiği kararlarda kullandığı “*en az bir ay olması gerektiği*” ve “*süre bir aydan aşağı olamaz*” gibi ifadelerden bir aylık sürenin kısaltılamamasına karşın uzatılabileceği anlamını çıkarmak mümkündür. Ancak hemen belirtmek gerekir ki; bir aylık sürenin uzatılmasında ıskat yaptırımının öngörülme sebebi, ortaklık menfaati ve nihayet eşit işlem ilkesi göz önüne alınmalıdır.

Pay sahibine gönderilecek ihtarın içeriğinde ödeme yapılmadığı takdirde ıskat yaptırımının uygulanacağı açıkça ifade edilmelidir. Bu husus TTK md.483'te “*...aksi hâlde, ilgili paylara ilişkin haklarından yoksun bırakılacağı ... belirtilir*” ifadesiyle hüküm altına alınmıştır. Pay sahibine gönderilen ihtar da ıskat yaptırımının uygulanacağı belirtilmezse emredici şekilde düzenlenen ıskat hükümlerine aykırı davranılmış olur³¹⁰. Yargıtay da konuya ilişkin bir kararında³¹¹ “*TTK'nın 407'nci*

³⁰⁷ Battal, **a.g.m.**, s.62.

³⁰⁸ Değirmenci, **a.g.e.**, s.50.

³⁰⁹ “*Temerrüde düşen ortağa verilen süre bir aydan aşağı olamaz. Aksi halde, ortağın çıkarılma kararı geçersizdir.*” Yargıtay 11. HD. E. 5237 K. 344 T. 27.01.1992 (Eriş, **İşletme ve Şirketler**, s.2916); “*Kanun ortaklık haklarından mahrumiyet gibi ağır bir sonuca götüren bu müeyyidenin uygulanabilmesini ikinci bir sürenin verilmesine bağlamıştır ve bu sürenin en az bir ay olması gerektiği tespit edilmiştir...*” Yargıtay 11. HD. E. 456 K. 818 T. 21.02.1980 (Gönen Eriş, **Açıklamalı-İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu**, Cilt 3, Tümüyle Yenilenmiş 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010, s.3013 vd.)

³¹⁰ Ömer Teoman, **Yaşayan Ticaret Hukuku, Cilt 1: Hukuki Mütalaalar, Kitap 10: 2000-2002**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2003, s.67; Göle, **a.g.e.**, s.120; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1067; Battal, **a.g.m.**, s.60.

maddesinde öngörülen seçeneklerden hangilerinin uygulanacağını açık bir biçimde belirtmeyen bu uyarılar anılan yasanın 408'inci maddesinde öngörülen emredici nitelikte olan ıskat yönetime uygun değildir.'' diyerek isabetli bir şekilde TTK md.483 hükmünün aradığı şartları sağlamayan ihtarın geçersiz olduğuna hükmetmiştir.

Pay sahibi tarafından ödeme yapılmaması halinde cezai şart talep edileceğinin ihtarında belirtilmemiş olması ıskatın uygulanması açısından bir engel teşkil etmez. Zira ıskat ve cezai şart birbirinden bağımsız iki ayrı yaptırımdır. Cezai şart talebinin ihtarında yer almamasının sonucu cezai şartın istenememesidir³¹².

2. İskat Kararı

a. Şekli ve İçeriği

Kanunda ıskat kararı için ayrıca bir şekil şartı öngörülmemiştir. İskat kararı, esas sözleşmede aksine bir düzenleme yoksa yönetim kurulunun karar alma usulüne ilişkin genel düzenleme olan TTK md.390 hükmü çerçevesinde alınır³¹³. Anılan hükme istinaden, ıskat kararının geçerli olması için yazılı şekilde düzenlenip imza altına alınması gerekir.

Yönetim kurulu toplantısının elektronik ortamda yapılarak ıskat kararı alınması veya toplantı yapılmaksızın kurul üyelerinin birinin karar şeklinde yazılmış önerisinin üye tam sayısının çoğunluğu tarafından onaylanması halinde de ıskat kararı alınması mümkündür.

İskat yaptırımını yönetim kurulu üyelerinden birisine uygulanyorsa TTK md.393/1'de atıfta bulunulan dürüstlük kuralı gereğince bu üye toplantıya ve oylamaya katılamaz. Söz konusu üyenin TTK md.393/1 gereği toplantıya

³¹¹ Karar için bkz. Yargıtay 11. HD. E. 2121 K. 2676 T. 03.06.1982 (Eriş, **İşletme ve Şirketler**, s.2919)

³¹² Cenker Değirmenci, **a.g.e.**, s.51.

³¹³ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1067a.

katılamaması nedeniyle, toplantı ve karar yeter sayıları belirlenirken bu üye hesaba katılmaz³¹⁴.

Iskat kararının içeriğine ilişkin kanunda özel olarak bir düzenleme yapılmamıştır. Iskat kararının içermesi gereken hususların tespit edilmesi için TTK md.482’de geçen “*yönetim kurulu, mütemerrit pay sahibini, iştirak taahhüdünden ve yaptığı kısmi ödemelerden doğan haklarından yoksun bırakmaya ve söz konusu payı satıp yerine başkasını almaya ve kendisine verilmiş pay senedi varsa, bunları iptal etmeye yetkilidir.*” ifadesinin yorumlanması gerekir.

Iskat kararı, yönetim kurulunun temerrüde düşen pay sahibini “*iştirak taahhüdünden ve yaptığı kısmi ödemelerden doğan haklarından yoksun bırakmaya*” ilişkin ıskat iradesini barındırmalıdır. Başka bir deyişle, geçerli bir ıskat kararından bahsedebilmek için yönetim kurulunun ıskat iradesi mevcut olmalı ve bu irade ıskat kararında yansıtılmış olmalıdır. Hiçbir irade açıklaması içermeyen ve pay sahibine ıskat ihtarı gönderilmesine rağmen verilen sürede ödeme yapılmadığına ilişkin sadece tespit mahiyetinde olan bir tutanak geçerli bir ıskat kararı olarak kabul edilemez. Zira bir hukuki işlem olan ıskat kararının sonuç doğurması için hukuki işlemin temel kurucu unsuru olan irade açıklamasını içermelidir³¹⁵.

Iskat kararında, ıskata ilişkin irade açıklamasının yanı sıra bu irade açıklamasının muhatabı da açıkça belirtilmelidir. Muhatabı belirli olmayan bir ıskat kararı hüküm ve sonuç doğurmaz³¹⁶. Ayrıca ıskat kararında, pay sahibinin ismiyle birlikte ilişkinin kesildiği payların itibari değerleri ve varsa pay senetlerinin numaraları da yer almalıdır³¹⁷.

Iskat kararında, ödeme yapılmadığı takdirde pay sahibine verilmiş olan pay senetlerinin iade edilmesi gerektiği de yer almalıdır. Bu husus kanunda açıkça düzenlenmemiştir. Ancak TTK md.482’te geçen “*İptal edilen pay senetleri ele geçirilemiyorsa*” ifadesinden asıl olanın pay senetlerinin ortaklığa teslim edilmesi gerektiği anlamı çıkmaktadır. Pay senetlerinin iade edilmesi gerektiğinin kararda

³¹⁴ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1067a.

³¹⁵ Oğuzman/Öz, **a.g.e.**, s.38; Eren, **a.g.e.**, s.124.

³¹⁶ Değirmenci, **a.g.e.**, s.53.

³¹⁷ Teoman, **Mütalaalar 1**, s.95.

belirtilmemiş olması tek başına ıskat kararının usule aykırı olması sonucunu doğurmaz.

b. Hukuki Niteliği ve Pay Sahibine Bildirilmesi

Iskat yaptırımının hüküm ve sonuç doğurabilmesi için yönetim kurulu tarafından ıskat kararının alınması gerekir. Iskat kararı, ıskat usulünün olmazsa olmaz bir parçasıdır. Iskatın, karar alınmaksızın kendiliğinden gerçekleşmesi söz konusu değildir. Pay sahibine gönderilen ıskat ihtarında ödeme yapılmadığı takdirde pay sahipliğinden ıskat edilmiş sayılacağıının belirtilmesinde de durum böyledir³¹⁸.

Iskat kararının ne zaman alınabileceği kanunda açıkça düzenlenmemiştir. Iskat kararının alınabilmesi için pay sahibine TTK md.483 uyarınca verilen bir aylık ödeme süresinin dolmuş olması gerekir. Iskat kararı ödeme süresinin bitimini takiben alınabilir³¹⁹. Ayrıca, gerek ortaklığın gerek ise pay sahibinin haklarının zedelenmemesi için ıskat kararının geciktirilmeden makul sürede alınması gerekir³²⁰.

Iskat kararı hukuki nitelik itibariyle bozucu yenilik doğuran bir karardır. Karar, ortaklığı temsilen yönetim kurulu tarafından tesis edilen tek taraflı bir hukuki işlemdir³²¹.

Kanunda ıskat kararının pay sahibine bildirilmesi gerekliliği açıkça düzenlenmemiştir. Ancak ıskat kararının nitelik itibariyle bir yenilik doğuran hak olması sebebiyle muhataba bildirilmesi zorunludur. Muhatap pay sahibine bildirilmeyen ıskat kararı hüküm ve sonuç doğurmaz. Iskat kararı muhatap pay sahibine vardığı anda hüküm ve sonuç doğurur³²².

Iskat kararının muhatap pay sahibine varmasıyla hüküm ve sonuç doğurması sebebiyle, ıskat kararının alınması ile pay sahibine varması arasında geçen süre zarfında pay sahipliği sıfatı devam etmektedir. Bu süre zarfında pay sahipliğinin devam etmesinin doğal sonucu olarak, ıskat kararı pay sahibine bildirilmeden önce

³¹⁸ Değirmenci, **a.g.e.**, s.53.

³¹⁹ Göle, **a.g.e.**, s.123.

³²⁰ Teoman, **Mütalaalar 1**, s.95; Göle, **a.g.e.**, s.123.

³²¹ İmregün, **Anonim Ortaklıklar**, s.285.

³²² İmregün, **Anonim Ortaklıklar**, s.285.

yapılacak bir ödeme veya takas beyanıyla ıskat kararı hüküm ve sonuç doğurmaz³²³. Aynı biçimde, pay sahibinin gecikmiş ödeme talebinin kabul edilmemesi halinde de ıskat kararı hüküm ve sonuç doğurmaz. Zira pay sahibinin gecikmiş ifa talebinin kabul edilmemesi alacaklının temerrüde düşmesine neden olur ve böylece borçlu temerrüdü ortadan kalkar³²⁴.

Iskat kararının pay sahibine bildirilmesine ilişkin bir şekil şartı öngörülmemiştir. Iskat kararının bir şekilde pay sahibine bildirilmesi, kararın hüküm ve sonuç doğurması açısından yeterli olacaktır. TTK md.482’de öngörülen ilan zorunluluğu iptal edilen pay senetlerinin ortaklık tarafından ele geçirilememesi halinde söz konusudur. Iskat kararının ilanı zorunlu değildir³²⁵. Ancak belirtmek gerekir ki; ıskat gibi önemli sonuçlar meydana getiren bir kararın, olası ihtilafların önüne geçmek ve ispat kolaylığı sağlamak açısından noter kanalıyla pay sahibine bildirilmesi yerinde olacaktır.

E. İade Edilmeyen Pay Senetlerinin İptal Edilmesi

Pay senetlerinin iptal edilmesi, ıskat kararından sonra tesis edilecek bir işlem olup sadece payları temsilen pay senedi çıkarıldığı durumlarda söz konusu olur. Iskat yaptırımı uygulanan paylara ait senetler ortaklığa iade edilmelidir.

Doktrinde, yönetim kurulunun pay sahibinden pay senetlerini iade etmesini isteyeceği, senetlerin iade edilmesi için kısa bir süre verileceği, verilen süreye rağmen pay sahibi tarafından pay senetleri iade edilmezse yönetim kurulu tarafından ilgili paylara ait senetlerin iptal edileceği kabul edilmektedir³²⁶.

Değirmenci ise pay sahibine gönderilen ıskat ihtarında, ödeme yapılmadığı takdirde pay senetlerinin iade edilmesinin zorunlu olduğunu bildirilmesi gerektiğini ve ıskat kararı alındığı sırada ihtarda belirtilmesine rağmen senetlerin iade

³²³ Değirmenci, **a.g.e.**, s.55; İmregün, **Anonim Ortaklıklar**, s.285.

³²⁴ Eren, **a.g.e.**, s.1230.

³²⁵ Teoman, **Mütalaalar 1**, s.95.

³²⁶ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1071.

edilmemesi halinde ıskat kararıyla birlikte senetlerin iptali kararı alınması gerektiğini ifade etmiştir³²⁷.

Kanaatimizce, pay sahibinden senetlerin iadesi ıskat ihtarıyla değil ıskat kararıyla birlikte istenebilecektir. İskat kararı alınmadan önce, ıskat ihtarının içeriğinde senetlerin iade edilmesinin istenmesi mümkün değildir. Zira ıskat prosedürünün tamamlanması için ıskat kararının pay sahibine bildirilmesi gerekmektedir. İskat kararı pay sahibine bildirilmeden önce pay sahipliği devam ettiği için ortaklığın senedin iadesini talep hakkı mevcut değildir. Ortaklığın senedin iadesini talep hakkının doğması ıskat yaptırımının hüküm ve sonuç doğurmasına bağlıdır.

TTK md.482/2'nin son cümlesi uyarınca yönetim kurulu tarafından verilen iptal kararı Türkiye Ticaret Sicil Gazetesinde ve esas sözleşmenin öngördüğü şekilde ilan olunur. Kanunda, yapılacak ilânın içeriğinde hangi hususların yer alması gerektiğine ilişkin bir düzenleme yoktur. Ancak ilânın içeriğinde ıskat yaptırımı sonucunda hangi pay senetlerinin iptal edildiğinin açıkça anlaşılabilmesi için pay sahibinin isminin, payın itibari değerinin ve pay senetlerinin numaralarının yer alması isabetli olacaktır³²⁸.

Yönetim kurulu tarafından iptaline karar verilen pay senetlerinin yerine yeni pay senetleri çıkarılır. Yeni çıkarılan pay senetlerine iptal edilenlerden farklı numaralar verilebileceği gibi aynı numara ile çıkarılması da mümkündür. Ancak iptal edilen pay senetleriyle aynı numaralarda çıkarılan senetlerin üzerinde, iptal edilenlerin yerine çıkarıldığını belirtecek bir ibare bulunmalıdır³²⁹.

Son olarak, pay senetlerinin iptaline ilişkin yapılan tüm açıklamaların il mühaberler için de geçerli olacağını belirtelim.

³²⁷ Değirmenci, **a.g.e.**, s.56-57.

³²⁸ Göle, **a.g.e.**, s.125.

³²⁹ Göle, **a.g.e.**, s.127.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ISKATIN SONUÇLARI VE PAYIN DEĞERLENDİRİLMESİ

I. ISKATIN SONUÇLARI

Her hukuki işlem gibi sermaye koyma borcunda temerrüde düşen pay sahibine karşı uygulanan ıskat da hukuk dünyasında birtakım sonuçlar doğurur. İskatın uygulanmasıyla birlikte; pay sahibi yönünden, ortaklık yönünden ve pay ile paydan doğan haklar yönünden olmak üzere üç başlık altında toplanabilecek çeşitli sonuçlar meydana gelir.

İskatın uygulanmasıyla meydana gelen tüm sonuçlar kanunda detaylıca ifade edilmemiştir. Kanun koyucu ıskatın sonuçlarıyla ilgili olarak; TTK md.482/2’de *“yönetim kurulu, mütemerrit pay sahibini, iştirak taahhüdünden ve yaptığı kısmi ödemelerden doğan haklarından yoksun bırakmaya ve söz konusu payı satıp yerine başkasını almaya ve kendisine verilmiş pay senedi varsa, bunları iptal etmeye yetkilidir.”* ve TTK md.483/3’te *“Mütemerrit pay sahibi, yeni pay sahibinin ödemelerinden açık kalan tutar için şirkete karşı sorumludur.”* şeklinde düzenlemeler tesis etmiştir.

Aşağıda ıskatın sonuçları; pay sahibi yönünden ve ortaklık yönünden ayrı ayrı ele alınacaktır. Ayrıca ıskat yaptırımı sonrası payın ve paydan doğan hakların akıbeti ile ıskat edilen pay sahibinin sorumluluğu irdelenecektir.

A. İskatın Pay Sahibi Yönünden Sonuçları

1. Pay Sahipliğinin Sona Ermesi

İskatın pay sahibi yönünden birinci ve en önemli sonucu bedeli ödenmeyen paylarda pay sahipliğinin sona ermesidir³³⁰. Kanunda pay sahipliğinin sona ermesi *“iştirak taahhüdünden ve yaptığı kısmi ödemelerden doğan haklarından yoksun*

³³⁰ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1068; Kemal Şenocak, “Anonim Ortaklıkta İskat Kararının Sonuçları”, **GÜHFD C. XI, S.1-2, Y.2007**, s.281

bırakılma'' olarak ifade edilmiştir. Pay sahibi, ıskat edildiği payın mülkiyetini kaybetmenin yanı sıra paya ilişkin borcundan ve varsa tâli yükümlülüklerden de kurtulur³³¹.

Pay sahibinin ıskat yaptırımı uygulanan paylar dışında ortaklıkta payı varsa pay sahipliği sıfatı devam eder. Zira ıskat yaptırımı pay sahibine değil paya uygulanan bir yaptırımdır. Bu sebeple pay sahibinin bedellerini ödediği paylar üzerindeki hak sahipliği devam eder³³².

Son olarak belirtmek gerekir ki; ıskat yaptırımı uygulanan pay sahibinin yönetim kurulu üyesi olması durumunda, yönetim kurulu üyeliği otomatik olarak sona ermeyecektir. Zira önceki kanun döneminde öngörülen yönetim kurulu üyelerinin pay sahibi olması şartı yürürlükte bulunan kanun ile kaldırılmıştır.

2. Sermaye Koyma Borcu İçin Yapılan Ödemelerin İade Edilmemesi

İskatın pay sahibi yönünden ikinci sonucu sermaye koyma borcu için yapılan kısmi ödemelerin ıskat yaptırımı sonrasında pay sahibinin bu ödemelerden yoksun bırakılmasıdır³³³. Kanunda ıskat sebebiyle iptal edilen paylar için yapılan kısmi ödemelerin -yeni pay senetleri çıkarma masrafları düşüldükten sonra- genel kanuni yedek akçeye ekleneceği düzenlenmiştir(TTK md.519/2-b). Bu sebeple pay sahibi, sebepsiz zenginleşme de dâhil olmak üzere hiçbir hukuki sebebe dayanarak kısmi ödemelerin iadesini talep edemez³³⁴.

Pay sahibi tarafından yapılan kısmi ödemelerin genel kanuni yedek akçeye ayrılmasını düzenleyen hüküm karşısında, yapılan kısmi ödemelerin pay sahibine iade edileceğine dair esas sözleşme hükmü geçersizdir. Aynı biçimde kısmi ödemelerin iadesine ilişkin yönetim kuruluna yetki verilmesi ve bu kapsamda

³³¹ Göle, **a.g.e.**, s.119.

³³² Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1068.

³³³ Doğanay, **a.g.e.**, s.1223; Göle, **a.g.e.**, s.125; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1073; Şenocak, **a.g.m.**, s.285.

³³⁴ Göle, **a.g.e.**, s.125; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1073.

yönetim kurulu tarafından pay sahibine kısmi ödemelerin iade edilmesi de söz konusu olamaz³³⁵.

Pay sahibinin yaptığı kısmi ödemelerin iade edilmemesine karşın pay sahibinin doğmuş alacaklarının istenebilmesi mümkündür³³⁶. Pay sahibi, ortaklıktan kâr payı için gerekli ödemenin kendisine yapılmasını talep edebilir. Zira genel kurulun vereceği kâr dağıtım kararıyla kâr payı alma hakkı alacak hakkına dönüşür³³⁷. Böylece, alacak hakkına dönüşmüş olan kâr payı alma hakkı ıskattan etkilenmez³³⁸. Ancak ortaklık bu kâr payı ile ödenmesine temerrüde düşülen sermaye borcunu takas etmeye yetkilidir³³⁹.

B. İskatın Ortaklık Yönünden Sonuçları

İskatın ortaklık yönünden sonuçlarına ilişkin ilk olarak; ıskatın ortaklığın esas sermayesinde veya ortaklığın malvarlığında herhangi bir değişiklik meydana getirmediğini belirtmek gerekir.

İskat yaptırımını sonrasında pay mevkii hukuken varlığını sürdürür ve sermayenin azaltılması veya payın itfası söz konusu olmaz. Bu durumun doğal sonucu olarak da esas sermaye aynı kalır. Ayrıca, ıskat edilen pay sahibi tarafından yapılan kısmi ödemelerin iade edilmemesi sebebiyle ortaklık malvarlığında da bir değişim meydana gelmez³⁴⁰.

İskat yaptırımının ortaklık yönünden sonuçlarıyla ilgili olarak en önemli uyumsuzluk, sahipsiz hâle gelen payların genel kurulun toplantı yeter sayılarında hesaba katılıp katılmayacağı noktasında toplanmaktadır.

³³⁵ Değirmenci, **a.g.e.**, s.59-60; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1073. Karşı görüşte Domaniç ise, ıskat yaptırımını uygulanan payın nominal değerinde satılması halinde ıskat edilen pay sahibi tarafından yapılan kısmi ödemelerin iade edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. (Domaniç, **TTK Şerhi**, s.1329)

³³⁶ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1069.

³³⁷ Mahmut T. Bırsel, **Yargıtay Kararları Işığı Altında Şirket Kârı Konusunda Anonim Şirket ile Paysahibi Arasındaki Menfaat Çatışması**, Ankara, BTHAE, 1971, s.15.

³³⁸ Değirmenci, **a.g.e.**, s.60; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1069.

³³⁹ Şenocak, **a.g.m.**, s.283.

³⁴⁰ Değirmenci, **a.g.e.**, s.63.

Doktrinde, sahihsiz hâle gelen payların genel kurulun toplantı yeter sayılarının hesabına katılmasına ilişkin fikir birliği yoktur. Bir görüşe göre, toplantı yeter sayılarının hesabında sadece tedavüldeki paylar göz önüne alınacak ve sahihsiz hâle gelen paylar toplantı yeter sayılarında dikkate alınmayacaktır³⁴¹.

İkinci görüş ise; kanunda toplantı yeter sayılarının esas sermayeye göre saptandığını, bu sebeple sahihsiz hâle gelen payların esas sermaye tutarından indirilmesine gerek olmadığını savunmaktadır³⁴². İkinci görüşe katılan *Tekinalp*, donma ve toplantı yeter sayıları ilişkisini incelerken donma kurumunun, toplantı yeter sayılarının ortaklığa ve pay sahiplerine sağladığı koruma bertaraf edilerek uygulanamayacağını ifade etmiştir. Yazara göre, donan payların düşülmesinden sonra kalay paylar TTK'da öngörülen yeter sayıları karşılamıyorsa karar alınması mümkün değildir³⁴³.

Kanaatimizce, toplantı yeter sayıları hesaplanırken sahihsiz hâle gelen paylar göz ardı edilmemelidir. Iskat yaptırımı sonrasında pay mevkiilerinin varlığını sürdürdüğü kabul edildikten sonra TTK md.418 ve 421'de açıkça belirtildiği üzere esas sermaye nazara alınarak hesaplanan toplantı yeter sayılarında sahihsiz payların hesaplama dışı tutulması anonim ortaklıklara ilişkin hükümlerin sistematığına de ters düşecektir. Bu sebeple, gerek kanunda esas sermayeye göre toplantı yeter sayısı saptaması yapılmış olması sebebiyle gerek ise toplantı yeter sayılarının pay sahiplerine ve ortaklığa sağladığı koruma göz önüne alınarak ıskat yaptırımı uygulanan payın yeter sayı hesaplamalarına dâhil edilmesi gerektiği kabul edilmelidir.

³⁴¹ Veliye Yanlı/Gül Okutan Nilsson, “Türk Ticaret Kanunu’nun 198. Maddesi Uyarınca Bildirim Yapılmamasının Anonim Şirketteki Oy Haklarına Etkisi”, **Prof. Dr. Hamdi Yasaman’a Armağan**, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2017, s.779; İmregün, **Anonim Ortaklıklar**, s.279; Domaniç, **TTK Şerhi**, s.586; Mustafa Çeker, **Anonim Ortaklıkta Oy Hakkı ve Kullanılması**, Ankara, BTHAE, 2000, s.209; Zafer Saka, **Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul**, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2004, s.166; Şenocak, **a.g.m.**, s.290.

³⁴² Ömer Teoman, “Şirketçe Devralınan Payların Umumi Heyette Temsili Caiz Değildir Kuralının (TK. m. 329, f. 3, c.2) Anlamı”, **Tüm Makalelerim Cilt I-II (1971-2001)**, 2. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2012, s.294; İlyas Çeliktas, **Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını İktisabı**, İstanbul, Arıkan Yayınları, 2006, s.219; Değirmenci, **a.g.e.**, s.63.

³⁴³ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.995.

C. Pay ve Paydan Doğan Haklar Yönünden Sonuçlar

1. *Rehin ve İntifa Hakkının Sona Ermesi*

İskatın hüküm ve sonuç doğurmasıyla birlikte varsa pay üzerindeki rehin ve intifa hakkı da sona erer. Rehın ve intifa hakkının sona ermesi, ıskat ile birlikte paydan doğan hakların sona ermesinin doğal sonucudur.

Doktrinde, ıskat sonrasında rehin ve intifa hakkının sona ereceğine ilişkin görüş birliği olmakla birlikte bu sona erme farklı gerekçelere dayandırılmıştır. Bir görüş, ıskat sonrasında ortaklığın sahip olduğu payın değerlendirmesi hakkının rehin ve intifa hakkından önce geleceğini ve anılan hakların sona ermesinin nedeninin de ortaklığın payı değerlendirme hakkının önceliğinden ileri geldiğini savunmaktadır³⁴⁴. Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise, rehin ve intifa hakkının pay mevkiî üzerinde değil, paydan doğan haklar üzerinde tesis edilmesi sebebiyle paydan doğan hakların sona ermesiyle rehin ve intifa hakkı da sona ermektedir³⁴⁵. Zira pay üzerindeki rehin ve intifa hakkı nitelik itibarıyla hak üzerinde hak olarak telakki edilmektedir³⁴⁶.

Pay sahibinin bakiye sermaye koyma borcunun yerine getirme yönünden sadece ortaklığa karşı sorumlu olması sebebiyle rehin ve intifa hakkı sahibinin bakiye sermaye koyma borcunun ifa edilmesini talep hakkı yoktur. Bu sebeple ıskat sonucunda rehin ve intifa hakkının sona ermesi sebebiyle, pay sahibi anılan hakların sahiplerine karşı sorumlu tutulamaz³⁴⁷.

Son olarak belirtmek gerekir ki; rehin ve intifa haklarının pay defterine kaydedilmiş olması veya ilgili payın hisse senedi ya da ilmühabere bağlanmış olması sona erme yönünden bir değişiklik meydana getirmemektedir³⁴⁸.

³⁴⁴ Arslanlı, *Anonim Şirketler*, s.197; Şenocak, *a.g.m.*, s.282.

³⁴⁵ Değirmenci, *a.g.e.*, s.64; Kendigelen, *İntifa Hakkı*, s.356.

³⁴⁶ Kendigelen, *İntifa Hakkı*, s.28.

³⁴⁷ Kendigelen, *İntifa Hakkı*, s.341-342; Değirmenci, *a.g.e.*, s.64.

³⁴⁸ Değirmenci, *a.g.e.*, s.65.

2. Payın Akıbeti

İskatın hüküm ve sonuç doğurmasını takiben payın akıbetinin ne olacağına ilişkin kanunda bir düzenleme yer almamaktadır. Payın akıbetine ilişkin doktrinde üç farklı görüş mevcuttur. Birinci görüş, payın kanun icabı ortaklığın mülkiyetine geçtiğini kabul etmektedir³⁴⁹. İkinci görüşe göre, ıskat edilen pay sahibi, ortaklık tarafından payın değerlendirilmesine kadar geçen süreçte şeklen ortak olmaya devam etmektedir³⁵⁰. Üçüncü görüşe göre ise pay, sahipsiz hâle gelmiştir³⁵¹.

Doktrinde *Değirmenci*, TTK md.482’de yer alan ‘‘*iştirak taahhüdünden... yoksun bırakmaya... ve yerine başkasını almaya*’’ ifadesinden yola çıkarak yaptığı lafzi yorumla payın sahipsiz hâle geldiği sonucuna ulaşmaktadır. Yazara göre, yeni pay sahibinin pay bedelini aşan ödemelerinin yedek akçeye eklenmesi ve payı devralanın bakiye bedelden sorumlu olmaması da bu lafzi yorumu destekler niteliktedir. Bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde payın sahipsiz hâle geldiği görüşü dışında bir görüşün kabul edilmesi imkân dâhilinde değildir³⁵².

Kanaatimizce, payın kanun icabı ortaklığın mülkiyetine geçtiğine dair birinci görüşe ve payın değerlendirilmesine kadar geçen süreçte şeklen pay sahipliğinin devam ettiğini savunan ikinci görüşe katılmak mümkün değildir. Zira payın kanun icabı ortaklığın mülkiyetine geçtiğinden bahsedebilmek için bu hususta kanunda bir hüküm olması gerektiği şüphesizdir. Kanunda, payın kanun icabı ortaklığın mülkiyetine geçeceğini öngören açık bir düzenleme olmadığı gibi yorum yoluyla bu sonuca ulaştıracak bir hüküm de mevcut değildir. Aynı biçimde kanunda, pay sahipliğinin şeklen devam ettiğine ilişkin de bir hüküm yoktur. Aksine, kanunda pay senetlerinin iptal edileceğinin düzenlenmiş olması pay sahipliğinin şeklen devam edeceğine ilişkin görüşü zayıflatmaktadır.

³⁴⁹ Domaniç, **TTK Şerhi**, s.1335; Göle, **a.g.e.**, s.124; Çeliktaş, **a.g.e.**, s.191.

³⁵⁰ Şenocak, **a.g.m.**, s.289. *Kaplan* da ortaklık tarafından paya yeni bir sahip bulunana kadar ıskat uygulanan pay sahibinin ortaklık sıfatının korunacağını kabul edilmesinin kanuna uygun olacağını ifade etmiştir. (Kaplan, **a.g.m.**, s.129.)

³⁵¹ İmregün, **Anonim Ortaklıklar**, s.286; Teoman, **Mütalaalar 1**, s.91; Moroğlu, **İştirak Taahhütlerinin Ödenmiş Olması Şartı**, s.46.

³⁵² Değirmenci, **a.g.e.**, s.65.

Birinci ve ikinci görüşün kanuni bir dayanağı olmamasına karşın TTK md.482'nin lafzı bizi payın sahihsiz hâle geldiği görüşüne yönlendirmektedir. Bu sebeple kanuni dayanağı veya kanuni dayanak dışında haklı bir gerekçesi bulunmayan birinci ve ikinci görüş yerine kanunun sistematığına ve TTK md.482 hükmünün lafzına uyumlu olan üçüncü görüşe itibar edilmelidir. Bu bağlamda; pay ıskat yaptırımı sonucunda sahihsiz hâle gelecek ve yönetim kurulu kanundan doğan görev³⁵³ ve yetkisi çerçevesinde payı değerlendirecektir.

3. Paydan Doğan Hakların Donması

Iskat sonucu sahihsiz hâle gelen paylardan doğan hakların, ıskat ile payın değerlendirilmesine kadar olan süreçte kullanılamayacağı doktrinde farklı gerekçelerle kabul edilmektedir. Hâkim görüş, -TTK md.612/4'ten yola çıkarak- oy hakkı, genel kurula katılma hakkı, bilgi alma hakkı ve iptal davası açma hakkı gibi hakların ıskat ile payın değerlendirilmesi arasındaki süreçte donacağını kabul etmektedir³⁵⁴. *Değirmenci* ise, ıskat sonrası durumun TTK md.612/4 anlamında bir donma olmadığını, bu hususta donmadan öte bir durum olarak paydan doğan hakları kullanabilecek herhangi bir kimsenin bulunmaması nedeniyle paydan doğan hakların doğmamış sayılmasının söz konusu olduğunu ifade ederek hâkim görüşe karşı çıkmıştır. Yazara göre, TTK md.612/4 ile öngörülen donma, ortaklığın kendi paylarını iktisabının doğal sonucu değil kanun koyucunun aldığı bir önlemdir. Ancak ıskat sonrası paydan doğan hakların kullanılamaması ise bu durumdan farklı olarak kanun koyucunun bir tercihi değil payın sahihsiz hâle gelmesinin doğal sonucudur³⁵⁵.

Öncelikle belirtmek gerekir ki; paydan doğan hakların TTK md.612/4 uyarınca donması ile paydan doğan hakların doğmamış sayılması arasında pratik sonuç olarak bir fark yoktur. Ancak *Kanaatimizce, Değirmenci'nin* hâkim görüşe karşı yönelttiği eleştiriler yerindedir. Nitekim TTK md.612'de düzenlenen ortaklığın

³⁵³ *Arsılanlı*, TK md.407'nin lafzında yönetim kurulunun yeni bir ortak almasının sadece yetki olarak ifade edilmesine karşın yönetim kurulunun başlıca görev görevinin boşalan pay yerini doldurmak olduğunu belirtmiştir. (Arslanlı, **Anonim Şirketler**, s.197) TK md.407'nin payın değerlendirilmesine ilişkin yönetim kuruluna bir yükümlülük yüklemekten sadece yetki tanıdığına ilişkin bir yorumun kabul edilemeyeceğine ilişkin bkz. Teoman, **Mütalaalar 1**, s.90.

³⁵⁴ Tekinalp (Poroy/Çamoglu), **Ortaklıklar II**, N.1070; Arslanlı, **Anonim Şirketler**, s.198; İmregün, **Anonim Ortaklıklar**, s.279; Çeliktas, **a.g.e.**, s.219; Teoman, **Mütalaalar 1**, s.90;

³⁵⁵ *Değirmenci*, **a.g.e.**, s.67.

kendi paylarını iktisabıyla ıskatın mahiyeti farklıdır. İskat sonrası sahipsiz kalan pay üzerinde ortaklığın tasarruf yetkisi sınırlıdır³⁵⁶. İskat uygulanan pay ortaklıkça iktisap edilmiş değildir. İskat uygulanan payın yeniden değerlendirilmek üzere ortaklığın sınırlı tasarruf yetkisine dâhil olması ile TTK md.612 anlamında ortaklığın kendi paylarını iktisabı örtüşmemektedir.

D. İskat Edilen Pay Sahibinin Açık Kalan Tutardan Sorumluluğu

İskat yaptırımı sonrasında ortaklık tarafından payın değerlendirilmesiyle mütemerrit pay sahibi ile ortaklık arasındaki tüm ilişkiler sona ermez³⁵⁷. Yönetim kurulu tarafından pay değerlendirilirken yeni pay sahibine payın itibari değerinin altında satım gerçekleştirilmesi mümkündür. Payın itibari değerinin altında değerlendirilmesi nedeniyle pay bedelinin tamamen ödenmediği hâllerde ıskat edilen pay sahibinin ortaklığa karşı açık kalan tutardan sorumluluğu devam etmektedir. Bu sorumluluğun kaynağı ‘‘Mütemerrit pay sahibi, yeni pay sahibinin ödemelerinden açık kalan tutar için şirkete karşı sorumludur.’’ şeklinde düzenlenen TTK md.483/3 hükmüdür.

TTK md.483/3 hükmünün lafzında ‘‘açık kalan tutar’’ ibaresiyle ifade edilen husus doktrinde ıskat zararı olarak adlandırılmaktadır. İskat zararı, mütemerrit pay sahibi tarafından yapılan kısmi ödemeler ile payın değerlendirilmesi sonucu elde edilen bedelin toplamıyla pay bedeli arasındaki farktır³⁵⁸.

İskat edilen pay sahibinin açık kalan tutardan sorumluluğunun hukuki niteliği üzerinde fikir birliği yoktur. Doktrinde ilk görüş, açık kalan tutardan sorumluluğun hukuki niteliğinin tazminat borcu olduğunu ve borcun kaynağının pay değil, katılma taahhüdüne aykırılık olduğunu kabul etmektedir³⁵⁹. İkinci görüş ise açık kalan tutardan sorumluluk ile temerrüde düşülen bakiye sermaye koyma borcunu ödeme

³⁵⁶ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1068.

³⁵⁷ Şenocak, **a.g.m.**, s.291.

³⁵⁸ Değirmenci, **a.g.e.**, s.68.

³⁵⁹ Hayri Domaniç, ‘‘Anonim Şirket Ortaklarının Sermaye Temerrüdüne Terettüp Eden Müeyyideler’’, **İBD. C. XL S. 4-5-6**, İstanbul, 1966, s.126; Değirmenci, **a.g.e.**, s.68.

yükümlülüğünün aynı hukuki sebebe bağlı olduğunu ifade ederek bunun bir tazminat ödeme yükümlülüğü değil mütemerrit pay sahibinin taahhüt ettiği sermayeyi koyma yükümlülüğüyle bağlı olmaya devam ettiğini savunmaktadır³⁶⁰. *Kanaatimizce*, ikinci görüşe katılmak mümkün değildir. Zira ıskat yaptırımıyla birlikte pay sahipliği sıfatının sona ermesi ile sermaye koyma yükümlülüğünün devam ettiği görüşünün bağdaşmayacağı açıktır. Ortaklık sıfatı devam etmeyen mütemerrit pay sahibi, sermaye koyma borcunun borçlusu olarak kabul edilemez. Bu sebeple açık kalan tutardan sorumluluğun katılma taahhüdüne aykırı davranmaktan doğan bir tazminat borcu olduğunun kabulü gerekir.

Iskat yaptırımı uygulanan pay sahibinin ortaklığa karşı sorumluluğu ıskatın hüküm ve sonuç doğurmasının üzerinden beş yıl geçmesiyle birlikte zamanaşımına uğrar³⁶¹. Borcu süresi içerisinde tahsil etmeyen ve borcun zamanaşımına uğramasına neden olan yönetim kurulu üyelerinin de sorumluluğu gündeme gelir³⁶².

Iskat edilen pay sahibinin açık kalan tutardan sorumluluğun kapsamı daha önce de ifade ettiğimiz üzere yapılan kısmi ödemeler ve yeni pay sahibinin taahhüt ettiği bedelin toplamıyla pay bedeli arasındaki farktan ibarettir. Bunun dışında ıskat edilen pay sahibi, yeni pay sahibinin ıskat edilmesi halinde kapanmayan açıklardan sorumlu tutulamaz³⁶³. Pay sahibinin ıskatı sonrasında payın değerlendirilmesi neticesinde ıskat edilen pay sahibinin sorumlu olduğu açık kalan tutar belirli hâle gelir. Yeni pay sahibinin taahhüt ettiği sermayeyi ödememesi halinde ilk ıskat edilen pay sahibinin sorumluluğu genişletilemez.

³⁶⁰ Şenocak, **a.g.m.**, s.292.

³⁶¹ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1052.

³⁶² Değirmenci, **a.g.e.**, s.69; Ekinci, **a.g.t.**, s.220.

³⁶³ Göle, **a.g.e.**, s.129.

II. PAYIN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Pay Değerlendirilirken İzlenecek Usul

Iskat sonucunda sahihsiz hale gelen payların yönetim kurulu tarafından değerlendirileceği TTK md.482/2'nin lafzında geçen “*yönetim kurulu ... söz konusu payı satıp yerine başkasını almaya ... yetkilidir.*” ifadesiyle hüküm altına alınmıştır. Kanunda payın yönetim kurulu tarafından değerlendirileceği belirtilmesine karşın pay değerlendirilirken izlenecek usul düzenlenmemiştir.

Pay değerlendirilirken izlenecek usule ilişkin doktrinde çeşitli görüşler mevcuttur. Konuyla ilgili olarak *Arslanlı*, menfaatler durumundaki benzerlikten yola çıkarak eTK md.530'un payın değerlendirilmesinde uygulanabileceğini ileri sürmüştür³⁶⁴. Yazar, anılan hükmün ikinci fıkrasında yer alan limited ortaklık payının satımından elde edilecek tutarın -ortağın borcu mahsup edildikten sonra- ortağa verileceğine ilişkin kuralın ise uygulanmayacağını belirtmiştir. Zira ıskat yaptırımı sonrası pay sahibi yaptığı kısmi ödemelerden doğan haklardan yoksun bırakılmaktadır. Yazarın ileri sürdüğü bu görüş, anılan hükmün yalnızca limited ortaklıkların ruhuna uygun olan istisnai bir düzenleme olması nedeniyle haklı olarak eleştirilmiştir³⁶⁵.

Doktrinde hâkim görüş yönetim kurulunun payları elden, borsada veya açık artırma yoluyla satma konusunda tam bir serbestiye sahip olduğu yönündedir³⁶⁶. Ancak hemen belirtmek gerekir ki; yönetim kuruluna tanınan bu tam serbestinin dürüstlük kuralına aykırı olmadan kullanılması gerekmektedir³⁶⁷.

Kanaatimizce de, payın değerlendirilmesinde yönetim kurulu dürüstlük kuralına riayet etmek şartıyla tam bir serbestiye sahiptir. Öyle ki; 865 sayılı Ticaret Kanunu'nun 413. maddesinin 3. fıkrasında “*...şirket bahsedilen hisseyi borsa fiyatına ve mezkûr hisse borsada mukayyet değil ise bilmüzayede baliğ olduğu fiatla talibine fîruht ... eder.*” denilmek suretiyle payın değerlendirilmesine ilişkin bir usul

³⁶⁴ Arslanlı, *Anonim Şirketler*, s.198.

³⁶⁵ Teoman, *Mütalaalar 1*, s.92; Değirmenci, *a.g.e.*, s.74.

³⁶⁶ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), *Ortaklıklar II*, N.1068; Teoman, *Mütalaalar 1*, s.93.

³⁶⁷ Değirmenci, *a.g.e.*, s.74.

öngörülmüşken bu usul sonraki kanunlarda yer almamıştır. 6762 sayılı ve 6102 sayılı kanunlar döneminde 865 sayılı kanun döneminde öngörülen usulün yer almaması bu böyle bir zorunluluğun terk edildiğini göstermektedir. Bu sebeple payın değerlendirilmesine ilişkin yönetim kurulunun usuli olarak hiçbir sınırlamaya tabi olmadığına kabulü gerekir.

Kanunda payın değerlendirilmesine ilişkin bir usulün öngörülmemesine ve bu sebeple yönetim kurulunun tam bir serbestiye sahip olmasına karşın, ortaklık esas sözleşmesine konulacak bir hüküm ile izlenecek usul belirlenebilir. Yönetim kurulu esas sözleşme ile belirlenen usule uymakla yükümlüdür³⁶⁸.

Son olarak belirtmek gerekir ki, yönetim kurulu tarafından sahipsiz hale gelen paylar mümkün olan en kısa süre içerisinde değerlendirilmelidir³⁶⁹. Payların kısa süre içerisinde değerlendirilmemesi nedeniyle ortaklığın zarara uğraması halinde yönetim kurulu üyeleri meydana gelen bu zarardan sorumlu olur.

B. Payın Değerlendirilmesinde Eşit İşlem İlkesi

Eşit işlem ilkesinin anonim ortaklıklara hâkim ilkelerden birisi olduğuna ilişkin TTK md.357'nin dışında payın değerlendirilmesinde eşit işlem ilkesine uyulmasının zorunlu olup olmadığına ilişkin kanunda ayrıca bir düzenleme mevcut değildir. Payın değerlendirilmesinde eşit işlem ilkesi özellikle pay oranları birbirine yakın olan ortaklıklar açısından önem taşımaktadır.

Eşit işlem ilkesinin uygulama alanı pay sahipleri ile ortaklık arasındaki ortaksal alandır. Pay sahibi ile ortaklık arasındaki şahsi borç ilişkileri, kural olarak eşit işlem ilkesinin uygulama alanı dışındadır³⁷⁰. Iskat yaptırımını sonrası sahipsiz hale gelen payların değerlendirilmesi ise doğrudan doğruya ortaksal alana ilişkin bir işlem değildir³⁷¹. Ancak payın değerlendirilmesinin doğrudan doğruya ortaksal alana

³⁶⁸ Değirmenci, **a.g.e.**, s.74.

³⁶⁹ İmregün, **Anonim Ortaklıklar**, s.286; Göle, **a.g.e.**, s.126; Teoman, **Mütalaalar 1**, s.91.

³⁷⁰ Nomer, **Eşit Davranma**, s.476-477; Yıldız, **a.g.e.**, s.76-77.

³⁷¹ Değirmenci, **a.g.e.**, s.74.

ilişkin bir işlem olmaması sebebiyle eşit işlem ilkesinin uygulanmayacağı sonucuna varılmamalıdır. Zira payın değerlendirilmesi, etkisini ortaksal alanda göstermektedir.

Öte yandan doktrinde, ortaklığın mülkiyetinde bulunan payların satımında pay sahipleri arasında eşit işlem ilkesine uyulması gerektiği kabul edilmektedir. Bu kabulün gerekçesi payların satımı sonucunda söz konusu payların genel kurulda temsil edilmesi ve oy hakkı kullanılması ve dolayısıyla payların mevcut pay sahiplerinden birine satılmasının ortaklık içindeki dengelerin değişmesine yol açacak olmasıdır³⁷².

Ortaklık içi dengeler anlamında payın değerlendirilmesi ile ortaklığın mülkiyetinde bulunan payların satılması büyük ölçüde benzerlik taşımaktadır. Nitekim ortaklık mülkiyetindeki payların satılmasının genel kurulda temsil ve oy hakkına ilişkin doğuracağı sonuçlar payın değerlendirilmesi açısından da geçerlidir. Bu sebeple ortaklığın mülkiyetinde bulunan payların satımında eşit işlem ilkesine uyulması gerektiği gibi payın değerlendirilmesinde de eşit işlem ilkesine uyulmalıdır.

Payın değerlendirilmesinde eşit işlem ilkesine uyulup uyulmadığı somut olayın özelliklerine göre tespit edilmelidir. Payın değerlendirilmesi aşamasında tüm pay sahiplerine bildirim yapılmaksızın bir kısım pay sahiplerine bildirim yapılması eşit işlem ilkesine aykırı olacağı gibi mevcut çoğunluğu korumak adına payın pay sahibi olmayan üçüncü kişilere satılması da somut olayın koşullarına göre dürüstlük kuralı ve eşit işlem ilkesine aykırılık teşkil edebilir.

C. Bağlam Hükümleri ve Öncelikle Satın Alma Hakkının Etkisi

Yönetim kurulu tarafından pay değerlendirilirken dürüstlük kuralı ve eşit işlem ilkesine riayet edilmesi gerektiği ifade edildikten sonra bağlam hükümlerinin veya öncelikle satın alma hakkının, yönetim kuruluna payı değerlendirirken bir sınırlama getirip getirmeyeceğinin irdelenmesi gerekir.

³⁷² Nomer, **Eşit Davranma**, s.477-478.

Anonim ortaklıkta kural olarak, nama yazılı paylar herhangi bir sınırlandırmaya bağlı olmaksızın devredilebilirler(TTK md.490). Ancak payın devri kanundan veya esas sözleşmeden doğan bir sebeple sınırlandırılabilir. Payın devrinin kanunla veya esas sözleşmeyle sınırlandırılması bağlam hükümleri olarak adlandırılmaktadır. Kanunda, esas sözleşmeyle nama yazılı payların devrinin ortaklığın onayına tabi olacağının öngörülebileceği açıkça düzenlenmiştir(TTK md.492/1).

Esas sözleşmeyle bağlam hükümleri öngörülmesinin farklı sebepleri olabilir. Anonim ortaklık her ne kadar pay sahibinin kişiliğinin geri planda olduğu bir ortaklık türü olsa da belirli nitelikteki kişilerin pay sahibi olmasının şart koşulması ortaklığın faaliyet amacına ulaşması için faydalı veya zorunlu olabilir.

Bağlam hükmü, az sayıda aile bireyleri arasındaki bir anonim ortaklıkta işletme mülkiyetinin hisismlar arasına kalması amacıyla getirilebileceği gibi güven temeli üzerine kurulu küçük ya da kapalı anonim ortaklıklarda güven duyulmayan kişilerin ortaklığa girmesini engellemek amacıyla da getirilebilir. Aynı biçimde, sadece belirli bir meslek grubunun pay sahibi olabilmesi ve ortaklığın bu niteliğini koruması veya ortaklığın yabancı çıkar gruplarının eline geçmesinin engellenmesi de bağlam hükümleriyle mümkündür³⁷³.

Kanaatimizce, ıskat neticesinde sahipsiz hale gelen paylar değerlendirilirken esas sözleşmeyle öngörülen bağlam hükümlerine uyulmalıdır. Zira bağlam hükmünün amacı ortaklığa yeni katılacak pay sahibinin belirli nitelikleri haiz olmasını sağlamaktır. Burada, bir pay sahibi tarafından yeni bir ortağa pay devredilmesi ile payın devir dışında bir yöntemle yeni bir kişinin mülkiyetine geçirilmesinin bir önemi yoktur. Bir başka deyişle, bağlam hükümlerinde önemli olan nokta yeni pay sahibinin niteliğidir. Bu sebeple, payın devredilmesi yoluyla veya payın değerlendirilmesi yoluyla yeni bir pay sahibinin ortaklığa katılması

³⁷³ Ömer Teoman, “Bağlı Nama Yazılı Pay (Senedi) ve Halka Açık Anonim Ortaklık Kavramları Üstüne Düşünceler”, **Tüm Makalelerim Cilt I-II (1971-2001)**, 2. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2012, s.55-57; Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1145; Necdet Uzel, “**Anonim Ortaklıkta Esas Sözleşmesel Bağlam**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi SBE, 2012, s.84-85.

arasında bağlam hükümlerinin uygulanması açısından bir fark yoktur. Bu sebeple payın değerlendirilmesinde bağlam hükümlerine riayet edilmelidir.

Öncelikle satın alma hakkının payın değerlendirilmesine etkisi hususu ise bağlam hükümlerinin etkisinden önemli noktalarda ayrılmaktadır. Öncelikle satın alma hakkına ilişkin hükümler nitelik itibarıyla esas sözleşmede yer alan ihtiyarî kayıtlardandır³⁷⁴. Bu hakka ilişkin esas sözleşme hükümleri ortaksal alana ilişkin değil borçlar hukukuna ilişkin kayıtlardır³⁷⁵. Hakka ilişkin kayıtların ortaksal alana ilişkin olmamasının sonucu bu kayıtların payın devrinin herhangi bir şekilde kısıtlamamasıdır. Öncelikle satın alma kayıtları taraflara sadece hak ve borç yüklemektedir. Öncelikle satın alma hakkı üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Hakkın ticaret siciline tescil edilmesi de bu durumu değiştirmez³⁷⁶.

Yukarıda değinildiği üzere öncelikle satın alma hakkına ilişkin esas sözleşmede bulunan hükümler sadece pay sahipleri tarafından yapılan devirleri kapsamaktadır ve bu sebeple ortaklığın bu hükümler kapsamında borç altına girmesi söz konusu değildir. Ancak esas sözleşmede doğrudan doğruya payın değerlendirilmesi aşamasında mevcut pay sahiplerine, bir pay grubuna ya da üçüncü kişilere öncelikle satın alma hakkı tanınacağına ilişkin bir hüküm bulunabilir. Böyle bir hükmün varlığı halinde ise yönetim kurulu payı değerlendirirken bu hususu göz önüne almak zorundadır³⁷⁷.

Son olarak belirtmek gerekir ki; yönetim kurulu tarafından öncelikle satın alma hakkına ilişkin hükümler ihlal edilmesi halinde hak sahipleri, ortaklığa ve yönetim kuruluna karşı zararlarının tazmini için dava açabilecektir. Ancak yönetim

³⁷⁴ Moroğlu, *Anasözleşme*, s.433; Bahtiyar, *Anasözleşme*, s.225.

³⁷⁵ Ünal Tekinalp, “Anonim Ortaklık Payının Alım, Önalım, Geriye Alım ve Benzer Haklara Konu Olması”, *Medenî Kanun 50. Yıl Sempozyumu*, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1978, s.352; Moroğlu, *Anasözleşme*, s.439; Bahtiyar, *Anasözleşme*, s.247.

³⁷⁶ Ömer Teoman, *Yaşayan Ticaret Hukuku, Cilt 1: Hukuki Mütalaalar, Kitap 6: 1994*, İstanbul, Beta Yayınları, 1995, s.21; Ömer Teoman, *Yaşayan Ticaret Hukuku, Cilt 1: Hukuki Mütalaalar, Kitap 9: 1998-1999*, İstanbul, Beta Yayınları, 2000, s.140. Yargıtay da konu ile ilgili bir kararında “...Bu durum karşısında anasözleşmede yer alan ve bir nevi önalım hakkı benzeri olan hükmün, satışın gerçekleşmesi halinde sözleşmede yer alan prosedürün yerine getirilmemiş olması veya eksik bırakılmış olması halinde pay senetlerini devir alan üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesinin mümkün olmadığına kabulü gerekecektir.(Yargıtay 11. HD. T. 7.6.1994, 1994/7138 E. 1995/1522 K.)” diyerek öncelikle satın alma hakkının üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceğine hükmetmiştir. Kararın tam metni için bkz. Moroğlu, *Anasözleşme*, s.440-444.

³⁷⁷ Değirmenci, *a.g.e.*, s.77.

kurulunun öncelikle satın alma hakkına ilişkin hükümleri ihlal etmesi sebebiyle yapılan bu işlemin yokluğu veya butlanının tespitinin istenemeyeceği gibi pay iktisabının geçersiz olduğu iddiasıyla pay defterinin düzeltilmesi talepli dava açılması da mümkün değildir³⁷⁸.

D. İskat Öncesi Yapılan Kısmi Ödemenin Kanuni Yedek Akçeye Eklenmesi

Yönetim kurulu tarafından ıskat yaptırımı uygulandıktan sonra mütemerrit pay sahibi tarafından yapılan kısmi ödemelerin akıbeti TTK md.519/2-b’de hüküm altına alınmıştır. Anılan düzenlemeye göre ıskat yaptırımı uygulanan pay için ödenen tutardan yeni çıkarılacak senetlerin çıkarılma giderleri düşüldükten sonra kalan kısım genel kanuni yedek akçeye eklenecektir.

Anonim ortaklığın ıskat öncesi yapılan kısmi ödemeleri genel kanuni yedek akçeye eklemesi doktrinde “ıskat kazancı” olarak adlandırılmaktadır. Ancak bu kazanç anonim ortaklığın uğraşı konusu ve amacının dışında kalması nedeniyle klasik anlamda bir “kâr” değildir³⁷⁹. Anonim ortaklığın ıskat kazancı üzerindeki tasarrufu TTK md.519/3’te düzenlenmiştir. İskat kazancı da dâhil olmak üzere genel kanuni yedek akçelerin kullanılmasına ilişkin bu hükme göre genel kanuni yedek akçe sermayenin veya çıkarılmış sermayenin yarısını aşmadığı takdirde, sadece zararların kapatılmasına, işlerin iyi gitmediği zamanlarda işletmeyi devam ettirmeye veya işsizliğin önüne geçmeye ve sonuçlarını hafifletmeye elverişli önlemler alınması için kullanılması mümkündür.

İskat kazancına ilişkin TTK md.519/2-b’de öngörülen düzenleme kanunun sistematığına ve yedek akçe kavramına uymadığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Doktrinde *Değirmenci*, ıskat yaptırımı uygulanan pay yeniden değerlendirilmeden doğrudan pay bedeli için yapılan kısmi ödemenin yedek akçe olarak ayrılmasının

³⁷⁸ Teoman, **Mütalaalar 6**, s.22.

³⁷⁹ Teoman, **Mütalaalar 1**, s.94.

isabetli olmadığını ve bu durumda henüz bir kazançtan söz edilemeyeceğini ifade etmiştir³⁸⁰.

Kanaatimizce de, TTK md.519/2-b ile getirilen düzenleme isabetli değildir. İskat kazancına ilişkin önceki kanunda (eTK md.466/2) *“İptal edilen hisse senetlerinin bedellerine mahsuben yapılan ödemelerin, bunların yerine çıkarılan senetlerden elde edilen hasılat noksanı kapatıldıktan sonra, artan kısmı”* denilmek suretiyle payın değerlendirilmesi sonucu açık kalan tutar kapatıldıktan sonra artan kısmın genel kanuni yedek akçeye eklenmesi öngörülmüştür. TTK md.519/2-b’de ise ıskat yaptırımından sonra payın değerlendirilmesi aşaması dikkate alınmadan doğrudan mütemerrit pay sahibi tarafından yapılan ödemeler genel kanuni yedek akçeye ekleneceği öngörülmektedir. Ancak bu durumda payın değerlendirilmesi aşamasında yeni pay sahibinin payın itibari değerinin altında taahhütte bulunması halinde sermaye koyma borcu tamamen ifa edilmemiş olacaktır. Payın itibari değeri ile yeni pay sahibi tarafından taahhüt edilen miktar arasındaki açıklık için mütemerrit pay sahibi tarafından yapılan kısmi ödemeleri kullanmak yerine bu kısmi ödemelerin genel kanuni yedek akçeye eklenmesi ise *“Mütemerrit pay sahibi, yeni pay sahibinin ödemelerinden açık kalan tutar için şirkete karşı sorumludur.”* hükmünü amir olan TTK md.483/3 düzenlemesi başta olmak üzere ıskat hükümlerinin sistematığı ile bağdaşmamaktadır.

Yapılacak bir kanun değişikliğiyle ıskat kazancının tamamen kaldırılması ve payın itibari değeri üzerinden ya da daha yüksek bir bedelle taahhüt edildiği durumda mütemerrit pay sahibi tarafından yapılan kısmi ödemenin yeni pay senedi çıkarma masrafları düşüldükten sonra iade edileceğinin düzenlenmesi³⁸¹ ya da eTK md.466/2’deki düzenlemeye geri dönülmesi daha isabetli olacaktır.

³⁸⁰ Değirmenci, **a.g.e.**, s.97.

³⁸¹ Teoman, **Mütalaalar 1**, s.94

E. Payın Değerlendirilmesinin Hukuki Niteliği

Iskat sonucunda sahipsiz hale gelen payın değerlendirilmesi işleminin hukuki niteliği üzerinde doktrinde görüş birliği mevcut değildir. Hâkim görüş, sahipsiz payın değerlendirilmesinin bir *satım* niteliğinde olduğu ve ortaklığın sahipsiz hâle gelen payları satarak değerlendirdiği yönündedir³⁸². Azınlıkta olan görüşe göre ise payın değerlendirilmesi satımdan ziyade *katılma taahhüdü* niteliğindedir³⁸³.

Değirmenci, payın değerlendirilmesinin satımdan ziyade bir katılma taahhüdü niteliğinde olduğuna ilişkin görüşüne dayanak olarak eTK md.407/2 hükmünde satım ifadesinin geçmemesini ve eTK md.408/3 hükmünde düzenlenen mütemerrit ortağın yeni pay sahibinin ödemeleriyle kapanmayan açıklardan sorumlu tutulmasını göstermiştir. Bunlara ek olarak payı iktisap edenin ödediği bedelin hukuki niteliğinin semen ve ortaklık tarafından bu suretle elde edelin hasılatın kâr olarak nitelendirilemeyeceğini belirterek payın değerlendirilmesi işleminin bir satım olamayacağını ifade etmiştir³⁸⁴.

Kanaatimizce, payın değerlendirilmesinin satımdan ziyade katılma taahhüdü olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Öncelikle belirtmek gerekir ki eTK md.407/2 hükmünden farklı olarak TTK md.482/2'nin lafzında “...söz konusu payı satın yerine başkasını almaya...” denilerek payın değerlendirilmesinin bir satım olduğu ifade edilmiştir. Öte yandan, tek başına eTK md.408/3(TTK md.483/3) düzenlemesinin varlığı payın değerlendirilmesinin satım olmadığı şeklinde yorumlanamaz. Anılan hüküm ile istisnai bir düzenleme getirilerek mütemerrit pay sahibine bir sorumluluk yüklenmiştir. Mütemerrit pay sahibine kanunda yer alan istisnai bir düzenleme ile yeni pay sahibinin ödemelerinden açık kalan tutardan sorumluluk getirilmiş olması payın değerlendirilmesinin hukuki niteliğinden bağımsız ayrı bir düzenlemedir. Sadece TTK md.483/3 hükmünde öngörülen sorumluluktan hareket ederek TTK md.482/2'nin açık lafzına aykırı bir yorum yapılamaz. Bu sebeple TTK md.482/2'nin açık lafzı ve TTK md.483/3'ün payın

³⁸² Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1068; Göle, **a.g.e.**, s.127; Teoman, **Mütalaalar 1**, s.89.

³⁸³ Domaniç, **TTK Şerhi**, s.1329; Değirmenci, **a.g.e.**, s.72-73.

³⁸⁴ Değirmenci, **a.g.e.**, s.72-73.

değerlendirilmesinin hukuki niteliğinden bağımsız istisnai bir sorumluluk içerdiği birlikte göz önüne alındığında payın değerlendirilmesinin, istisnai özellikleri olan bir satım işlemi olduğunun kabulü gerekir.

Ortaklığın kuruluşu veya sermaye artırımında çıkarılan paylara ilişkin TTK md.347’de öngörülen itibarî değerden aşağı bedelle pay çıkarılamayacağına ilişkin yasak payın değerlendirilmesi için geçerli değildir. Payın değerlendirilmesinin bu yasak kapsamı dışında tutulduğu TTK md.483/3 hükmünden anlaşılmaktadır. Ancak TTK md.483/3 hükmü ile payın itibari değerinden aşağı bir bedelle değerlendirilme imkânı getirilmiş olması, yönetim kurulunun keyfi davranabileceği şeklinde yorumlanamaz.

Iskat yaptırımının öngörülme ve uygulanma amacı göz önüne alındığında, payın değerlendirilmesi aşamasında yönetim kurulu tarafından pay mümkün olan en yüksek bedel üzerinden değerlendirilmeli ve taahhüt edilen sermayenin ortaklığa getirilmesi için çaba sarf edilmelidir. Yönetim kurulunun, TTK md.483/3 hükmü ile mütemerrit pay sahibine yüklenen sorumluluğa son çare olarak başvurması gerekir. Yargıtay da konu ile ilgili bir kararında³⁸⁵ “...davalının sermaye değer artımı ve kendine ait pay senetlerinin nominal değer üzerinden değil de açık artırma yoluyla daha yüksek değer üzerinden satılması gerektiği yönündeki savunma ve iddiaları da gözetilerek uzman bir bilirkişi kurulundan alınacak rapora göre karar vermek gerekirken...” diyerek ortaklığın payı mümkün olan en yüksek bedel üzerinden değerlendirme yönünde çaba göstermesi gerektiğini kabul etmiştir.

III. PAYI İKTİSAP EDENİN HUKUKİ DURUMU

Anonim ortaklıkta payın iktisabı *aslen iktisap* ve *devren iktisap* olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir. Payın iktisabıyla ilgili olarak, payın daha önceden

³⁸⁵ Karar için bkz. Yargıtay 11. HD. E. 2121 / K. 2676 T. 03.06.1982 (Eriş, **İşletme ve Şirketler**, s.2919)

bir sahibinin bulunmadığı hallerde aslen iktisabın, bulunduğu hallerde ise devren iktisabın söz konusu olacağı kabul edilmektedir³⁸⁶.

İskat yaptırımı sonrası yönetim kurulu tarafından değerlendirilen payın iktisabının aslen iktisap mı yoksa devren iktisap mı olduğu hususunda ise fikir birliği yoktur. Doktrinde *Sevi*, payın aslen kazanma halinin ortaklığın kuruluşu veya sermaye artırımında payların taahhüt edilmesiyle gerçekleşeceğini ve payın cebri icra yoluyla satılması ya da ıskat sonrası değerlendirmesi gibi durumlarda devren kazanmanın söz konusu olacağını ifade etmiştir³⁸⁷. Karşı görüşte *Değirmenci* ise ıskat sonrası payın değerlendirilmesiyle payı iktisap eden kişinin ıskat edilen pay sahibinin haklarını değil paydan doğan hakları iktisap ettiğine vurgu yaparak burada bir aslen iktisabın olduğu değerlendirmesinde bulunmuştur³⁸⁸.

Kanaatimizce, sahipsiz hale gelen payların değerlendirilmesinde devren iktisap söz konusudur. Her ne kadar payı iktisap eden kişi, ortaklığa karşı önceki pay sahibinin borcundan farklı olarak yeni bir taahhütte bulunmuş olsa da taahhüt konusu edilen pay ilk kez tedavüle çıkmamaktadır. Payın değerlendirilmesinin istisnai özellikleri olan bir tür satım olduğu da göz önüne alındığında yeni bir taahhüt dahi olsa ortaklığa katılan kişinin iktisabı devren iktisap olarak değerlendirilmelidir. Payın değerlendirilmesi işleminde zaten mevcut olan ve ıskat öncesi başka bir ortağın elinde bulunan payın ilk kez tedavüle çıkan ve aslen iktisaba konu olan paydan farklı olduğu kabul edilmelidir.

³⁸⁶ Ali Murat Sevi, **Anonim Ortaklıkta Payın Devri**, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 4. Baskı, Ankara, Seçkin, 2018, s.38 vd.

³⁸⁷ Sevi, **Payın Devri**, s.40.

³⁸⁸ Değirmenci, **a.g.e.**, s.79.

ALTINCI BÖLÜM

ISKATIN HÜKÜMSÜZLÜĞÜ VE HÜKÜMSÜZLÜĞE KARŞI HUKUKİ ÇARELER

I. ISKATIN HÜKÜMSÜZLÜĞÜ

Iskatın hükümsüzlüğüne ilişkin kanunda açık bir düzenleme mevcut değildir. TTK'da sadece md.482 ile sermaye koyma borcunu süresi içerisinde yerine getirmeyen pay sahibine ıskatın uygulanabileceği ve md.483 ile de mütemerrit pay sahibine uygulanacak olan ıskatın usulü düzenlenmiştir. Iskat yaptırımını niteliği itibarıyla hem bir hukuki işlem hem de bir yönetim kurulu kararı olması sebebiyle hukuki işlemlerin ve yönetim kurulu kararlarının geçerli olması için gereken unsurlara sahip olmalıdır.

Iskatın hükümsüzlüğü, TTK md.482 ve TTK md.483 hükümlerine aykırı hareket edilmesi sebebiyle söz konusu olabileceği gibi ıskatın bir yönetim kurulu kararı olması sebebiyle geçerli bir yönetim kurulu kararının sahip olması gereken unsurlara sahip olmamasından da ileri gelebilir. Ayrıca ıskat yaptırımını uygulanırken dürüstlük kuralına ve eşit işlem ilkesine aykırı davranılması da ıskatın hükümsüzlüğü sonucunu doğurur.

Geçerli bir ıskat yaptırımından söz edebilmek için kanunda öngörülen usule riayet edilerek alınmış bir ıskat kararının mevcut olması gerekir. Bu anlamda, ıskat yaptırımının *ıskat usulü* ve *ıskat kararı* olmak üzere iki kurucu unsuru vardır. Kanunda öngörülen ıskat usulünün hiç uygulanmadığı ve şeklen dahi olsa bir ıskat kararının mevcut olmadığı durumda ıskat yaptırımının yok hükmünde olmasından, ıskat usulünün hiç uygulanmaması yerine usulün tam ve gereği gibi takip edilmemesi ve sadece şeklen mevcut bir ıskat kararının varlığında ise ıskatın butlanla sakat olmasından söz edilir³⁸⁹.

Iskat yaptırımını uygulanırken herhangi bir aşamada meydana gelecek hükümsüzlük, sadece meydana geldiği aşamayı değil tüm ıskat prosedürünü geçersiz

³⁸⁹ Değirmenci, **a.g.e.**, s.82-83.

hale getirir. Pay sahiplerinin hak ve menfaati gözetilerek ıskata ilişkin bütün işlemlerin yeniden yapılması gerekir³⁹⁰.

A. İskata İlişkin Hükümsüzlük Sebepleri

İskata ilişkin hükümlerin emredici nitelik taşıması nedeniyle TTK md.482 ve TTK md.483 hükümlerine aykırı şekilde uygulanan ıskat geçerli olmayacaktır. Kanunda düzenlenen ıskat usulüne aykırı şekilde hareket edilmesi veya ıskatın koşulu olan sermaye koyma borcunda temerrüt gerçekleşmeden ıskat usulüne başlanması başlıca ıskata ilişkin hükümsüzlük sebepleridir.

İskatın pay sahibine değil paya uygulanan bir yaptırım olması nedeniyle bir pay sahibinin bedelini tamamen ödemediği paylara ıskat uygulanırken pay sahibinin bedeli tamamen ödenmiş paylarına da ıskat uygulanması da ıskatın hükümsüzlüğü sonucunu doğurur. Sermaye koyma borcunda temerrüt dışında cezai şartın ödenmemesi, temerrüt faizinin ödenmemesi veya tali yükümlülüklerin ihlal edilmesi halinde ıskat uygulanması durumunda da geçerli bir ıskat yaptırımından söz edilemez.

İskat yaptırımının hükümsüz olmaması ve geçerli bir ıskattan söz edilebilmesi için TTK md.483'te düzenlenen ıskat usulüne riayet edilmesinin yanı sıra yönetim kurulu tarafından alınan ıskat kararının mütemerrit pay sahibine bildirilmesi gereklidir. Bu gereklilik, ıskat kararının nitelik itibarıyla bozucu yenilik doğuran bir hak olmasından kaynaklanır³⁹¹. Her ne kadar TTK md.483'te düzenlenen usulde ıskat kararının pay sahibine bildirilmesi gerekliliği açıkça düzenlenmemişse de pay sahibine bildirilmeyen ıskat kararı yok hükmündedir³⁹².

Yönetim kurulu tarafından ıskat yaptırımı uygulanırken pay bedelinin ödenmesi için mütemerrit pay sahibine bir aydan az süre verilmesi, bir aylık sürenin dolması beklenmeden ıskat kararı alınması ya da ıskat ihtarının iadeli taahhütlü

³⁹⁰ Göle, **a.g.e.**, s.115; Teoman, **Mütalaalar 10**, s.67.

³⁹¹ İmregün, **Anonim Ortaklıklar**, s.285.

³⁹² Teoman, **Mütalaalar 10**, s.70.

mektup yerine adi posta ile gönderilmesi gibi durumlarda ıskat, şekle aykırılık nedeniyle butlanla sakattır. Burada yokluk yerine butlanla sakat olunmasının sebebi kurucu unsurları itibariyle mevcut olan ancak içeriği veya konusu açısından TTK md.483'te düzenlenen usul başta olmak üzere emredici hükümlere aykırı bir hukuki işlemin söz konusu olmasıdır³⁹³.

Iskat usulünün emredici hükümlere ve pay sahiplerinin menfaatlerine aykırı olmamak kaydıyla esas sözleşmeyle değiştirilebileceğini daha önce ifade etmiştik³⁹⁴. Esas sözleşmede ıskata ilişkin öngörülen hükümlerin ihlal edilmesi durumunda sadece esas sözleşme hükmüne aykırılıktan değil doğrudan doğruya ıskat usulüne aykırılıktan söz edilir³⁹⁵.

B. Yönetim Kurulu Kararının Hükümsüzlük Sebepleri

Iskat kararı temelde bir yönetim kurulu kararıdır. Bu sebeple ıskatın kendine özgü hükümsüzlük nedenlerinin yanında bir yönetim kurulu kararına ilişkin hükümsüzlük sebebinin varlığı halinde de ıskat hükümsüz olur.

TTK md.390'da belirtilen toplantı ve karar yeter sayılarına aykırı olarak alınan veya yazılıp imza edilmeyen ıskat kararı, usulüne uygun alınmış bir yönetim kurulu kararı olmaması sebebiyle hükümsüzdür.

Hakkında ıskat prosedürü işletilen mütemerrit pay sahibinin aynı zamanda yönetim kurulu üyesi olduğu durumda ise söz konusu üyenin toplantıya ve oylamaya katılıp katılamayacağına ilişkin çeşitli görüşler mevcuttur. Doktrinde bir görüş, ıskat kararının yönetim kurulu üyesinin şahsi menfaatini değil pay sahipliği menfaatini ilgilendirdiğini ve eTK md.332'de düzenlenen “şahsi menfaat” kavramının dışında kaldığını savunmuş ve buradan hareketle ilgili üyenin toplantıya ve oylamaya katılmasının bir hükümsüzlük sebebi olmayacağını ifade etmiştir³⁹⁶. *Tekinalp* ise

³⁹³ Değirmenci, **a.g.e.**, s.84.

³⁹⁴ İlgili kısım için bkz. **Üçüncü Bölüm, I, B, 3. ‘Iskat Hükümlerinin Emredici Niteliği’**.

³⁹⁵ Değirmenci, **a.g.e.**, s.85.

³⁹⁶ Teoman, **Mütalaalar 10**, s.66; Değirmenci, **a.g.e.**, s.87.

TTK md.393/1 hükmüne atıfta bulunarak *dürüstlük kuralı gereği* mütemerrit pay sahibinin toplantıya ve oylamaya katılamayacağını belirtmiştir³⁹⁷.

Yönetim kurulu üyesinin toplantı ve oylamaya katılmasına ilişkin düzenleme olan TTK md.393 hükmü genel olarak eTK md.332 hükmüne paralel bir hükümdür. Ancak TTK md.393 ile bir yenilik getirilerek yönetim kurulu üyesinin “*dürüstlük kuralı gereği*” müzakereye katılamayacağı açıkça düzenlenmiştir. *Kanaatimizce*, ıskat kararının yönetim kurulu üyesinin şahsi menfaatini mi yoksa pay sahipliği sıfatına bağlı menfaatini mi ilgilendirdiği tartışmasına girilmeksizin TTK md.393 hükmünde açıkça düzenlenen *dürüstlük kuralı gereği* yönetim kurulu üyesinin toplantı ve oylamaya katılamayacağı kabul edilmelidir.

Hakkında ıskat prosedürü işletilen yönetim kurulu üyesinin toplantıya katılmasına itiraz etmeyen veya söz konusu üyenin toplantıya katılması yönünde karar alan yönetim kurulu üyeleri ortaklığın uğradığı zarardan sorumludur(TTK md.393/2). Yönetim kurulunun toplantı ve karar yeter sayıları ıskatın muhatabı olan yönetim kurulu üyesi hesaba katılmadan belirlenir. Zira söz konusu üye kanunen toplantıya katılamamaktadır³⁹⁸.

Son olarak, ıskat kararının alındığı tarihte görev süresi sona ermiş, seçimine ilişkin karar geçersiz olan veya azledilmiş bir yönetim kurulu üyesinin ıskat kararına katılmış olması alınan kararın yok hükmünde olması sonucunu doğuracaktır. Aynı biçimde, ıskat kararı alınması münhasıran yönetim kurulunun yetkileri arasında olması sebebiyle, başka bir organ tarafından alınan ıskat kararı da yok hükmündedir³⁹⁹.

³⁹⁷ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1067a.

³⁹⁸ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1067a.

³⁹⁹ Değirmenci, **a.g.e.**, s.87.

C. Eşit İşlem İlkesine ve Dürüstlük Kuralına Aykırılık

Yönetim kurulu tarafından ıskat yaptırımı uygulanırken eşit işlem ilkesine uygun hareket edilmesi gerektiğini daha önce belirtmiştik⁴⁰⁰. Aynı biçimde tüm hukuki işlemler gibi ıskat uygulanırken de dürüstlük kuralına uygun hareket edilmelidir.

TTK md.391’de eşit işlem ilkesine aykırı olan yönetim kurulu kararlarının batıl olacağı açıkça düzenlenmiştir. ıskat kararının bir yönetim kurulu kararı olduğu göz önüne alındığında eşit işlem ilkesine aykırı olarak alınan ıskat kararının hükümsüz olacağı kuşkusuzdur. Yargıtay konu ile ilgili bir kararında⁴⁰¹ “...Zira, seçimlik hakkın kullanılması hali için dahi, MK’nın 2’nci maddesi gereğince iyi niyet kuralı uygulanır ve hak sahibine karşı, bu hakkın kötüye kullanıldığı savunması daima ileri sürülebilir...” diyerek ıskatın dürüstlük kuralı ve hakkın kötüye kullanılması yasağına aykırı olmayacak şekilde uygulanması gerektiğine hükmetmiştir.

Eşit işlem ilkesine aykırılık, aynı durumda olan pay sahiplerine karşı farklı işlem yapılması halinde ortaya çıkmaktadır. Yönetim kurulunun, aynı durumda olmayan pay sahiplerine karşı objektif ölçütlere dayanarak yaptığı farklı işlemler eşit işlem ilkesine ve dürüstlük kuralına aykırı değildir. Ortaklığın menfaati temerrüde düşen pay sahiplerine farklı yaptırımlar uygulamayı gerektiriyorsa, temerrüde düşen pay sahiplerinin ödeme gücü ve arzusu farklılık gösteriyorsa pay sahiplerine farklı muamelede bulunulması eşit işlem ilkesine ve dürüstlük kuralına aykırılık teşkil etmez.

II. HÜKÜMSÜZLÜĞE KARŞI HUKUKİ ÇARELER

ıskatın, TTK md.482 ve 483 başta olmak üzere emredici hükümlere aykırı davranılması nedeniyle geçersiz olacağı, ıskat kararının bir yönetim kurulu kararı

⁴⁰⁰ İlgili kısım için bkz. **Dördüncü Bölüm, II, C, ‘ıskatın Uygulanmasında Eşit İşlem İlkesi’.**

⁴⁰¹ Yargıtay 11. HD. 17.04.1978 Tarih E.1983 K.2023 sayılı ilamın tam metni için bkz. Eriş, **İşletme ve Şirketler**, s.2910-2911.

olması sebebiyle yönetim kurulu kararının hükümsüzlüğü sebebiyle geçersiz olacağını ve nihayet eşit işlem ilkesi ve dürüstlük kuralına aykırı davranılması nedeniyle geçersiz olacağını ifade ettik.

Çalışmamızın bu bölümünde anılan nedenlerden birinin varlığı sebebiyle geçersiz olan ıskata karşı pay sahibinin başvurabileceği hukuki çareler ele alınarak, ıskat kararının genel kurulda değerlendirilmesinin mümkün olup olmadığı ve ıskata karşı hangi davaların açılabilmesi irdelenecektir.

A. Iskat Kararının Genel Kurulda Değerlendirilmesi

Iskat usulünü uygulamaya ve ıskat kararı almaya yetkili organın yönetim kurulu olduğuna ve bu yetkinin yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkilerinden biri olduğuna değinmiştik⁴⁰². Yönetim kurulu tarafından alınan ıskat kararının genel kurulda değerlendirilmesinin mümkün olup olmadığı ise irdelenmesi gereken bir husustur. Genel kurulun, yönetim kurulu kararlarını denetleyen ve bu kararlar üzerinde tasarruf imkânına sahip olan bir organ olup olmadığı yürürlükte bulunan 6102 sayılı TTK öncesi dönemde tartışmalıydı.

Yürürlükte bulunan kanundan önceki dönemde doktrinde bir görüş genel kurulun anonim ortaklığın en yüksek karar organı olduğunu ve genel kurulun bu üst organ niteliği sebebiyle de yönetim kurulunun münhasır yetkisi dışında olan kararların genel kurul tarafından denetime tabi tutulabileceğini ileri sürmüştür⁴⁰³. Diğer görüş ise, genel kurulun yönetim kurulu üzerinden bir üst organ niteliğinde olmadığını ve genel kurulun yönetim kurulu kararlarını denetime tabi tutamayacağını savunmuştur⁴⁰⁴. Yargıtay da bir kararında⁴⁰⁵ “...Anonim şirketin iç ilişkisine ait

⁴⁰² İlgili kısım için bkz. **Dördüncü Bölüm, II, A, ‘Iskati Uygulayacak Organ’**.

⁴⁰³ Çamoğlu, **Sorumluluk**, s.78-79; Omağ, **a.g.m.**, s.6; Tuğrul Ansay, “Anonim Şirket İdare Meclisi Kararlarının İptali Meselesi”, **Batider**, C.II, S.3, 1964, s.383; Ekinci, **a.g.t.** s.228-229. Genel kurul ile yönetim kurulu arasındaki ilişkiyi açıklayan teoriler hakkında ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Esra Kaşak, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul İle Yönetim Kurulu Arasındaki Yetki Dağılımına İlişkin Temel Esaslar**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s.51 vd.

⁴⁰⁴ Helvacı, **Sorumluluk**, s.75; Değirmenci, **a.g.e.**, s.87.

bulunan yönetim kurulu kararına karşı ortak veya ilgili, genel kurul kararına itiraz edebilir ve genel kurul kararına karşı da, TTK. nun 381. maddesindeki koşulların varlığı halinde iptal davası açılabilir.” diyerek yönetim kurulu kararlarının genel kurulun değerlendirmesine tabi tutulabileceğine hükmetmiştir.

Önceki kanun döneminde yürütülen bu tartışmalar 6102 sayılı TTK’nın yürürlüğe girmesiyle birlikte büyük ölçüde sonlanmıştır. Yönetim kurulunun görev ve yetkilerinin düzenlendiği TTK md.374 hükmünün gerekçesinde⁴⁰⁶ “...bu hüküm, bir anonim şirkette bütün yönetim yetkilerinin, bir üst kurul olması dolayısıyla genel kurula ait bulunduğu ve hatta ondan doğduğu, genel kurulun istediği görev ve yetkileri istediği anda yönetim kurulundan geri alabileceği yolundaki eskimiş anlayışa kapıları kapamıştır. Tasarı, organlar arasında işlevlerin ayrılığı ilkesini kabul etmiştir.” denilerek organlar arası işbölümü ilkesinin kabul edildiği vurgulanmıştır. Madde gerekçesiyle birlikte organlar arasında işlev ayrılığı kabul edildiği açıkça ifade edilmiştir.

Aynı biçimde, yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkilerini ilişkin hüküm olan TTK md.375’in gerekçesinde⁴⁰⁷ de “Yönetim kurulunun devredilemez yetkilerini gösteren 375 inci madde yenidir. Bu hüküm ile Ticaret Kanununda, organlar arasında işlev ayrımı yapılmış, organlar arasında işlev bağlamında güç yönünden denklik kabul edilmiş, buna karşılık genel kurulun her şeye kadir olduğuna ve bütün kararları alabilme yetkisi ile donatıldığına ilişkin salt yetki teorisi reddedilmiştir. Genel kurulun bir üst organ olduğu anlayışı Ticaret Kanununa yabancıdır.” ifadelerine yer verilerek genel kurul ile yönetim kurulu arasında bir astlık-üstlük ilişkisinin olmadığı belirtilmiştir.

TTK md.374 ve 375 hükümlerinin gerekçelerinde yapılan açıklamalardan genel kurulun yönetim kuruluna karşı bir üstün organ olmadığı anlaşılmaktadır. Bu sebeple ıskat kararının pay sahibi tarafından genel kurulun değerlendirilmesine sunulamayacağı ve genel kurulun bu hususta herhangi bir denetim yetkisine sahip

⁴⁰⁵ Yargıtay 11. HD. 28.02.1979 tarihli kararı (Yaşar Karayalçın, “Anonim Şirketin Yönetim Kurulu Kararlarına Karşı Hangi Davalar Açılabilir?”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu III**, Ankara, BTHAE, 1986.)

⁴⁰⁶ Bkz. 6102 sayılı TTK gerekçesi. (www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0324.pdf) (E.T. 18.11.2021)

⁴⁰⁷ Bkz. 6102 sayılı TTK gerekçesi. (www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0324.pdf) (E.T. 18.11.2021)

olmadığı kuşkusuzdur. Öte yandan, genel kurulun yönetim kurulu kararlarını denetleyebileceği yönündeki görüşte bile “yönetim kurulunun münhasır yetkisine girmeyen kararların” denetime tabi tutulabileceği ileri sürülmüştür. İskat kararının yönetim kurulunun münhasır yetkisi kapsamında olan kararlardan olması sebebiyle bu görüşte dahi ıskat kararının genel kurulda değerlendirmeye tabi tutulması mümkün değildir.

B. Dava Yoluna Gidilmesi

Yönetim kurulu tarafından alınan ıskat kararının genel kurulda değerlendirilmesinin mümkün olmadığını tespit ettikten sonra, kanunun hükümlerine veya varsa esas sözleşmenin ıskata ilişkin hükümlerine aykırı davranılarak alınan karara karşı ne tür davalar açılabilceğinin incelenmesi gerekir.

1. Yokluğun ve Butlanın Tespiti Davası

İskat kararının emredici hükümlere ve usulüne uygun alınmadığı durumlarda pay sahibinin hangi davaları açabileceği kanunda ayrıca düzenlenmemiştir. Bununla birlikte, TTK md.391 ile bir yönetim kurulunun kararının batıl olduğunun tespitinin mahkemeden istenebileceği hüküm altına alınmıştır. İskat kararının da bir yönetim kurulu kararı olması sebebiyle emredici hükümlere ve usulüne uygun alınmamış bir ıskat kararına karşı TTK md.391 uyarınca yokluğun ve butlanın tespiti davası açılabilir. TTK md.391’de yönetim kurulu tarafından alınan batıl kararlar sayım yoluyla gösterilmiştir. Bu hükümde belirtilen sebepler tahdidi değildir. Batıl yönetim kurulu kararına karşı açılacak tespit davası bir süreye bağlı değildir⁴⁰⁸. Hakkın kötüye kullanılması teşkil etmemek kaydıyla süreye bağlı kalınmaksızın meşru menfaati olan herkes tarafından bu dava ikame edilebilir.

6102 sayılı TTK öncesi dönemde kanunda yönetim kurulu kararlarına karşı başvurulacak hukuki yollar herhangi bir hükümle düzenlenmemiştir. Ancak doktrinde yönetim kurulunun kararlarına karşı yokluğun ve butlanın tespitinin mahkemeden

⁴⁰⁸ Bkz. 6102 sayılı TTK gerekçesi. (www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0324.pdf) (E.T. 20.11.2021)

istenebileceği kabul edilmekteydi⁴⁰⁹. Yargıtay da verdiği kararlarda ıskat usulüne aykırı davranıldığı, yönetim kurulu kararlarının nisaba aykırı alındığı ve temerrüt gerçekleşmeden ıskatın usulüne başlanıldığı durumlarda alınan ıskat kararının geçersiz olduğuna hükmetmiştir⁴¹⁰. Doktrin ve Yargıtay tarafından oy birliği ile kabul edilen yokluğun ve butlanın tespiti davası açılabileceği hususu 6102 sayılı TTK'nın 391. maddesiyle de yasal zemine kavuşmuştur.

Mahkeme tarafından ıskatın hükümsüzlüğüne karar verildiği takdirde pay sahibinin hiçbir zaman pay sahipliği sıfatını yitirmediği tespit edilmiş olur ve yoksun kalan haklar iade edilir. İskatın hükümsüzlüğünün tespit edildiği karar ile birlikte ayrıca bir eda davasına gerek olmaksızın pay defterinin düzeltilmesi gerekir⁴¹¹.

2. İptal Davası

Emredici hükümlere ve usulüne uygun alınmamış bir ıskat kararına karşı yokluğun ve butlanın tespiti davasının açılabileceğini belirttikten sonra ıskat kararına karşı iptal davası açılmasının mümkün olup olmadığının incelenmesi gerekir.

Kanunda, ıskat kararına karşı iptal davası açılabileceğine ilişkin bir düzenleme yoktur. Yokluğun ve butlanın tespiti davasının aksine, ıskatın bir yönetim kurulu kararı olmasına dayanılarak ıskat kararına karşı iptal davası açılması da mümkün değildir. Zira TTK md.391'in gerekçesinde “*Yönetim kurulu kararları iptal edilemez.*” denilerek bu husus açıkça ifade edilmiştir. Burada, yönetim kurulu kararlarının iptaline ilişkin doktrindeki tartışmalara girmeksizin ıskata karşı iptal davasının mümkün olup olmadığına tespitiyle yetineceğiz.

⁴⁰⁹ İmregün, **Anonim Ortaklıklar**, s.215; Çamoğlu, **Sorumluluk**, s.80; Ansay, **İdare Meclisi Kararlarının İptali**, s.381-382; Helvacı, **Sorumluluk**, s.75; Zühtü Aytaç, “Kayıtlı Sermayeli Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Kararlarının İptali Sorunu”, **Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'in Hâtırasına Armağan (1902-1985)**, Ankara, 1986, s.283-284.

⁴¹⁰ Birçoğu yerine bkz. **Yargıtay 11. HD. T. 17.12.1982, E. 5383 K. 5479** ‘...TTK'nın 408'inci maddesi hükmüne göre, apel borcunu ödemeyen ortağı mütemerrit kılmak için ona bir aylık süre verilmek suretiyle ödemeye davet edilmesinin gerekmesine, kanunun emredici nitelikteki bu hükmüne uyulmaması sebebiyle alınan çıkarma kararının geçersiz (yok) sayılması icap etmesine, bu çeşit kararların hukuken mevcut bulunmasına, ... bu şekildeki tespit taleplerinin, TTK'nın 381'inci maddesindeki üç aylık süreye tabi olmamasına göre...’ (Eriş, **İşletme ve Şirketler**, s.2919)

⁴¹¹ Değirmenci, **a.g.e.**, s.92.

Doktrinde *Tekinalp*, ıskat yetkisinin kanun hükümlerine uygun olarak kullanılmaması halinde pay sahibinin ıskat işlemine karşı -TTK md.391 uyarınca yokluğun ve butlanın tespiti davasının yanı sıra- iptal davası açabileceğini ifade etmiştir. Yazara göre bu iptal davası yönetim kurulu kararına karşı açılmamakta ve doğrudan doğruya ıskatın usulünün kanuna aykırı olmasına yöneltilmektedir. Bu sebeple de bu davaya karşı yönetim kurulu kararlarına karşı iptal davası açılmayacağı itirazı dinlenmez⁴¹².

Kanaatimizce, bu görüşe katılmak mümkün değildir. İskat, sonuçları ağır olan bir yaptırım olması nedeniyle emredici hükümlerle düzenlenmiştir. Bu bağlamda emredici hükümlere uyulmadan alınan ıskat kararı iptal edilebilir nitelikte değil yokluk veya butlanla sakattır. İskat usulünün kanuna aykırı olması sebebiyle açılacak dava, iptal davası değil yokluğun ve butlanın tespiti davası olacaktır.

İskat kararının emredici hükümlere uyularak alındığı durumda ise emredici hükümler haricinde ihlal edilen bir hak veya menfaat varsa burada yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna gidilebilir. İptal davası ıskat yaptırımını için ayrıca öngörülmediği ve yönetim kurulu kararları aleyhine de iptal davası açılmadığı için; yokluğun ve butlanın tespiti davası ve yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna gidilmesi dışında ıskat kararına karşı iptal davası açılması mümkün değildir.

⁴¹² Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), **Ortaklıklar II**, N.1067b.

SONUÇ

Anonim ortaklığın kuruluş amacını yerine getirebilmesi için sermaye olmazsa olmaz bir unsurdur. Sermaye nakdi ve aynı olmak üzere iki çeşittir. Tek borç ilkesince pay sahibinin ortaklığa karşı tek borcu vardır. Bu borç da esas sözleşmeden doğan sermaye koyma borcudur.

Sermaye koyma borcunun kapsamına sadece pay bedeli dâhildir. Agio, sermaye koyma borcu kapsamının dışındadır. Önceki kanunlardan farklı olarak yürürlükte bulunan kanun ile agionun tamamının ortaklığın tescilinden önce ödenmesi gerektiği düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyle, agionun ödenmemesi sebebiyle ıskat yaptırımı uygulanmasının mümkün olup olmadığı ve agionun en az yüzde yirmi beşinin tescilden önce ödenmesi gerekip gerekmediğine ilişkin tartışmalar da çözüme kavuşturulmuştur.

Sermaye koyma borcunu ifa etmekle yükümlü olan kişi pay defterinde kayıtlı olan ortaktır. Pay sahibi, taahhüt ettiği sermayenin en az yüze yirmi beşini tescilden önce kalan kısmı ise izleyen yirmi dört ay içerisinde ödemelidir. Esas sözleşmede kalan sermaye borcunun ödeme tarihleri belirlenmemişse, yönetim kurulu tarafından ilanla borcun ifası talep edilir ve bu ilanda ödemenin nereye yapılacağı açıkça belirtilir. Sermaye koyma borcu, esas sözleşmede belirtilen tarihin gelmesiyle veya yönetim kurulu tarafından borcun ifasının talep edilmesiyle muaccel olur. Muaccel olmayan sermaye koyma borcu kural olarak ifa edilemez. Ancak vadeden önce ödeme yapan pay sahibine, bu ödeme nedeniyle imtiyaz tanınmaması şartıyla muaccel olmayan sermaye koyma borcunun ifası kabul edilebilir.

Pay sahibi, ortaklığa karşı ifa etmekle yükümlü olduğu sermaye koyma borcundan ibra edilemez. Aynı biçimde temerrüt faizi, cezai şart ve munzam zarar kalemleri de ibra yasağı kapsamındadır. Ancak pay sahibinin ortaklıktan alacağı ile sermaye koyma borcunu takas etme hakkı mevcuttur.

Sermaye koyma borcunda temerrüde düşen pay sahibine karşı ortaklığın iki seçimlik hakkı vardır. Bunlar gecikmiş ifanın talep ve dava edilmesi ile ıskat yaptırımının uygulanmasıdır. Gecikmiş ifanın talep ve dava edilmesinin kapsamına

temerrüt faizi, cezai şart ve munzam zarar tazmini girmektedir. Sermaye koyma borcunda temerrüt halinde ortaklığa tanınan bu haklar hem ayni hem nakdi sermaye koyma borcunda temerrüt için geçerlidir. Yalnızca, temerrüt faizinin niteliği itibariyle para borçlarında söz konusu olması nedeniyle ayni sermaye koyma borcunda temerrüt faizi istenemez. Temerrüde düşen pay sahibine karşı seçimlik haklardan birisi kullanılmalıdır. Aynı anda hem ıskat prosedürünün işletilmesi hem gecikmiş ifanın talep edilmesi mümkün değildir.

Iskat, doğurduğu ağır sonuçlar itibariyle pay sahibinin temerrüdü halinde uygulanan diğer yaptırımlardan ayrılmaktadır. Iskat malvarlığının korunması ilkesinin bir tezahürü olup, bu yaptırımın öngörülmesiyle taahhüt edilen sermayenin bir an önce ortaklığa getirilmesinin sağlanması amaçlanmıştır. Anonim ortaklığın mütemerrit pay sahibine karşı ıskat yaptırımı uygulama hakkı doğrudan doğruya kanundan doğar. Iskatın uygulanmasının esas sözleşmede öngörülmesine gerek yoktur. Iskat, pay sahibinin sermaye koyma borcunda temerrüde düşmesi dışında bir sebeple uygulanamaz. Iskata ilişkin hükümler emredicidir ve esas sözleşme ile pay sahibi aleyhine değiştirilemez.

Anonim ortaklıkta merkez kavramın pay olması ve ıskatın da paya uygulanan bir yaptırım olması sebebiyle bu yaptırım, diğer ticaret ortaklıklarındaki ortaklık sıfatının rıza dışında kaybedildiği durumlardan önemli ölçüde ayrılmaktadır. Diğer ticaret ortaklıklarındaki irade dışı ortaklık sıfatının kaybından farklı olarak ıskat yaptırımı uygulanan pay sahibinin kişiliği önemli değildir. Iskat, anonim ortaklığın ihtiyacını karşılamak üzere öngörülmüş kendine özgü bir borçlu temerrüdü yaptırımıdır.

Pay sahibi tarafından taahhüt edilen ayni sermaye borcunun imkânsızlaşması halinde ayni sermaye koyma borcu nakdi sermaye koyma borcuna dönüşür. İmkânsızlık sebebiyle borç ortadan kalkmaz veya pay sahipliği sıfatı sona ermez.

Iskatı uygulayacak organ yönetim kuruludur. Yönetim kurulu ıskatı uygularken eşit işlem ilkesine uymak zorundadır. Iskatın yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkilerinden olması sebebiyle bu yetkinin murahhaslara veya genel kurula devredilmesi mümkün değildir.

İskat sadece ortaklığın faaliyet aşamasında uygulanabilir. Kuruluş aşamasında pay mevkiilerinin oluşmaması nedeniyle ıskatın uygulanması mümkün değildir. Tasfiye halinde ise tasfiyenin amacı ile ıskatın sonuçları birbiriyle uyuşmaması nedeniyle ıskatın uygulanamayacağının kabulü gerekir.

Mütemerrit pay sahibine ıskat yaptırımını uygulanırken belirli bir usul takip edilir. Bu usule göre ilk olarak yönetim kurulu tarafından temerrüt ihtarından farklı olarak ikinci bir ihtarın gönderilmesi gerekir. İhtarın muhatabı pay defterine kayıtlı pay sahibidir. Payın birden fazla sahibi olduğu durumda ihtar pay sahiplerinin temsilcisine gönderilir. İskat ihtarı, nama yazılı pay senetleri sahiplerine ve ilmühaber sahiplerine iadeli taahhütlü mektupla; çıplak pay sahiplerine ise ilan yoluyla yapılır.

Pay sahibine gönderilen ihtarın içeriğinde temerrüde düşülen bedelin bir ay içerisinde ödenmesi gerektiği aksi takdirde ıskat yaptırımını uygulanacağının açıkça ifade edilmesi kanuni bir zorunluluktur.

Pay sahibine ödeme için tanınan süre bir aydan az olamaz. Sürenin başlangıcı iadeli taahhütlü mektubun pay sahibine ulaştığı veya ilânın yapıldığı gündür.

İskat kararının şekline ilişkin kanunda ayrıca hüküm olmadığı için bu karar yönetim kurulu kararlarının alınma şekline tabidir. Yazılı şekilde düzenlenip imza altına alınan ıskat kararının içeriğinde ıskata ilişkin irade açıklamasının yanı sıra ıskatın muhatabı, payların itibari değerleri ve varsa pay senetlerinin numaraları belirtilmelidir. Ayrıca pay sahibinin elinde bulunan senetleri ortaklığa iade gerektiği de ıskat kararında yer almalıdır.

İskat kararı, nitelik itibariyle bir bozucu yenilik doğuran hakkın kullanılmasıdır. Bu sebeple de hüküm ve sonuç doğurması için muhataba varması gerekir. İskat kararının muhataba bildirilmesi için bir şekil şartı öngörülmemiştir. Ancak kararın noter kanalıyla pay sahibine bildirilmesi olası ihtilafların önüne geçecek ve ispat kolaylığı sağlayacaktır.

İskat kararıyla birlikte pay sahibinin elinde bulunan senetlerin iadesi istenir. İskat kararı kendisine ulaşan pay sahibi ilgili senetleri ortaklığa iade etmezse bu

senetler yönetim kurulu tarafından iptal edilir. İptal kararı, Türkiye Ticaret Sicil Gazetesinde ve esas sözleşmenin öngördüğü şekilde ilan olunur.

İskatın hüküm ve sonuç doğurmasıyla pay sahipliği sıfatı sona erer. Pay sahibi, ıskat edildiği payın mülkiyetini kaybetmekle birlikte paya ilişkin borcundan ve varsa tâli yükümlülüklerden kurtulur. Pay sahibi tarafından yapılan kısmi ödemeler, sebepsiz zenginleşme de dâhil olmak üzere hiçbir hukuki sebebe dayanılarak geri istenemez. Ancak pay sahibinin varsa doğmuş alacaklarını talep hakkı mevcuttur.

İskat yaptırımının uygulanmasıyla birlikte ortaklığın esas sermayesinde veya malvarlığında bir değişiklik meydana gelmez. Zira ıskat yaptırımı sonrasında pay mevkiî hukuken varlığını devam ettirmektedir. Aynı biçimde, yapılan kısmi ödemelerin pay sahibine iade edilmemesi sebebiyle de malvarlığında bir azalma söz konusu olmaz.

İskatla birlikte paydan doğan hakların sona ermesinin doğal sonucu olarak varsa pay üzerindeki rehin ve intifa hakkı da sona erer. İskat yaptırımını uygulanan pay sahipsiz hâle gelir. Oy hakkı, genel kurula katılma hakkı, bilgi alma hakkı ve iptal davası açma hakkı gibi haklar ıskatın hüküm ve sonuç doğurmasıyla payın değerlendirilmesi arasındaki süreçte kullanılamaz.

İskat edilen pay sahibi ortaklığa karşı yeni pay sahibinin ödemelerinden açık kalan tutardan sorumludur. Bu sorumluluk katılma taahhüdüne aykırı davranmaktan doğan bir tazminat borcudur.

İskat sonrası sahipsiz hâle gelen paylar yönetim kurulu tarafından ortaklığın menfaati gereği mümkün olan en kısa süre içerisinde değerlendirilmelidir. Payın değerlendirilmesine ilişkin kanunda bir hüküm öngörülmemiştir. Yönetim kurulu, payın değerlendirilmesi usulü hususunda dürüstlük kuralı ve eşit işlem ilkesine riayet etmek kaydıyla tam bir serbestiye sahiptir. Pay değerlendirilirken esas sözleşmede yer alan bağlam hükümleri ve öncelikle satın alma hakkına ilişkin hükümler de göz önünde bulundurulmalıdır.

Kanundaki payın değerlendirilmesi aşaması dikkate alınmadan ıskat sonrası doğrudan tüm kısmi ödemenin genel kanuni yedek akçeye eklenmesi yönündeki düzenleme ıskat hükümlerinin sistematığına aykırıdır. Yapılacak bir düzenleme ile ıskat kazancının tamamen kaldırılması veya önceki kanun dönemindeki yeni pay sahibinin ödemelerinden eksik kalan kısım kapatıldıktan sonra kalan kısmın genel kanuni yedek akçeye eklenmesi yönündeki düzenlemeye dönülmesi isabetli olacaktır.

Payın değerlendirilmesinin hukuki niteliği satımdır. Yönetim kurulu ıskat yaptırımını uygulanan payı satarak mütemerrit pay sahibi yerine ortaklığa başkasını alır. Yönetim kurulu payı itibari değerinden aşağı bir bedelle değerlendirebilir. Ancak payın itibari değerinden aşağı bir bedelle değerlendirilmesi imkânı, yönetim kurulunun keyfi davranacağı anlamına gelmez. Yönetim kurulu payı mümkün olan en yüksek bedel üzerinden değerlendirmeye çaba göstermek zorundadır.

Sahipsiz hale gelen payların değerlendirilmesi sonrası ortaklığa katılan yeni pay sahibinin iktisabı devren iktisaptır. Bu durum payın değerlendirilmesinin hukuki niteliğinin satım olmasının doğal sonucudur. İskat yaptırımını öncesi başka bir pay sahibinin maliki olduğu, tedavülde bulunan ve bazı hâllerde senet numarası dahi aynı olan bir payın aslen iktisaba konu olması mümkün değildir.

İskat yaptırımını; ıskat hükümlerine aykırı davranılması ya da yönetim kurulu kararlarının hükümsüzlük sebeplerinin varlığı nedeniyle geçersiz olabilir. İskat, hem bir hukuki işlem hem de bir yönetim kurulu kararı olması sebebiyle hukuki işlemin ve yönetim kurulu kararının geçerli olması için gerekli unsurlara sahip olmalıdır. Ayrıca eşit işlem ilkesine ve dürüstlük kuralına aykırı olarak alınan ıskat kararı da hükümsüzdür. İskat kararının genel kurulda değerlendirilmesi mümkün değildir. Genel kurul, yönetim kurulu tarafından alınan ıskat kararını denetime tabi tutamaz. Geçersiz bir ıskata karşı dava yoluna gidilerek yokluğun ve butlanın tespiti davası açılabilir. Ancak ıskat kararı aleyhine iptal davası açılamaz. Zira yönetim kurulu kararlarına karşı iptal davası açılamayacağına ilişkin genel kuralın varlığının yanı sıra ıskatın iptal davasına konu olacağına ilişkin bir hüküm de mevcut değildir.

KAYNAKÇA

- Akıncı, Şahin: **Borçlar Hukuku Bilgisi**, Gözden Geçirilmiş 11. Baskı, Konya, Sayram Yayınları, 2019.
- Akıntürk, Turgut/Ateş, Derya: **Borçlar Hukuku**, 28. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 2019.
- Akman, Sermet/Burcuoğlu, Halûk/
Altıp, Atillâ: **Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yeniden Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Yedinci Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1993.
- Altaş, Soner: **Sermaye Şirketlerinde ve Kooperatiflerde Pay Defteri Pay ve Pay Senedi**, Ankara, Seçkin, 2020. (Pay Defteri)
- Altaş, Soner: **Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Şirketler**, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 8. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2017. (Anonim Şirketler)
- Ansay, Tuğrul: “Anonim Şirket İdare Meclisi Kararlarının İptali Meselesi”, **Batider**, C.II, S.3, 1964, s.371-383. (İdare Meclisi Kararlarının İptali)

Ansary, Tuğrul: “Anonim Şirketler ve Tatbikat (Yargıtay’ın 1958 Senesi Kararları)”, **AÜFHD**, C. XVII, S. 1-4, 1960, s.327-349. (Tatbikat)

Ansary, Tuğrul: **Anonim Şirketler Hukuku**, Altıncı Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1982. (Anonim Şirketler)

Aral, Fahrettin: **Türk Borçlar Hukukunda Takas**, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2010.

Arıcı, M. Fatih: “Anonim Ortaklıkta Nakit Dışı Sermaye Taahhüdünün İmkânsızlığının Hükümleri”, **Prof. Dr. Özer Seliçi’ye Armağan**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2006, s.103-126. (İmkânsızlık)

Arıcı, M. Fatih: **Alacak Hakkının Anonim Ortaklığa Sermaye Olarak Taahhüdü**, İstanbul, Beta Yayınları, 2003. (Alacak Hakkı)

Arpacı, Abdülkadir: **İçtihatlı Kooperatifler Kanunu ve Açıklamaları**, Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul, Temel Yayınları, 1995.

Arsılanlı, Halil: **Anonim Şirketler C. I-II-III**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1960. (Anonim Şirketler)

Arslanlı, Halil:

Anonim Şirketler II, Anonim Şirketin Organizasyonu, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1959. (Organizasyon)

Arslanlı, Halil:

Ticari Bey', I. Cild, 4. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1955. (Ticari Bey)

Ayan, Mehmet:

Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş 12. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2020.

Ayhan, Rıza/Çağlar, Hayrettin/

Özdamar, Mehmet:

Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020.

Aytaç, Zühtü:

“Kayıtlı Sermayeli Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Kararlarının İptali Sorunu”, **Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'in Hâtırasına Armağan (1902-1985)**, Ankara, 1986, s.261-290.

Bahtiyar, Mehmet:

Anonim Ortaklık Anasözleşmesi, İstanbul, Beta Yayınları, 2001. (Anasözleşme)

Bahtiyar, Mehmet:

Anonim Ortaklıkta Kayıtlı Sermaye Sistemi ve Sermaye Artırımı, İstanbul, Beta Yayınları, 1996. (Sermaye Artırımı)

Bahtiyar, Mehmet:

Ortaklıklar Hukuku, Güncellenmiş 14. Bası, İstanbul, Beta Yayınları, 2020. (Ortaklıklar)

Barlas, Nami:

Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, 1992.

Başbuğoglu, Tarık:

Uygulamalı Türk Ticaret Kanunu, C.I, Ankara, Yetkin, 1988.

Baştuğ, İrfan:

Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması, İzmir, Ege Üniversitesi Matbaası, 1966.

Battal, Ahmet:

“Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Iskat Prosedürü (TK 408) ile ilgili Yargıtay Uygulaması”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XVII: Bildiriler-Tartışmalar**, Ankara, BTHAE, 2000, s.53-67.

Bilgen, Mahmut:

Özel Hukukta Zamanaşımı, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010.

Bilgili, Fatih/Demirkepı, Ertan:

Şirketler Hukuku Dersleri, 7. Basım, Bursa, Dora, 2020.

Birsel, Mahmut T.: “Anonim Şirketlerde Tali Yüküm”, **Batider**, C. VIII. S.3, 1976, s.41-50. (Tali Yüküm)

Birsel, Mahmut T.: **Yargıtay Kararları Işığında Şirket Kârı Konusunda Anonim Şirket ile Paysahibi Arasındaki Menfaat Çatışması**, Ankara, BTHAE, 1971. (Menfaat Çatışması)

Çakı, Gamze: **Anonim Ortaklık Tasfiyesinde Alacaklıların Korunması**, Ankara, Seçkin, 2020.

Çakır Çelebi, Fatma Betül: **Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarma**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2021

Çamoğlu, Ersin: “Limited Ortaklıktan Çıkarılma”, **Batider** **2014**, C. XXX, S.3. (Limited Ortaklıktan Çıkarılma) s.5-20.

Çamoğlu, Ersin: **Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu (Kamu Borçlarından Sorumluluk İle)**, Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş İkinci Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2007. (Sorumluluk)

Çamoğlu, Ersin:

Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep Kavramı ve Ortağın Haklı Sebepçe Çıkarılması, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1976. (Kollektif Ortaklıkta Çıkarma)

Çeker, Mustafa:

Anonim Ortaklıkta Oy Hakkı ve Kullanılması, Ankara, BTHAE, 2000.

Çelik, Aytekin:

Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma, Güncellenmiş 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016.

Çeliktaş, İlyas:

Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını İktisabı, İstanbul, Arıkan Yayınları, 2006.

Çevik, Nuri:

Anonim Şirketler, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2002.

Çonkar, M. Halil:

Anonim Ortaklıkta Ayni Sermaye, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2016.

Değirmenci, Cenker:

Anonim Ortaklıkta İskat, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2006.

Deryal, Yahya:

Ticaret Hukuku, Güncellenmiş 7. Baskı, Trabzon, Derya Kitabevi, 2004.

Doğanay, İsmail:

Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Birinci Cilt, 4. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, 2004.

Domaniç, Hayri:

“Anonim Şirket Ortaklarının Sermaye Temerrüdüne Terettüp Eden Müeyyideler”, **İBD. C. XL S. 4-5-6**, İstanbul, 1966, s.121-126. (Müeyyide)

Domaniç, Hayri:

Adî – Kollektif ve Komandit Şirketler, Genişletilmiş Dördüncü Bası, İstanbul, Eskin Matbaası, 1988. (Şirketler)

Domaniç, Hayri:

Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması TTK Şerhi II, İstanbul, Temel Yayınları, 1988. (TTK Şerhi)

Ekinci, Hüseyin:

“Anonim Şirketlerde Sermaye Koyma Borcunun Yerine Getirilmemesinin Hukuki Sonuçları”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi SBE, 2010.

Erdem, Mehmet:

Özel Hukukta Zamanaşımı, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2010.

Eren, Fikret:

Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 25. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2020.

Eriş, Gönen: **Açıklamalı-İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu**, Cilt 3, Tümüyle Yenilenmiş 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010. (TTK)

Eriş, Gönen: **Ticari İşletme ve Şirketler**, Cilt 3, Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2014. (İşletme ve Şirketler)

Eriş, Gönen: **Uygulamalı Kooperatifler Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayınları, 1998. (Kooperatifler)

Feyzioğlu, Feyzi Necmeddin: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt II, Yenilenmiş ve Genişletilmiş 2. Bası, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1977.

Göle, Celal: **Anonim Ortaklıklarda Nakdi Sermaye Koyma Borcu ve Bu Borcu İfada Temerrüt**, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1976.

Gümüş, Mustafa Alper: **Türk-İsviçre Borçlar Hukukunda İbra Sözleşmesi**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015.

Hatemi, Hüseyin/Gökyayla, Emre: **Borçlar Hukuku Genel Bölüm**, 4. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2017.

Helvacı, Mehmet:

Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu, 2. Bası, İstanbul, Beta Yayınları, 2001. (Sorumluluk)

Helvacı, Mehmet:

Borçlar ve Ticaret Kanunu Bakımından Para Borçlarında Faiz Kavramı, İstanbul, Beta Yayınları, 2000. (Para Borçlarında Faiz)

İmregün, Oğuz:

Anonim Ortaklıklar, Yenilenmiş 4. Bası, İstanbul, Yasa Yayıncılık, 1989. (Anonim Ortaklıklar)

İmregün, Oğuz:

Bilirkişi Raporları (1983-1984), İstanbul, Filiz Kitabevi, 2000. (Bilirkişi Raporları)

İmregün, Oğuz:

Kollektif, Komandit ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar, İstanbul, Yasa Yayınları, 1989. (Kollektif ve Komandit Ortaklıklar)

İzmirli, Yedigâr:

Türk Ticaret Kanununa Göre Tasfiye Memurlarının Görev Yetki ve Sorumlulukları, Ankara, Gazi Kitabevi, 2001.

Kaplan, Emine Tuncay:

“Tamamı Ödenmemiş Hisse Senedi Sahibinin Durumu ve Konkordato” **Batider**, C. XI, S. 4, s.119-156.

- Karahan, Sami: **Anonim Şirketlerde Tasfiye**, Konya, Mimoza Yayınları, 1998.
- Karaman Coşgun, Özlem: **Anonim Şirketin Tasfiyesi**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2015.
- Karayağcın, Yaşar: “Anonim Şirketin Yönetim Kurulu Kararlarına Karşı Hangi Davalar Açılabilir?”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu III**, Ankara, BTHAE, 1986. (Yönetim Kurulu Kararları) s.239-297.
- Karayağcın, Yaşar: “Para Değerinde Değişmeler – Yabancı Sermaye ve Anonim Şirketlerde Aynî Pay’”, **Prof. Dr. Mahmut Koloğlu’ya 70’inci Yaş Armağanı**, Ankara, AÜHFY, 1975. (Para Değerinde Değişmeler) s.493-545.
- Kaşak, Esra: **Anonim Şirketlerde Genel Kurul İle Yönetim Kurulu Arasındaki Yetki Dağılımına İlişkin Temel Esaslar**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019.
- Kaya, Arslan: “Adi ve Ticari İşlerde Faiz”, **İÜHFY**, C. LIV, S.1-4, 1994, s.347-366.

- Kayıhan, Şaban: **Şirketler Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2020.
- Kendigelen, Abuzer: **Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı**, İstanbul, Beta Basım, 1994. (İntifa Hakkı)
- Kendigelen, Abuzer: **Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin Türk Ticaret Kanunu'na İlişkin Kararları (2014)**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018. (Yargıtay Kararları)
- Kendigelen, Abuzer: **Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler**, Değişiklikler İşlenmiş ve Güncellenmiş 2. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2012. (İlk Tespitler)
- Kılıçoğlu, Ahmet M.: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Genişletilmiş 23. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2019.
- Kırca, İsmail: “Anonim Şirketlerde Sermayenin İadesi Yasağı İle İlgili Bir İnceleme”, **Haluk Konuralp Anısına Armağan C.III**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009. s.641-651.

Kırca, İsmail/Gürel, Murat:

“Anonim Şirketlerde Nakden Taahhüt Edilen Payların Bakiye Bedellerinin Muacceliyeti ve İhtarsız Temerrüt Hakkında Bazı Değerlendirmeler”, **Prof. Dr. Hamdi Yasaman’a Armağan**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s.433-446.

Mimaroglu, Sait Kemal:

Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukukî Mes’uliyeti, Ankara, AÜSBFY, 1967.

Moroğlu, Erdoğan:

“Anonim Ortaklık Anasözleşmesi ve Hukuki Niteliği”, **Makaleler**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2010, s.427-444. (Anasözleşme)

Moroğlu, Erdoğan:

“Esas Sermaye Artırımı İçin Eski İştirak Taahhütlerinin Ortaklığa Tamamen Ödenmiş Olması Şartı”, **Makaleler I**, 3. Tıpkı Baskı, İstanbul, Arıkan Yayınları, 2006, s.45-53. (İştirak Taahhütlerinin Ödenmiş Olması Şartı)

Moroğlu, Erdoğan:

“Ticaret Ortaklıklarına Sermaye Olarak Taşınmaz Mal Veya Bunun Üzerindeki Bir Aynî Hakkın Konulması Taahhüdü”, **Makaleler I**, 3. Tıpkı Baskı, İstanbul, Arıkan Yayınları, 2006, s.27-40. (Taahhüt)

Moroğlu, Erdoğan:

Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı, Güncelleştirilmiş 4. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018. (Sermaye Artırımı)

Nomer, Füsün:

“Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi”, **Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Armağan**, İstanbul, Beta Yayınları, 1998, s.469-490. (Eşit Davranma)

Nomer, Füsün:

Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü, İstanbul, Beta Yayınları, 1999. (Sadakat Yükümlülüğü)

Nomer, Halûk N.:

Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş Onyedinci Bası, İstanbul, Beta Yayınları, 2020.

Oğuzman, M. Kemal/Öz, Turgut;

Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, Güncellenip Genişletilmiş 18. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2020.

Okutan Nilsson, Gül:

Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Sözleşmeleri, İstanbul, Çağa Hukuk Vakfı Yayınları, 2004.

Omağ, Merih Kemal:

“Anonim Şirketler Hukukunda Eşit İşlem İlkesi”, **HAD**, C.1, S.1, 1986, s.1-8.

Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal/

Çamoğlu, Ersin:

Ortaklıklar Hukuku I, Güncellenmiş, Yeniden Yazılmış 14. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019. (Ortaklıklar I)

Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal/

Çamoğlu, Ersin:

Ortaklıklar Hukuku II, Güncellenmiş, Yeniden Yazılmış 14. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019. (Ortaklıklar II)

Postacıoğlu, İlhan E./

Tekinalp, Ünal:

“Paysahibinin Konkordatosunun Onun Sermayeye Katılma Taahhüdünden Doğan Borcuna ve Iskat Prosedürüne Etkileri”, **Prof. Dr. Hıfzı Timur’un Anısına Armağan**, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1979, s.631-648.

Pulaşlı, Hasan:

Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2016. (Genel Esaslar 2016)

Pulaşlı, Hasan:

Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Tamamen Güncellenmiş ve Genişletilmiş 6. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2020. (Genel Esaslar 2020)

Pulaşlı, Hasan:

Şirketler Hukuku Şerhi C. III, Yargıtay, İsviçre ve Alman Federal Mahkeme Kararları İşlenerek Tamamen Yenilenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018. (Şerh)

Pulaşlı, Hasan:

Şirketler Hukuku Temel Esaslar, 10. Baskı, İstanbul, Karahan Yayınevi, 2011. (Temel Esaslar 2011)

Reisoğlu, Safa:

Türk Borçlar Hukuku, Yirmiüçüncü Bası, İstanbul, Beta Yayınları, 2012.

Saka, Zafer:

Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2004.

Sevi, Ali Murat:

Anonim Ortaklıkta Payın Devri, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 4. Baskı, Ankara, Seçkin, 2018. (Payın Devri)

Sevi, Ali Murat:

Anonim Ortaklıkta Sermayenin Oluşturulması ve Pay Sahiplerine İade Edilmesi Yasağı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2013. (İade Yasağı)

Soykan, İsmail Cem:

Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Ortaklıklarda Sermaye Taahhüdü Yoluyla Sermaye Artırımı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019.

Steiger, F. Von:

İsviçrede Anonim Şirketler Hukuku, 3. Baskı, İstanbul, Fakülteler Matbaası, 1968.

Sungur, Hasan Halis:

Türk Ticaret Kanunu Şerhi ve Tatbikatı İle İlgili Mevzuat, II Ticaret Şirketleri, İstanbul, İstanbul Matbaası, 1959.

Şener, Oruç Hami:

Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı, Gözden Geçirilmiş 4. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2019.

Şenocak, Kemal:

“Anonim Ortaklıkta Iskat Kararının Sonuçları”, **GÜHFD C. XI, S.1-2, Y.2007**, s.279-296.

Tandoğan, Halûk:

Türk Mes’uliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mes’uliyet), Ankara, Ankara Hukuk Fakültesi Yayınları, 1961.

Taşdelen, Nihat:

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Ortaklıklardan Çıkma Çıkarılma ve Fesih, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012.

Tekil, Fahiman:

Şirketler Hukuku II. Cilt Anonim Şirketler,
İkinci Bası, İstanbul, Otağ Matbaa, 1978.

Tekinalp, Ünal:

“Anonim Ortaklık Payının Alım, Önalım,
Geriye Alım ve Benzer Haklara Konu Olması’’,
Medenî Kanun 50. Yıl Sempozyumu, İstanbul,
Fakülteler Matbaası, 1978, s.343-357. (Alım,
Önalım ve Geriye Alım)

Tekinalp, Ünal:

Anonim Ortaklıkta Yeni Bağlam Sisteminin
Esasları Pay Defteri Hukuku İle, İstanbul,
Vedat Kitapçılık, 2012. (Bağlam Sistemi)

Tekinalp, Ünal:

Kooperatiflerde Ortakların Kişisel
Niteliklerinin Önemi, Ortak Sıfatının
Kazanılması ve Yitirilmesi, İstanbul, İÜY,
1972. (Kooperatifler)

Tekinalp, Ünal:

Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku,
Değişikler ve İkincil Düzenlemelerle
Güncelleştirilmiş 4. Bası, İstanbul, Vedat
Kitapçılık, 2015. (Sermaye Ortaklıkları)

Teoman, Ömer:

“Anonim Ortaklık Genel Kurulunda Birden
Fazla Paya Sahip Olan Ortaklar Bir Öneri
Konusunda Aynı Zamanda Olumlu ve Olumsuz
Oy Kullanabilirler’’, **Tüm Makalelerim Cilt I-**

II (1971-2001), 2. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2012. s.13-32.

Teoman, Ömer:

“Bağlı Nama Yazılı Pay (Senedi) ve Halka Açık Anonim Ortaklık Kavramları Üstüne Düşünceler”, **Tüm Makalelerim Cilt I-II (1971-2001)**, 2. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2012, s.51-64.

Teoman, Ömer:

“Şirketçe Devralınan Payların Umumi Heyette Temsili Caiz Değildir Kuralının (TK. m. 329, f. 3, c.2) Anlamı”, **Tüm Makalelerim Cilt I-II (1971-2001)**, 2. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2012, s.285-298.

Teoman, Ömer:

Yaşayan Ticaret Hukuku, Cilt 1: Hukuki Mütalaalar, Kitap 1: 1989-1991, İstanbul, Kazancı Hukuk Yayınları, 1992. (Mütalaalar 1)

Teoman, Ömer:

Yaşayan Ticaret Hukuku, Cilt 1: Hukuki Mütalaalar, Kitap 10: 2000-2002, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2003. (Mütalaalar 10)

Teoman, Ömer:

Yaşayan Ticaret Hukuku, Cilt 1: Hukuki Mütalaalar, Kitap 6: 1994, İstanbul, Beta Yayınları, 1995. (Mütalaalar 6)

Teoman, Ömer:

Yaşayan Ticaret Hukuku, Cilt 1: Hukuki Mütalaalar, Kitap 9: 1998-1999, İstanbul, Beta Yayınları, 2000. (Mütalaalar 9)

Ulukaya Kayıran, Leyla:

“Anonim Ortaklıkta Sermaye Koyma Borcunun Yerine Getirilmemesinin Sonuçları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, Kocaeli Üniversitesi SBE, 2019.

Uzel, Necdet:

“Anonim Ortaklıkta Esas Sözleşmesel Bağlam”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi SBE, 2012.

Üçışık, Güzin:

“Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkarılması”, **Prof. Dr. Fahiman Tekil’in Anısına Armağan**, İstanbul, MÜ Hukuk Fakültesi Yayınları, 2003. s.189-207.

Yanlı, Veliye/

Okutan Nilsson, Gül:

“Türk Ticaret Kanunu’nun 198. Maddesi Uyarınca Bildirim Yapılmamasının Anonim Şirketteki Oy Haklarına Etkisi”, **Prof. Dr. Hamdi Yasaman’a Armağan**, İstanbul, Onikilevha Yayıncılık, 2017. s.771-789.

Yıldız, Şükrü:

Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi, Ankara, Seçkin, 2004.

Yılmaz, Yavuz:

“Anonim Şirkette Ortağın İskatı”,
Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara,
Ankara Üniversitesi SBE, 1998.

Yüce, Aydın Alber:

**Anonim Şirketlerde Sermaye Borcunun
Takas Yoluyla Ödenmesi “Şirket Borçlarının
Şirket Sermayesine Dönüştürülmesi”**,
İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021.

Yücesoy Yılmaz, Yasemin:

“Ticari İşlerde Faiz ve Yargıtay Uygulaması”,
TBB Dergisi 140. Sayı, s.303-330.